

A vallások és a Z generáció kapcsolata

Tóth Anna Bodza

Bacsó Benjámín

Baptizmus, protestáns kereszténység

Beszélgetés dátuma: 2020. november 08.

Bacsó Benjámín a Magyarországi Baptista Ifjúsági Misszió vezetője, a Tevékeny Szeretet Misszió Alapítvány kuratóriumának elnöke, és a Szada-Veresegyház Baptista Gyülekezetnek a tagja.

Cser Zoltán

Buddhizmus

Beszélgetés dátuma: 2020. augusztus 31.

Cser Zoltán buddhista teológus, világi szerzetesként egy időt elvonulással töltött. A Tan Kapuja Buddhista Egyház belső ügyeivel foglalkozik, a Tan Kapuja Buddhista Főiskola rektorhelyettese és tanára.

Kampis György

Tudomány, darwinizmus

Beszélgetés dátuma: 2020 szeptember 05.

Kampis György tudományfilozófus, elméleti biológus és evolúciókutató. Az evolúcióval kapcsolatos fordítása többek között a *Fajok eredete* Charles Darwintól. Az ELTE Természettudományi Karának Tudománytörténet és Tudományfilozófia Tanszékének alapító tanszékvezető egyetemi tanára.

Majercsik János Oguz

Sámánizmus, tengrizmus

Beszélgetés dátuma: 2020. szeptember 29.

Majercsik János Oguz tanítja ezt az ősi hitrendszert, a tengrizmust, vezet vallási jellegű szertartásokat, valamint lelki eredetű problémák kezelésével is foglalkozik.

Mihályi Jeromos

Római katolikus kereszténység

Beszélgetés dátuma: 2020. augusztus 22.

Mihályi Jeromos a Tihanyi Bencés Apátság konventuális perjele, az Aszófői Plébánia plébánoshelyettese, a balatonszőlősi templom lelkésze és a Porta Pacis Gondnokság ügyvezetője.

Sivarama Swami

Krisna-tudat

Beszélgetés dátuma: 2020. december 13.

Sivarama Swami bhakti-jógi, szerzetes, spirituális tanító és a Krisna-tudat Nemzetközi Szervezetének (ISKCON) vallási vezetője. A Krisna-völgy alapítója. Számos gaudíja vaisnavizmussal foglalkozó mű szerzője, valamint az ősi védikus szentírások bölcseselein alapuló erkölcsi tanítások nemzetközi szószólója.

Sulok Zoltán Szabolcs

Iszlám vallás

Beszélgetés dátuma: 2020. október 15.

Sulok Zoltán Szabolcs a Magyarországi Muszlimok Egyháza nevű iszlám szervezet alapító tagja, elnöke és hitoktatója. Az European Muslims Rights Council alapító tagja. Közgazdász, jelenlegi kutatási területe az iszlám közigazdaságtan.

Verő Tamás

Zsidó vallás, judaizmus

Beszélgetés dátuma: 2020. augusztus 27.

Verő Tamás rabbi, zsidó vallási vezető, Budán, a Frankel Leó úti zsinagóga rabbija. Részt vesz formális és informális nevelésben egyaránt, illetve számos más zsidó szervezet munkájában is, mint a Szarvasi Tábor, az Élet Menete, a Scheiber Iskola és a Benjamin óvoda. Tehát oktat zsidó óvodában, iskolákban, egyetemen.

Biográfiai kérdések

Ön ezt a vallást, ezt a hitet a neveltetésével kapta, vagy később, magától találta meg?

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- Később. Én találtam meg.

BACSÓ BENJÁMIN

- A szüleim tinédzser korukban megtértek, hitre jutottak. Én a gimnáziumi éveim alatt, de igazából az egyetemi éveim alatt lettem baptista. Magamtól találtam a közösségbe.

MIHÁLYI JEROMOS

- Nekem a nagyszüleim voltak vallásosak, gyermekeiket vitték a templomba. Viszont a szüleim nem voltak olyan vallásosak, édesapám már nem él, de ő nem volt, édesanyám sem, ők nem a minden vasárnap templomba járók. Tehát nekem a két nagymamám volt, akikkel mentünk. A szomszédban laktak unokatestvéreim, és például velük, a három fiúval együtt mentünk hétköznapi ministrálni. Valahol akkor tényleg volt egy ilyen közösségi élmény. Tehát neveltetés alapján.

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Későbbi életem során. Fiatalként, amikor elkezdtem keresni, hogy egyáltalán mi lehet a hétköznapi, fizikai világon túl és elkezdtem érdeklődni, olvasni, keresgélni mind a kereszténység különböző irányzatai kapcsán, mind a buddhizmus, keleti vallások kapcsán, de tulajdonképpen nagyon hamar találkoztam azzal a fajta szemlélettel, amit most is követek. Mivelhogy egy nagyon gyakorlati találkozás volt ez, - személyes megélhetések, tapasztalások - engem rögtön magával ragadott, megérintett, megszólított.

CSER ZOLTÁN

- Nálam ez összekapcsolódik a családdal is, mert a nagybátyám 15 évig élt Mongóliában. Ezért én gyerekkoromban találkoztam mongolokkal, meg Buddha szobrokkal, ábrázolásokkal. Átfutották a gyerekkoromat ezek a szálak. Másrészt én barlangász voltam, aztán sziklamászó, ezért nekem Tibet egy szent hely volt. Ott vannak a nyolcezres csúcsok. Mindent tudtam róla. A szüleim nem tartották a vallásukat, kutatómérnökök mindketten. A jó atyám nagyon nagy gondolkodó, feltaláló és elméleti fizikus. Nekünk az összes vallásról szóló könyv megvolt, mert apukám kutatta, hogy az emberi tudatban a vallás miért jelenik meg, hogy mi az istenkép. Nagy beszélgetések és viták voltak, nagyon nyitott volt a családi közeg. Aztán volt egy pont, ahol meg egyszerűen jöttek élmények. Az előző életek, mondhatnám így. Tibetiül álmodtam, megismertem egy kolostort, kimondtam a nevét egy vetítésen, és aztán nagyon erős kapcsolódás volt Franciaország, Spanyolország. Volt egy nagyon erőteljes spirituális fordulat, mert én matek szakra jártam. Ami így rémíztő, hogy az ember gondolkodásmódja egy pillanat alatt hogy meg tud változni, egyik végletből a másik végletbe. Annyira visszafordíthatatlanul ez kezdett érdekelni, olyannyira, hogy válsághelyzetet szült és a közgázt két év után otthagytam. Azért, mert nem ment, annyira a buddhizmus felé fordult az érdeklődésem. Aztán lettem szerzetes is.

VERŐ TAMÁS

- Én egy holokauszt-túlélő családból származom mindkét oldalról, tehát apai és anyai ágon is voltak megszenvedői ennek a szörnyűségnek. A szüleim nem azt az utat járták, mint amit én. A család ortodox, a szüleim inkább neológok, ez azt jelenti, hogy kicsit jobban beágyazódik a helyi közösség a helyi társadalomba. Azért mégsem ugyanazt a pályát követem, mint a szüleim, mert ők nem voltak annyira az előírások követői. Ebben a családom is megváltozott, amióta én elkezdtem a Rabbiképzőt, azóta például kóser otthon a konyha, ami előtte nem volt az. A kérdésre pedig, igen, zsidó családból származom, de az, hogy én rabbi akartam lenni, vagy, hogy rabbivá váljak, az nem volt egy ilyen egyenes út. Általában úgy van, hogy akinek az apja rabbi, annak a gyereke is ezt az utat választja. Vagy ha a rabbi lánya házasodik a legjobb tanítványával, akkor ők is a rabbinikus hagyományokat követik. Magyarországon a legtöbb rabbinál ez nem így van, hanem inkább egy sorskövetés, ami nálam az volt, hogy nagyon szerettem zsidóságot tanulni, a zsidó közéletben az emberekkel foglalkozni. Ez alakult ki egy idő után, hogy én rabbi szeretnék lenni és utána ezt az utat járni.

KAMPIS GYÖRGY

- Az ember nem születik ateistának. Persze, kaptam vallást, többet is. Nagymamám evangélikus volt, az apám katolikus. Reverzálíst kellett kiállítani, amiben leírták, hogy a születendő gyermek katolikus lesz, vagyis én. Meg is vagyok keresztelve katolikusként. Majd ministráns fiú lettem. Kis dolgokról mondtak nekem mást a papok mint ami. Bár ne tették volna. Így könnyen lettem ateista. Nekem ne hazudjon senki, én sem szeretek hazudni. A baráti társaságomban van most egy nagy vita arról, hogy hazudjunk-e a hülyéknek? Ezt csinálja a politika nagyban. Én nem szeretek hazudni. Nem is leszek politikus. Ez nem véletlen, ez nem elegáns dolog.

Mit szóltak a szülei ahhoz, hogy ateista lett?

KAMPIS GYÖRGY

- Szerintem apám is valójában ateista volt. Jó családból származom, de igazából sosem beszéltük meg ezt. Nálunk soha nem volt például zsidózás, vagy ateista

ellenesség, se istenkáromlás. Nem volt erről szó. Az evolúcióval pedig később kezdtem el foglalkozni, amikor már felnőtt ember voltam.

Emlékszik arra a pillanatra, vagy arra a folyamatra, amikor tudatosult Önben, hogy nem csak hisz ebben a vallásban, hanem tanítani, továbbadni is szeretné?

BACSÓ BENJÁMIN

- Igen. A debreceni egyetemre jártam éppen, amikor belső hiányérzet fogalmazódott meg bennem, hogy nem vagyok a helyemen, nem azt csinálom amivel kellene foglalkoznom, nem ott vagyok, ahol lennem kellene. Elkezdtem keresni, hogy ha nem ott vagyok ahol lennem kell, akkor hol kellene lennem? Mit kellene csinálnom másképpen? Tulajdonképpen hosszas keresés után pont az egyetem első évében jutottam arra, hogy komolyan kezdjek azzal foglalkozni, hogy vajon mennyire igaz a *Biblia*? Amikor eljutottam arra a meggyőződésre, hogy a történelem igazolja a *Bibliát*, hogy a történelem azt igazolja, hogy Jézus volt, és inkább arra mutatnak a tények, hogy az volt, akinek mondta magát, akkor ez a fajta elkötelezés, vagy elköteleződés szülte meg bennem azt, hogy ezt szeretném másokkal is megosztani. Ugyanis rendkívül felszabadító élmény az, amikor a sokféle keresgélés után végre rátalál az ember arra a belső iránytűre, vagy irányra, amelyen mennei kell. Ez nekem ott, az egyetem első évében, az előadások alatt valahogy kikristályosodott, azután jelentkeztem a teológiára, így együtt csináltam az egyetemet és a teológiát. Így lettem aztán lelkipásztor.

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Több ilyen pillanat volt, de megvannak ezek a pillanatok, emlékszem rájuk. Amikor megismertem ezt a világszemléletet, rá három-négy év után keletkezett az, hogy én most már nem csak saját magam miatt szeretnék ezzel foglalkozni, hanem volt egy olyan megélésem, hogy nekem ennél ez fontosabb. Mélyebbre szeretnék menni. Gyakorlatban viszont tíz év után, nagyjából 29 évesen jött el az a pillanat, amikor ténylegesen is elkezdtem már én magam is tanítani, vagy szertartásokat tartani. Ezt nem én magam döntöttem el, hanem erre úgy mond szertartások, beavatók voltak tanítók által. Azután több ilyen is volt, egymás után.

SIVARAMA SWAMI

- Amikor megismertem, az már elég régen volt. Több, mint ötven éve, 1969-70-ben. Akkor kezdtem el tanulmányozni a Krisna-tudatot, olvastam a Bhagavad-gítát és a többi szentírás közül azokat, amik akkor már megvoltak, amiket a tanítómesterem addig már lefordított. /Sivarama Swami Abhaj Csaranáravinda Bhaktivédánta Swami Prabhupádát nevezi tanítómesterének, ő alapította meg a Krisna-tudat Nemzetközi Szervezetét, számos szent iratot fordított és magyarázott, 1896-tól 1977-ig élt - T. A. B./ '73-ban döntöttem úgy, hogy igazából szeretném élni ezt a vallást és tanítani, átadni másoknak. Szóval három-négy év alatt ért meg bennem, hogy igen, szeretnék swami lenni, egy misszionárius, aki tanítja a Krisna-tudatot.

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- Ez úgy magától jött. Ezt úgy kell elképzelni, hogy amikor az ember találkozik valami jóval, valami értékessel, akkor azt meg akarja osztani a többiekkel is. Nem megtartom magamnak. Erre van egy példázat az iszlámban, - mondjuk ez a tudásról szól, de a vallási tudás is ide tartozik - hogy a vagyon az olyan, amit állandóan őrizni kell, és ha osztogatják, akkor elfogy. A tudást nem kell őrizni, és ha osztogatják annál több lesz belőle.

CSER ZOLTÁN

- Nem volt ilyen pillanat, ez jött az élet lépéseivel. Sosem gondoltam magamról, hogy van tanítói kvalitásom. Nem volt bennem ilyen ambíció. Bennem az ambíció az a megvilágosodás volt. Lassan kellett rájönnöm, hogy ez nem olyan egyszerű dolog. Nehéz önmagunkkal szembesülni, rájönni hogy hol vannak bennünk a blokkok, a fátylak, az elhomályosulások, nehéz például érzelmi sémákat felfedezni és megpróbálni őket kezelni. A meditáció egy nagyon nehéz ügy. Az eredeti célok ezek voltak. Ezért is lettem szerzetes. Bár hamar kiderült, hogy Nyugaton a szerzetesi létforma nehezen kivitelezhető, nem annyira gyümölcsöző. Számomra. Valószínű, hogy más számára igen.

Később visszaköltöztünk Budapestre és akkor elkezdtem járni a főiskolának /ez a főiskola a Tan Kapuja Buddhista Főiskola - T. A. B./ a könyvtárába - akkor harmincnégy éves voltam - és az akkori rektor kért fel, hogy tartsak órát. Dehát minden bajom volt. Viszont nagyon jól esett, hogy a világban van valami szerep, de közben kételyeim voltak, hogy milyen alapon, ki vagyok én, nem megy nekem. Majd végül a sok év alatt felgyűlt annyi tapasztalat, hogy annyit tudok, hogy milyen zsákutcákba futottam bele és abban segíteni másokat, hogy ezekbe az utcákba lehetőleg ők ne menjenek bele. Az első órám a magyarországi buddhizmus volt, egy tanítási sorozat, ami legfőképpen erre tér ki, hogy mik azok a dolgok, amik az embereket érdekelhetik, mik belőlük a jó kérdések, a nem jó kérdések és milyen téves válaszokon kell túllépni. Ebből lettem óraadó, majd teljes állású tanár, aztán nyolc évig voltam itt oktatásért felelős rektor helyettes. A buddhista tanításokat a felsőoktatási elvárásokkal összeegyeztetni nem olyan egyszerű.

Azt vettem észre, hogy amit elvonulással töltöttem, a világtól távolléttel, azt mind be kellene pótolnom. Nekem például nemrégén lett jogosítványom, mert ezek a dolgok lemondásokkal jártak. '91 szeptemberében indult a főiskola, én '92-ben lettem és 2004-ig voltam szerzetes. Aztán lettem óraadó.

A Tan Kapuja Buddhista főiskola bejárata.

KAMPIS GYÖRGY

- Ez engem egy kicsit meg is lepett. Az evolúcióval úgy kerültem kapcsolatba, hogy lefordítottam Darwint újra magyarra, mert már volt egy fordítása előtte, Mikes Lajostól. /A szóban forgó könyv Charles Darwin természettudósnak, az evolúcióelmélet egyik kidolgozójának és névadójának *A fajok eredete* című könyve - T. A. B./ Utána engem megkerestek evolúciótagadók és akkor én lettem a főellenség. Ennek kapcsán rájöttem arra, hogy az emberek többsége az evolúciót nem is érti. Tehát például nem tudják, hogy nem Darwin találta ki az evolúciót, hanem ő egész mást talált ki, a fajoknak az átalakulásával kapcsolatos dolgokat találta ki. Ezt nem szokás érteni. Akkor kezdtem el foglalkozni azzal a gondolattal, hogy erről beszélni kell.

VERŐ TAMÁS

- A Rabbiképző elején leküldött engem gyakorló időre az akkori rektor, Schweitzer professzor úr Szegedre. Előtte Szegeden már nagyon régen egyáltalán nem volt zsidó vallási vezető. Amikor odaértem, akkor ugye egy fiatalember voltam, - aki azért nem volt felkészülve semmilyen módon - de a lenti közösség úgy fogadott, hogy a polgármester eljött hozzám látogatóba, meg más egyházi vezetők. Ez volt a szokás régen vidéken, hogy megismerjük egymást, köszöntjük egymást. Akkor nekem még nem volt nagy elhivatottságom, hogy akkor én rabbi akarok lenni, hanem akkorra már a Rabbiképzőben volt az egyetlen lehetőség, hogy továbbtanuljak, az emberekkel és a zsidósággal foglalkozzak. Amikor ide lementem és jöttek sorban, mint a rabbihoz, ezek a helyi potentátok, akkor ha már ők engem rabbiként fogadtak, köszöntöttek,

akkor kezdődött el bennem is kicsit megváltozni valahogy, hogy nekem is el kéne magamat így fogadnom.

MIHÁLYI JEROMOS

- Szerintem ez a gimnáziumnak az utolsó éve volt, amikor mindenkinek megfordul a fejében az, hogy mit szeretne csinálni és azt hogyan szeretné csinálni. Én egy szerzetesrendbe jártam középiskolába, a győri Czuczor Gergely Bencés Gimnáziumba, akkor eldöntöttem, hogy én ezt szeretném csinálni. Semmi olyan rendkívüli jelenés nem volt, hogy hogyan döntsek.

Hány éves korában döntötte el, hogy ezzel szeretne foglalkozni?

KAMPIS GYÖRGY

- A kétezres évek elején, a '99-2000 években lettem én híres, hírhedt e fordítás ürügyén, akkor fogalmazódott meg bennem. Tehát akkor hány éves lehettem? Negyvenkettő, negyvenhárom. A negyvenes éveimet tapostam, amikor rájöttem, hogy az evolúció nem egy lefutott dolog és nem értik az emberek. Másrészt arra, hogy ezzel kapcsolatban nekem feladatom van.

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Tizenkilenc évesen találkoztam először gyakorlati módon ezzel a világgéppel, szemlélettel.

BACSÓ BENJÁMIN

- Tizenkilenc, húsz.

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- A húszas éveimnek a második felében.

VERŐ TAMÁS

- Tizenkilenc évesen, rögtön a zsidó gimnázium után. Nem volt jellemző, hogy egy ilyen fiatalembernek ilyen nagy elhivatottsága van.

Van-e olyan személy, akinek az élete és a tettei inspirálták Önt, aki segítette, akinek hatása volt az életútjára?

SIVARAMA SWAMI

- A legfőbb személy az életemben a lelki tanítómesterem. Ő az, akitől megkaptam ezt a tudást. Személyesen is kaptam tőle valamennyi tanítást, de a legtöbbet a könyvein keresztül. Ő alapította a Krisna-tudatos mozgalmat, ezt az intézményt, amely formát ad a vallásnak. Volt sok más tanítványa is, az én istentestvéreim – így nevezzük őket -, akik fontos szerepet játszottak a lelki életemben, vagy viszonylag fontosabb szerepet. De a legfontosabb szerep egyértelműen a gurumé.

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- A legfontosabb Mohamed prófétának az életútja. A Prófétáról mindent tudunk. Hogy merre járt, mit csinált. Illetve azok a korai hívek, akik a Prófétával voltak, - szinte majdnem mindegyik - körbejárták ezt az utat, tanultak és rögtön adták is tovább. Nagyon sok példát tudnék mondani erről. Az emberek, akiket megismertem, ők is ezt csinálták, tanultak és adták tovább újra.

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Van több ilyen személy is. Inkább úgy mondanám, hogy a spiritualitás kapcsán és akkor van, aki más nézetből való, és kicsit másabb ezáltal az ő világgépe is, de mégis valahogy nagyon hasonló a hozzáállása az élethez, mint nekem. Természetesen vannak olyanok is, akik kifejezetten ezt a szemléletet követik. Van európai is, magyar, de még inkább Belső-Ázsiából, Mongóliából.

MIHÁLYI JEROMOS

- Nekem az osztályfőnököm bencés szerzetes volt, ő mindenképpen meghatározó. A plébánosom is mindenképpen. Plusz a baráti osztályközösség. Mi egy fiú gimnáziumba jártunk, ők is elég sok inspirációt adtak ehhez.

KAMPIS GYÖRGY

- Csányi Vilmos, aki mentorom és professzorom lett.

VERŐ TAMÁS

- Az ország volt főabbija, dr. Schweitzer József, aki végigkísérte az életemet és inspirált. Ugyanígy az avató rektorom, dr. Schönér Alfréd is, aki gyerekkorom óta a Frankel Leó úton rabbiként már elkezdte a tanításomat.

BACSÓ BENJÁMIN

- Többen voltak, akik sokat segítettek nekem. Vagy mentoráltak engem, vagy bármilyen szempontból hatottak rám. Az egyik ilyen volt Bereczki Lajos, aki a mentorom volt amikor Debrecenben voltam. Vagy Heizer Tamás, aki egy nehéz időszakban segített nekem. Még sorolhatnám az embereket, akik egy-egy pillanatban megbíztak bennem és nagy felelősséget adtak, vagy tettek a vállamra, ami abban segített, hogy megtanuljak felelősséget vállalni. Az egyházelnökünk, Papp János például egy ilyen lehetőséget adott, amikor kilenc évvel ezelőtt a Magyarországi Baptista Ifjúsági Missziónak a vezetőjévé nevezett ki. Akkor ez egyértelműen ilyen lehetőség volt.

CSER ZOLTÁN

- Voltak tanítók, akik a buddhizmuson belül meghatározóak számomra. Volt a kínai vonalon a Tanítóm, aztán fordítottam idejövő oktatókat, meditációs mestereket. Köztük volt egy indiai jógaoktató hölgy. Ő nagyon jellemformáló és tudásformáló volt, és Csögyál Namkhai Norbu, aki egy tibeti mester. Említhetném még például az egyházunknak a vezetőjét is. Ma is úgy gondolom, hogy példákön keresztül lehet a legjobban tanítani, én nagyon sokat tanultam a példákön. Akikből fel tud belőlem épülni egy tartás egy hozzáállás, ami miatt nem fúj el a szél.

Hogyan történt a megválasztása erre a vallási szerepre?

MIHÁLYI JEROMOS

- Minálunk úgy van, hogy egy tíz fős közösség, vagyis kevesebb, mert azok szavazhatnak, akik ünnepélyes fogadalmat tettek, növendékek nálunk nem szavazhatnak, az ünnepélyes fogadalmasok szavaznak. Ez egy teljesen normális szavazás. Akik ráírják a nevet, ez a kilenc ember, és akkor aki többet kap, az többet kap. Tehát megkapja a pozíciót. Az lesz a perjel. Tehát nálunk nincs olyan, hogy jelölt, induló vagy kampányoló, hanem ez egy közösség belső dinamizmusa. Tehát ezt úgy kell elképzelni, hogy egy család, aki ismeri egymást, és akkor ő azt megválasztja, akit alkalmasnak tart, akit úgy dönt, hogy szeretne.

Volt annak előjele, hogy Önt fogják választani?

Én gazdasági helyettes voltam előtte, elég sokat foglalkoztam az atyákkal. Nagyon sokat voltam itthon. Hogy előjele volt-e, azt úgy nem mondanám. Pedig az atyák biztosan beszéltek róla, hogy ki az, aki alkalmas, vagy nem alkalmas. Akit megválasztanak, azt nehezen mondja ő meg. Nem szeretem, ha valaki önmagát dicséri, ehhez a rendtársakat kell megkérdezni, hogy miért választottak engem.

VERŐ TAMÁS

- A világban mindenhol úgy van általában, hogy egy zsinagóga közösség kiírja a pozíciót, meghallgat több rabbit és azok alapján választanak, hogy mire, illetve kire

van szüksége a közösségnek. Magyarország különleges dolog, mert kevés rabbi végzett és kevés olyan közösség van, ahova szükség van rabbi vezetőre is. Nálam ez úgy történt, hogy amikor a Rabbiképzőt befejeztem, akkor rögtön a Frankel Leó úti zsinagógához kerültem. Ez egy küldés volt. Ez azért szép és jó, mert én ott jártam hat - hét - nyolc évesen zsidó kisiskolába, vasárnapi iskolába. Illetve előtte is volt már nekünk kapcsolatunk ezzel a zsinagógával, mert az én szüleim voltak az első olyan zsidó házaspár, akik a második világháború után zsidó esküvőt tartottak Magyarországon. Ráadásul ebben a zsinagógában. Tehát nekem folyamatosan volt egy kapcsolatom a Frankel Leó úti zsinagógával. Amikor befejeztem a Rabbiképzőt, akkor a hitközség vezetősége volt aki azt mondta, hogy itt van a papír, a diplomád és te itt folytasd a főrabbi mellett a tanulmányaidat. Vele egy évig dolgoztam együtt, és miután ő eltávozott az élők sorából, azóta vagyok én a Frankel Leó úti zsinagóga vallási vezetője, rabbija. Magyarországon úgy volt, hogy a hitközség vezetősége dönti el, hogy ki melyik zsinagógába kerül, egyeztetve a helyi közösség vezetőségével.

SIVARAMA SWAMI

- Ez egy társadalmi szerep, egy fogadalom, hasonló ahhoz, ahogyan valaki rabbi lesz, vagy pap lesz. Akkor történhet, amikor valaki elég tanult és érettebb már a lelki életben, valamint hajlandó azokat a fogadalmakat elfogadni, amit egy swami, többek között az élethosszig tartó cölibátust. Ez hasonló, mint a katolikus papok fogadalma és nagyon szép dolog, hogy a katolikus papok miért is élnek cölibátusban. Úgy látják, hogy az egész életüket Isten szolgálatának és az emberiség szolgálatának akarják szentelni, a családi élet pedig ebből venne el időt és energiát. Ők viszont száz százalékban ennek akarják szentelni az életüket. A lelki siker nem attól függ, hogy milyen fogadalmat tesz valaki, de ez egy életút, egy életpálya. Én is azt akartam, hogy minden időmet és energiámat Krisna szolgálatának szentelhessem.

Építmények a Krisna-völgyben,
nem messze a bejáráttól.

Volt-e már, hogy megingott a hite? Elgondolkodott-e azon, hogy jó helyen van-e, hogy ez-e az a vallás, amiben otthon van?

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Inkább úgy mondanám, hogy olyan volt, hogy magamban felmerültek kétségek. Nem a hit kapcsán, hanem önmagam kapcsán.

BACSÓ BENJÁMIN

- Igen, volt.

VERŐ TAMÁS

- A vallásban sosem volt kérdés, hogy otthon érzem-e magam. A saját magam által, önmagamnak feltett kérdésekről pedig azt gondolom, hogy ezek emberi dolgok, hogy mindig kételkedünk, hogy jó úton haladunk-e, hogy jól választunk-e, jól döntünk, jól csináljuk-e azt, amit csinálunk. Ez folyamatos és szerintem kell is, hogy az emberben legyen egy folyamatos önkérdés. Mert hogyha nagyon elbizakodva, nagyon öntudatosan és mindenkinél jobban megvilágosodva látjuk az utat, akkor ott valami nem stimmel. Bennem ilyen irányú kérdések folyamatosan, vannak, mind a mai napig. Jól mondom-e a beszédet, az Örökkévalónak az útját jól járom-e vagy sem? Biztos, hogy ilyen irányutatást akarna-e egy későbbi rabbinikus személy? Az ilyen kérdések folyamatosak, de az életemben szerintem soha nem volt olyan, hogy a hitem megrendült volna.

CSER ZOLTÁN

- Persze, rengetegszer! Ez az ösvénynek a része szerintem. Érdekes volt, hogy sok évig vallásközi párbeszédekben vettem részt. Volt két ilyen közösség is, ahová eljártam. Egy dolog volt amit mindig megállapítottunk ezeknek a párbeszédnek a végén, az események végén, hogy ez mindenkit megerősít a hitében. Nem elbizonytalanított a kereszténység részéről, a hinduizmus részéről, muszlimok részéről vagy a zsidóság részéről, hanem össze is adódik, de mindenkit megerősített a saját hitében. Nekem így érdekes módon ezek a vallásközi párbeszéd erősítették meg, hogy én a buddhizmushoz kapcsolódom, a buddhizmus az a tanítási rendszer, amiben én leginkább a saját fejlődésemet látom. Meg nyilván ezzel foglalkozom, de rengeteg ilyen pillanatom van, mert ember vagyok.

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- A hit az nő, és csökken. A hitnek vannak hullámzásai, ez természetes. Viszont azt, hogy megbántam volna, vagy úgy gondoltam volna, hogy nem így kellene, olyan nem volt. Úgy fogalmaztam meg magamnak, hogy ha mégegyszer csinálnám az életemet, akkor lehet, sok mindent másképp csinálnék, de ezt az egyet soha nem csinálnám másképpen. Ez életem legjobb döntése volt. Volt és marad. Nem fogok tudni ettől jobbat csinálni.

MIHÁLYI JEROMOS

- Persze. Aki ilyenbe nem merül el, az szerintem nem hitelesen éli meg a kereszténységet. XVI. Benedek Pápa mondta azt, hogy minden hívőnek szembe kell néznie a hitetlenségével, és minden hitetlennek szembe kell néznie egyszer, hogy mi van akkor, ha van Isten. Szerintem mindenki meginog. Fáradtság, túlterheltség, csalódások. Ez mindig benne van az emberben, hogy szembenéz vele, hogy mi van, hogy van. Vagy a másik kérdés, hogy lehetne másképp. Tehát mi lenne, ha most én nem itt lennék? Ha máshol lennék, mit csinálnék? Az a nagy kérdés, hogy az ember helyén van-e ott, ahol valamit csinál. Mert hogyha én leteszem gondolatmenetben azt, hogy lehet, hogy élhetnék máshol, dolgozhatnék mást, de ha tudom, hogy én boldog vagyok, akkor miért mennék el? Ha ezt komolyan gondolja az ember, és inkább menne másik egy helyzetbe, akkor nincs a helyén. Mit is csinál éppen aktuálisan rosszul. Ha valaki tudja, hogy a helyén van, és boldog, és e kettőt mérlegre teszi, ha jelenleg is jól van, akkor miért lenne máshol, nem?

Volt-e olyan földi tulajdonsága, amit az eszével, vagy a hitén keresztül meg szeretne változtatni önmagában?

CSER ZOLTÁN

- Volt. A birtoklás, a stabilitás vágya, a féltékenység. Ezek nagy küzdelmek voltak. Arra jöttem rá - persze ezt a Buddha elmondja - hogy meg kell tanulni együtt élni vele, velük. Ha a korlátaimmal megtanulok együtt élni, annál inkább a barátaimmá válnak. Kiderül, hogy potenciál képesség van mögöttük. Nézzük például a féltékenységet. A féltékenység mögött, pont a mindent megváltoztatás képessége, kreativitás képessége bújt el és öltött negatív érzelmi formát. Nekem ez sok évi küzdelem volt. Ez egy vándorlás. Megérteni, elfogadni, hogy a természetes részünk, együttműködni vele, és utána átalakul.

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Természetesen vannak is ilyenek, amiket szeretnék, hogy változzanak, és voltak is. Nagyon fontos az, hogy próbáljunk minél inkább nemesedni, minél kiegyensúlyozottabb emberré válni folyamatosan. Azt gondolom, soha nincsen olyan, hogy én már megérkeztem és kész vagyok. Mindig van hova fejlődni.

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- Persze, mindenkinek meg kell javulni. Az ember szereti a vagyont, az ember irigy. A vallás meg pont arra ösztönzi az embert, hogy ne legyen irigy, sokkalinkább legyen bőkezű. Gyakorolni kell ezeket a tulajdonságokat. Az önzetlenséget, a segítségnyújtást. Az ember nem szeret ilyen dolgokat csinálni, mert az ember nem szeret megfeszülni, erőfeszítéseket tenni. A vallás pedig erre ösztönzi az embert, hogy tegyük meg.

VERŐ TAMÁS

- Én nem tudok nemet mondani. Még a saját káromat sem nézve. Nem tudok nemet mondani.

BACSÓ BENJÁMIN

- Igen, van. A lustaság. Az időnek a nem jó kihasználása.

KAMPIS GYÖRGY

- Nem szeretem annyira magam, a látszattal ellentétben. De nem tudom most a választ kapásból.

Honnan értesül a világ híreiről? Milyen médiumról?

CSER ZOLTÁN

- Nagyon sokáig nem értesültem ezekről, amikor szerzetes voltam. Ez az életemben egy olyan időszak volt, amikor teljesen kiléptem ebből a közegből is, és a hivatalos közegekből is próbáltam. Érdekes tapasztalat volt. Azt gondoltam, hogy a világ tudati zajából ki kell lépni, hogy az ember befelé tudjon menni. Ma úgy gondolom, hogy meg kell próbálni kontrollált módon benne lenni. Én annyira nem olvasom a híreket, de hogyha internetes oldalakat nézek, akkor azt mindenképpen angolul. Viszont nagyon nyitott füllel élek és minden eljut hozzám. Most nem az van, hogy minden nap nézek valamit, hanem nyitott vagyok arra, hogy a hírek befussanak és ami befut, annak utánanézek.

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Leginkább online felületen értesülök róla. Levelezés az emberekkel. Az online felületet nekem meg kell nézmem, és akkor ott látom a híreket. Elsődlegesen magyarul, de ha van olyan, ami még magyarul nem jelenik meg, akkor angolul utánanézek, vagy akár más nyelven.

BACSO BENJAMIN

- Alapvetően az internetről tájékozodom és van néhány preferált hírforrás, ami fontos nekem. Azokat szoktam meghallgatni, utána nézni. Magyar és angol nyelvű oldalak. Az utóbbi időben elkezdtem a németet, de az nem annyira jellemző.

SIVARAMA SWAMI

- *BBC és CNN. Ezeket naponta megnézem, hogy mi történik a világban. Fontos tudni, hogy mi történik, főleg a mai világban. Például nagyon fontos most, hogy mi a következő törvény a vírussal kapcsolatban, hogyan viselkedjünk, reagáljunk.*

VERŐ TAMÁS

- A webről. Magyar, angol és héber nyelvű hírszolgáltatókat szoktam olvasni, nézni, követni.

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- Főleg internetről. Ha az ember normális híreket akar, akkor angolul vagy más nyelven olvas. Én főleg angolul, de az arabbal is elvagyok. Muszáj sajnos más nyelvet használni. Magyarat nem.

MIHÁLYI JEROMOS

- Internet. Súlypontban internet és inkább magyar.

KAMPIS GYÖRGY

- Nehéz kérdés. Sok magyar dolgot nézek. Németországban egyszer nagyon hülyén éreztem magam, mert valaki látta, hogy én egy magyar oldalt nézek. Mert ugye, ha valaki ego-tripper németül, hát az tényleg egy egotrip és akkor még valaki mást is csinál. Én az akkor létező *Index.hu* az egyik leglátogatottabb magyar hírportál, amelynél 2020-ban teljes személycsere történt, ami után az olvasók száma legalább 30%-kal visszaesett, az 'akkor létező' szöfordulattal erre tesz utalást- T. A. B./ oldalt nyitottam meg, és el is szégyelltem magam. Most gondolja el, hogyha albán lennék Albániában, és nem egy albán oldalt nyit meg ott valaki mellettem... Gyorsan át is kattintottam a Frankfurter Allgemeine oldalára. Rendszeresen nézek német nyelvű oldalakat. Angolt nem, pedig angolul azért jobban tudok még mindig. Szóval az internetről tájékozodom leginkább. De most fintorgok, mert nálam senki nem elkötelezettebb híve a minden másnak. A rádiótól kezdve a nyomtatott sajtón át a televízióig, csak hogy ezek mind halottak. Az interneten van minden, szerintem. Azért én egy kicsit buborékban élek. Sokféle buborék van. Jobboldali, baloldali. Az ember nem tudhat mindenről. Viszont van a másik oldalról is barátom. Nem kell egyetlenem velem, - sok minden van, amiben nem értünk egyet - de így tudunk a másik oldalról és tudunk a másik buborékról.

Ha külföldre látogat, akkor bemegy a helyi, más vallások Isteneinek történelmi értékű templomába, épületébe?

KAMPIS GYÖRGY

- Abszolút! Főleg, mivel én félig külföldön élek. Persze. Nagyon sok katolikus van, ezt észreveszem, amikor Németországban vagyunk, ha az én másik lakhelyemet vesszük. De nagyon sok templom eleve nem katolikus templom és lehet, hogy ezt kívülről lehetne már látni, mert például a kereszt más rajta, de én ezekkel nem szoktam foglalkozni. Sokszor nekem meg kell néznom, hogy ez milyen templom pontosan. Zsinagóga, mecset... Na, Európában én mecsetben nem jártam. Törökországban persze jártam! Jártam a Hagia Sophiában is, ami most megint mecset lett, ugyanis az én időmben múzeum volt. Persze, én érdeklődő vagyok.

BACSO BENJAMIN

- Múltkor Izraelben voltam például és akkor voltunk egy minaretnél. Igen.

VERŐ TAMÁS

- Igen.

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- Ha olyan helyen járok, ahol valami érdekes van, persze. Természetesen.

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Nem jellemző.

CSER ZOLTÁN

- Én nagyon szeretem! Ért is olyan vád, hogy templomfüggő vagyok. Ez egy bennem lévő, még régi hozzáállás, amit szeretném, ha felváltana az, - amit nem régen hallottam pont egy malajziából jött nagy vándor hölgytől - hogy meglátni a szentséget a más helyiségben, nem csak a templomban, hanem magában a térben. Akár az arab, vagy a hindu helyeken, vagy a kereszténységben a katedrálisok lenyűgözőek. A szent terek.

Ezek a helyek arra szolgálnak, hogy kilépünk a forgatagból és belépünk saját magunkba. Egy ilyen terem úgy van berendezve, a belső világnak a belső szentségnek olyan, mintha az ember átlépne a szív kapuján. A meditációban is ez kell. Érdekes, hogy Balin például nincs teteje a templomoknak, a tető az ég. Sok templom ezt imitálja. Az oszlopok az erdő fáival azonosíthatóak. Eljut az ember a szívéig és ott belép. Ha az ember ezt megérti, akkor kívül is tudja ezt úgy végezni, hogy a küszöböt átlépve megpróbálja kinthagyni a gondolatait és a tudja, hogy a szívének a belső szent terébe lép be. Ilyen értelemben ez független a vallásoktól.

Mi volt az iskolában a kedvenc tantárgya?

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- Matek.

CSER ZOLTÁN

- Nagyon sokáig a matematika. Matek szakra is jártam, de nagyon szerettem a történelmet.

MIHÁLYI JEROMOS

- Mondhatjuk, hogy történelem orientált voltam. Aztán volt matematika, de az annyira nem. Ha kell valamit mondanom, akkor a történelem.

BACSO BENJAMIN

- Történelem. Egyértelműen.

VERŐ TAMÁS

- Az, amikor zsidóságot is tanultunk, tehát a vallás. Meg a testnevelés.

SIVARAMA SWAMI

- Semmi. Annyiféle dolgot tanultam, ugyanúgy, ahogy te is tanulsz, de kedvencem nem volt. Tanultam, közepes diák voltam. A legjobb dolog, amit tanultam, az akkor volt, amikor már nem jártam iskolába, vagy párhuzamosan az iskolával, amikor elkezdtem olvasni a Bhagavad-gítát és az lett a kedvenc tantárgyam. Csak persze a tanárok nem értették, hogy honnan szedtem ezeket.

Volt-e a Vatikánban, illetve találkozott-e már a pápával személyesen?

MIHÁLYI JEROMOS

- Nem találkoztam még személyesen a Szent Atyával, eggyel sem. Face to face nem találkoztunk. Ha jól emlékszem, még látni sem láttam személyesen. Most

szeptemberben lett volna egy audencai, amikor mi, bencés szerzetesek mentünk volna a Szent Atyához, és rá egy hétre jött volna Magyarországra ezzel a Eucharisztikus Kongresszussal kapcsolatban. /Az Eucharisztikus világkongresszus, vagy Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus a római katolikus egyház rendszeresen megrendezett, világméretű eseménysorozata, melynek célja az oltáriszentség megismerésének és tiszteletének elmélyítése - T. A. B./ Úgyhogy most lett volna lehetőség egy hét alatt kétszer is találkoznom a Szent Atyával, bár ezt a pandémia elvitte, de várunk.

Ezek szerint be lesz pótolva?

Valószínűleg igen. Jövőre. Ez nem az én döntésem volt, hogy nem találkoztam vele. Nem hozta úgy a sors, hogy találkozzunk.

Olvasta-e a különböző vallások könyveit, szentírásait?

KAMPIS GYÖRGY

- Nem, de megvannak! A Korántól kezdve, dzsainizmus... Bár nem olvastam ezeket a könyveket. Könyvekkel kapcsolatban egy értelmiséginek két alapvető hozzáállása lehet. Lehet könyveket vásárolni, vagy olvasni /szórakozottan nevet - T. A. B./. Hát én vásárolok, ahogyan látja! /Maga mögé mutat, ahol a könyves szekrénye van - T. A. B./ Buddha beszédeit éppen most forgattam és csodálkoztam rajta, hogy két különböző kiadása is megvan, és az egyik nagyon más, mint a másik, mert az egyikből hiányzik az engem foglalkoztató rész, a másikban meg benne van. Evolúciós gyűjteményem is meglehetősen nagy, de nem olvastam mindet. Viszont ha kell bármihez, akkor előveszem őket.

Jövő

Mit gondol, mi lesz az Ön vallásával 2040-ben?

BACSO BENJAMIN

- Ma a világon körülbelül százmillió baptista él, zömében olyan területeken, ahol a népesség is és az elkötelezett kereszténység is növekszik. Én azt gondolom, hogy másfélszer ennyi baptista lesz 2040-ben. Főleg olyan területeken mint Ázsia, Afrika, vagy Dél-Amerika. Meg fog maradni az Amerikai Egyesült Államokban élő baptistáknak a jelentősége, nem ilyen mértékben mint ma, de biztos, hogy meg fog maradni.

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- Ha lesz világ, akkor vallás is lesz. Ez a vallás, az iszlám nem fog megszűnni. Azért vagyunk ebben ilyen biztosak, mert a *Koránban* van egy idézet, Isten azt mondta, hogy *bizony, mi megőrizzük azt*. Tehát mi hiszünk abban, hogy ez a vallás ez ítéletnapig megmarad.

Ha mélyebben belemegyünk a kérdésébe, akkor a hit - nem a vallás, a hit - úgy fog eltűnni, hogy az ítéletnap előtt meg fognak halni az emberek és akkor az emberek halálával a vallás is eltűnik. Amikor Jézus a Földről elszólíttatik, meghal, akkor a hívő embereknek a lelkét egy szél el fogja vinni, és akkor az ítéletnap közvetlen kezdete előtt már csak rossz és hitetlen, Istennek ellenszegülő emberek maradnak a Földön.

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Ez egy jó kérdés. Azt tudom csak mondani, hogy ez egy több ezer éves világnézet, világszemlélet, ami elég nyitott volt, és elég alkalmazkodóképes volt mindig is. Ha ebből indulok ki, akkor azt gondolom, hogy ugyanígy alkalmazkodni fog az elkövetkezendő időszakban is az emberek világához, vagy ahogy éppen alakítják a világukat.

CSER ZOLTÁN

- Érdekes kérdés. Van olyan írásunk, ami azt mondja, hogy a buddhizmus napja Nyugaton nyugszik le. Most, hogy ez milyen fázisok szerint történik meg, arra az egyik magyarázat az, hogy buddhizmus napja Nyugatra jön, és véget ér, lemegy. Valóban lehet látni, hogy a buddhizmus eljutott Nyugatra, több hullámban. Magyarországra ráadásul még több hullámban jutott el, de saját kutatásaink szerint már az ötszáz évesekben is volt buddhizmus itt, a Kárpát-medencében. A tatárjárásnál is volt buddhizmus. Ennek nyomai is vannak. A hivatalos történelem ezt nem szokta annyira propagálni, pedig ez egy gazdagító tényező. A Kárpát-medencének a jellegzetessége, hogy meglehetősen vallástámogató volt, hiszen itt van az egyetlen iszlám szent hely, ami az arab világon kívül van. Itt, Budán a Gül Baba türbéje, ami az ötödik zarándokhely. Itt volt nagyon sokáig Európa legmagasabb sztúpája és itt volt a világ legnagyobb zsinagógája is, a Dohány utcai. Most a New Yorkban lévő nagyobb. A Kárpát-medence jellegzetessége, hogy mint egy bölcső, minden vallást szeret. Az, hogy az emberek között milyen ellentétek vannak, az egy más kérdés, de még mindig, Magyarországon rendkívüli módon mind

az öt világvallás hivatalosan bejegyzett. Mind a zsidó, a keresztény, a két muszlim egyház, öt buddhista egyház bejegyzett, és a Krisna-tudatúak is bejegyzett egyház. Az Egyesült Államokban például a buddhizmust nem is lehet egyháznak tekinteni, ugyanis nincs benne egy körülhatárolt istenkép.

A Tiszta Tudat Sztúpa,
Budapesten, a Tan Kapuja Buddhista Egyház kertjében.
A sztúpát 2019 május 18-án avatták fel.

Magyarországon melyik rendszer vagy kormány alatt, mikor lett így? Ezt lehet tudni?

A rendszerváltás /ez 1989-ben történt Magyarországon - T. A. B./ után indult ilyen tendencia, hogy könnyen lehetett egyházat alapítani, bejegyeztetni. Száz ember ha összejött, akkor megalapíthatta. Ez azt eredményezte, hogy négyszáz fölé emelkedett a Magyarországon bejegyzett egyházak száma. Ezek között természetesen sok olyan van, ami nem tradicionális egyház. Aztán volt egy kormányzati döntés, ami a négyszázból harminckettőt tartott meg. Ez egy hosszas menet volt. Viszont így az állam támogatja a megmaradt egyházakat, és ezért tud működni például ez az iskola. Így van a buddhista főiskola, és a Krisna-tudatúaknak is működik egy felsőfokú intézménye. Ez így működhet, különben maximum magániskolaként, vagy alapítványi iskolaként lenne erre mód. Ezt gondolom nem kell részleteznem, nagyon nehéz.

Mióta működik a főiskola?

Most leszünk harminc évesek.

Visszatérve a kérdésre. A másik jóslat azt mondja, hogy nem lemegy a buddhizmus napja Nyugaton, hanem Nyugatra megy. A buddhizmus Ázsiából eláramlik Nyugatra és Nyugaton véget ér, vagy a másik, hogy Nyugatra jön, és Nyugaton ragyog. Ennek is megvannak a jelei. A nyugati buddhizmus erőteljesen formálódik.

Imazászlók
a Tan Kapuja Buddhista Egyház területén

VERŐ TAMÁS

- Most lesz a zsidó újév, ami az 5781. évet fogja fogadni, és azt gondolom, még egy párszor ötezer évet a zsidó hagyományokkal az örökkévaló világ még fennmarad. Én azt gondolom, hogy ennek a követői, az örökkévaló teremtményei tovább fogják vinni, és élni fogják az életüket. A kimutatások is azt bizonyítják, hogy a hívek száma nem csökken, sőt azt gondolom, hogy növekszik.

MIHÁLYI JEROMOS

- Hm. Hát én hiszem azt, hogy Jézus azt mondta Péternek, hogy a pokol kapui sem vesznek erőt rajta. Mindig azt szoktam mondani, hogy a keresztény soha nem lehet pesszimista, mert Jézus megígérte azt, hogy ő velünk marad. Nem azt mondja, hogy nem lesznek kihívások, hiszen már Jézus után a közvetlen tanítványait vértanúság várta, és életüket kellett adniuk a kereszténységért. Bár biztos, hogy közösségileg változni fogunk. Meg fog változni a kereszténységnek az összetétele. Tehát én azt

mondom, - legalábbis amit mi most Európában tapasztalunk - hogy kevesebben leszünk, de lehet, hogy ez a kevesebb az sokkal elkötelezettebb lesz, mint az, hogyha sokan lennénk. Én bízom abban, hogy 2040-re nagyon sok olyan közösségünk lesz, aki tudatosan, céltudatosan, elkötelezetten éli a kereszténységét.

A Tihanyi Bencés Apátság kívülről,
egy késő esti órában.

KAMPIS GYÖRGY

- Én azt látom, hogy a katolikus egyház sok embert veszít. Azt, hogy ezek a hívek hová kerülnek, nem tudom. Nagyon ideje volt egy ilyen jó pápának, mint aki lett. Ferenc pápa kicsit túl gyors talán a papoknak. Szerintem - bár ezt nem tudhatom pontosan, mivel én nem járok templomba - ők nem ezt prédikálják.

SIVARAMA SWAMI

- Az elvek meg fognak maradni. Lehet, hogy lesznek változások a részletekben, de az őszinte emberek közül többen és többen fognak vonzódni a Krisna-tudathoz, mert az embereknek elégük van a mai világból. Például nincsenek megelégedve a vezetőkkel, nincsenek megelégedve a tudósokkal. Az egész világ környezetvédelmi rendszere összeomlóban van, az egész fogyasztói társadalom, a gazdasági rendszer, amiben élünk. Az emberek olyan dolgokat keresnek, amik nem károsak, amik konstruktívak, és amiknek igazából van tartalma. Azt gondolom, hogy a következő húsz évben többen és többen fognak rájönni, hogy igen, milyen jó életmódot tud ajánlani a Krisna-tudat. Csak hogy hogyan éljenek vagy hogy hogyan szórakozzanak, vagy milyen ennivalót egyenek. Illetve, hogy miről szól az életük, mi az életük célja. Mert nagyon céltalanok. Az emberek elvesznek, keresnek mindenféle dolgot, de nincs céljuk. Mi a célja az életnek? Ez a sok munka csak azért, hogy meghaljunk?

Mi lesz akkor, ha iksz év múlva az emberek életéből teljesen eltűnik a vallás? Egyáltalán ez előfordulhat-e Ön szerint?

KAMPIS GYÖRGY

- Nem fog előfordulni, nem fog megtörténni. Sőt, én azt látom, hogy az emberiség számára a vallás az egyik legfontosabb tényező. Az ember vallásalkotó lény. Fene tudja, hogy miért. Ha egy lakatlan szigeten tíz embert kiteszünk, egy idő után mind ugyanazt a nagy zöld embert fogják imádni. Vagy valamit fognak imádni. Nem tudom miért van ez. Nekem erre nincs szükségem. Én nem vagyok vallásos. Az emberek többségének azonban szüksége van erre. Ez egy lelki igény. Szóval nem hiszek abban, hogy ateisták lesznek az emberek.

BACSO BENJÁMIN

- Nem! Szerintem nem fordulhat elő, mert alapvetően az ember úgy van megteremtve, - mások azt mondanák, hogy összerakva - hogy a hit, mint olyan, az az embernek a lényéhez, lényegéhez tartozik. Vannak olyan kérdések, hogy miért élünk, miért létezőnk. Ezekre a tudomány nem ad választ. A tudomány rengeteg más dologra választ ad, - működéssel kapcsolatban, a társadalmi viszonyokkal kapcsolatban - viszont az emberben akkor is benne marad az a nagyon fontos kérdés, hogy miért? Erre én azt gondolom, hogy a vallás, - hogy így fogalmazzunk, de sokkal jobban szeretem mondani, hogy a hit - az, ami választ ad. Hogyha egy olyan társadalmat képzelek el, egy olyan társadalom miliője lebegne előttem, ahol az emberek nem hisznek semmiben, akkor az egy kegyetlen, anarchista, és értelmetlen társadalom lenne, aminek én nem szívesen lennék a részese. Feljönnének olyanok például, hogy mit jelent az, hogy igazságosság? Ki az, aki eldönti, hogy mi az az igazság? Egy csomó olyan kérdés feljönne, amikben azt gondolom, hogy nagyon komoly problémákkal néznénk szembe. Ne feledjük el, hogy itt van mögöttünk példaképpen egy szocializmus. Ami mondjuk, ha a Rákosi diktatúrát és a Kádár korszakot egybe vesszük, akkor negyven év, amely ateista ideológiával rendelkezett. Nagyon

erőteljesen igyekezett megtörni a keresztény embereket, meg a hitüket. Negyven év alatt voltak olyan bátor, hitvalló keresztények, akik akár a börtönt, vagy más megpróbáltatásokat is vállaltak ez miatt. Nem tudták a hitet elvenni ezektől az emberektől, mert ez egy sokkal erőteljesebb, és sokkal mélyebb dolog. Én úgy hiszem, hogy a lényünk legmélyéhez tartozik hozzá, és ilyen módon nem gondolom azt, hogy a hit vagy a vallás el fog tűnni.

VERŐ TAMÁS

- Én nem tudom elképzelni. Hívő emberként a hitet úgy érzem, hogy megy tovább.

MIHÁLYI JEROMOS

- Szerintem nem! Én sokszor fel szoktam tenni a kérdést fiataloknak, hogy miért vagyunk keresztények? Erre először ilyen dogmatikus válaszok jönnek, hogy üdvözöljük. Jön a morális válasz, hogy jók legyünk. Viszont keveseknek jut az eszébe zsigerből, rögtön, hogy Jézusnak van egy hegyi beszéde, úgy szokták mondani, a nyolc boldogság. A keresztényeknek az új alkotmánya, *tízparancsolata*. Boldogok is írnak, boldogok a békességszerzők. Igazából Jézus azért váltott meg minket, azért jött el, hogy mutasson egy utat a boldogsághoz. Ez az igény az emberben, hogy rátaláljon a boldogságra. Hogyha tényleg olyan utat mutat a kereszténység, ami meggyőzi az embereket arról, hogy ha rálépsz erre az útra, akkor nem igát veszel a nyakadba, nem pusztán hagyományokat teljesítesz. Hát boldogok-e akik sírnak? Nem abban az értelemben, amiben átlag embernek az elképzelése van a boldogságról, hogy sok pénzem van, megvan a jó autó, stb. Mindebben hányan boldogtalanok ugyanígy. A kereszténység és Jézus tanítása olyan utat mutat a boldogsághoz, amit mindig fel fognak fedezni emberek, és akik ezt megtapasztalják, azok rajta maradnak azon az úton. Ezért nem hiszem azt, hogy vallás nélküli, kereszténység nélküli világ nem lesz.

SIVARAMA SWAMI

- Nem, nem fog eltűnni. Nem tud, mert a materializmus nem tudja elégedetté tenni az embereket. Az emberek most is frusztráltak. Az a probléma, hogy félre vannak vezetve. Az oktatók, a tanárok, a tudósok félrevezetik az embereket. Nem mutatják meg nekik igazából a megfelelő utat. Arra tanítanak minket az iskolában, hogy a fogyasztás, a termelés a lényeges, hogy jó eredményeket érjünk el, és ez egyenlő a boldogsággal és az örömmel. De az emberek nem boldogok. Azért lesznek alkoholisták, azért kábítószeresnek, azért nem tudnak mit kezdeni magukkal, azért válnak csak robotokká. Kapcsolódunk mindenféle közösségi médiához, - Facebook, Instagram stb. - ami elrabolja a lelkünket. Úgy nevezzük őket, hogy szociális kapcsolatok, de ezek valójában nem azok. Ezeken sok barátunk van, de hány barátunk van igazából? Ki egy igazi barát? Szóval a vallásnélküliség nem fog soha megtörténni, mert mindig lesznek olyan emberek, akik látják ezeket, akik több értelmet akarnak találni az életben, mert nekik ez, ami van nem felel meg. Rájönnek, hogy igen, a materializmus nem teljesíti ki az ember, a lélek igényeit, vágyait.

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Ahogy mondtam, ez a fajta világnézet, ez a fajta hit sokkal inkább tapasztalati jellegű. Ilyen értelemben elég távol áll bizonyos vallásoktól. Inkább a különböző filozófiai rendszerekhez lehetne hasonlítani. Vagy úgy mondanám, a kettő között van. Ha úgy nézzük, hogy a vallás, mint egy merev rendszer el fog tűnni, arra én elég nagy esélyt látok. Ha viszont úgy nézzük, hogy egy olyan fajta hit van, egy olyan világszemlélet van, és lesz a jövőben is, ami segít az embernek, hogy a Földdel, a természettel és

az emberek önmagukkal egyensúlyba jöjjenek, akkor azt gondolom, hogy mindenképpen meg fog maradni. Sőt, erre egyre nagyobb igény van.

CSER ZOLTÁN

- Előfordulhat, mert a történelmi háttér miatt van egyfajta vallásellenesség. A tudományos világkép és a vallás ütköznek. A tudományos világkép most erőteljesen felismerte a tudatnak a hatalmát és ezért sok tudományos irányzat elindult a tudatkutatás felé. Ebből a szempontból a buddhizmus nagyon naprakész, mert a buddhizmus a valóságot kutatja. A különbség az, hogy mi szubjektíven kutatjuk a valóságot, a tudomány meg objektíven kutatja a valóságot. Megismételhetőségi szám, fizikai észlelhetőség, géppel való kontrollok, tehát nem az ember, hanem a gép. Ezért van az, hogy sok esetben a buddhizmust nem vallásnak, hanem tudásnak nevezik, mert az igazságot kutatjuk. A Dalai Láma is nagyon sokszor propagálja, hogy rengeteg tudományág van, ami kapcsolódik a buddhizmushoz. Pszichológia, kvantumfizika, információs terek kutatása. Sok olyan szövegünk van, ami tudományos értékű. Vagy vannak olyan szövegek, amik 254 tudatállapotot elemeznek ki. Például a haragot. Honnan jön? Milyen tudatállapotot eredményez a légzésben, a testben? Ezek szubjektív megfigyelésen alapultak, csak ami most nincs, az az idő. Régen egy évet figyelték magukat, a megnyilvánulásukat, ebből nagyon értékes leírások lettek. Ma nincs idő, viszont vannak műszerek, amikkel lehet mérni, milyen a pulzusszám, a szívdobogás, a szemmozgás, milyen impulzusok vannak az agyban. Most más aspektus van. Azt lehet látni, hogy ez a két dolog - a buddhizmus és a tudomány - nagyon jól tudja támogatni egymást. Ez az, ami a buddhizmus jövőjét biztosítja, hogy nem annyira vallásos beállítottságú, sokkal közelebb áll a tudományhoz, mint a legtöbb vallás, amik hit alapúak, dogmatikusok. Buddha úgy tanította, hogy mindent kérdőjelezzünk meg. Addig, amíg vagy a logika vagy a közvetlen tapasztalással nem nyerünk valamiről bizonyosságot, addig ne vegyük alapnak. A buddhizmus nem felülről építkező vallás, nem a teremtésből vezeti le az úgymond a teremtett világot, hanem alulról induló vallás, megnézi hogy itt mit tudunk tenni.

Az tény, ha valaki buddhista, nem könnyen elfogadható, hogy ha szenvedek akkor tévedek. Bennünk van a konfliktus oka és a konfliktus megoldási lehetősége is.

Amit a Buddha tanított, az szerintem univerzális. A formai részek lehet, hogy meg fognak változni. Például ma a szerzetesi világ omlik össze. Kevesen mennek szerzetesnek. Eddig az volt az elképzelés, hogy a szerzetesi világ tartja tisztán a tanításokat. Mi van akkor, ha az nincs? Akkor ez sem lesz? Ez jó kérdés. Sri Lankán kétmillió szerzetesből lett 36 000. Radikálisan összeomlik, mert ebben a mostani világban - ahol telefonon keresztül mindent lehet látni - az ember nem olyan könnyen mondja, hogy ezt elengedem.

Mit gondol például az 'sms nyak' -ként aposztrofált elváltozásról, amit most betegségként titulálnak, miszerint a sok mobil telefonozástól meggörcsülünk? Mennyi idő kell ahhoz, hogy genetikai változásnak tekintsék és ne betegségnak?

KAMPIS GYÖRGY

- Nem hiszek ebben. Ráadásul szerintem a technika gyorsabban fejlődik, minthogy genetikailag alkalmazkodjunk hozzá. Email például szinte már nincsen. Kérdeztem a gyerekeimet, hogy ti olvastok-e e-mailt. Azt mondták, hogy igen, de csak miattatok. Én emaileket írok. Hétmilliárd ember él körülbelül a Földön, mire kimondjuk, addigra már nyolcmilliárd lesz. Azt gondolom, hogy ez egy akkora merítés, a stabilizációs

szelekció olyan erős ebben, hogy az emberi evolúciós változásnak nagyon kicsi az esélye. Egy másik dolog, hogy azt mondták, az emberiség majd homogenizálódik. Hát hol homogenizálódik? Rasszisták az emberek. A fehérek a fehérekkel, a feketék a feketékkel, ázsiaiak az ázsiaiakkal házasodnak. Keveredve nem azért nem házasodnak, mert nem ismernek más színűt, hanem mert nem tetszik nekik. Ugyanúgy van, ahogy a patkányoknál is. Már elnézést, hogy ilyen távoli példát, hasonlatot mondok, de hát biológia órán vagyunk. A patkány az egy másik faj - de náluk is úgy van, hogy hozzá hasonlót, de abba a csoportba tartozót, és nem egy távolit választ magának. Különböző alfajokra oszlanak, másik fajjal végképp szóba se kerül a dolog. Saját alfajon belülit, de nem olyat választ, aki genetikailag nagyon hasonló. Okos dolog ez őszintén szólva, mert fent tartja a variabilitást. Az egy érdekes kérdés, miért nem homogenizálódik jobban. Ez messzebbre vezet, nem tudom a választ kapásból, de az biztos, hogy nem megy másik alfaj felé. Az emberiség között is persze vannak vegyes házasságok, de azok ritkák. Nekem a kisebbik lányom Londonban él, van a barátja, Harry. Hát Harry kicsoda? Egy indiai? Nem mertük megkérdezni. Ilyen kérdéseket nem teszünk fel. Reszkettünk a feleségemmel. Aztán kiderült, hogy Harry egy fehér angol, aminek nagyon megörültünk, őszintén szólva. Valószínűleg, ha indiai lett volna, akkor is szeretttük volna, csak szerintem szóvátettük volna. Azelőtt azt hittük, hogy mi elfogadóak vagyunk.

Mit gondol, milyen lesz az ember evolúciós jövője? Milyenek leszünk?

KAMPIS GYÖRGY

- Tartottam erről előadást. Van ez a transzhumanizmus mozgalom, akik azt feltételezik, hogy az emberek nagyon megváltoznak majd biológiailag, genetikailag is, meg technológiával ötvözött emberek lesznek... Őszinte legyek? Én már öregember vagyok, engem ez nem érint. Hatvanhárom éves vagyok, engem már ki fog szolgálni ez a világ, ahogyan ismerjük. Ha már itt tartunk, én sokkal inkább attól félek, hogy lesznek olyan beavatkozások, mint például az élet meghosszabbítása, de itt lesznek a bőrbe ültetett chipektől kezdve mindenféle dolgok, amik csak az emberek egy részének lesznek elérhetőek. A gazdagoknak, tudniillik. Egyébként Magyarország is a gazdagabb országok közé tartozik a világot tekintve, mert harminc-negyvenedik talán. Magyarország adottságai jók. Tehát attól lehet félni, hogy a lehetőségek sokfélék lesznek ugyan, de csak a gazdagok számára lesz a jó jövő elérhető. A genetikai változás lényegében megszűnik, és helyette egy technológiai váltás lesz. Például a százméteres síkfutókat úgy képzelték még húsz éve is, hogy nagyon nagy combjuk lesz az izomtól, most meg úgy gondoljuk, hogy leamputáltatják a lábukat, mert a karbon protézissel gyorsabban lehet futni. Amikor az első megcsinálja, az nagyon nagy vitát, visszhangot fog kiváltani. Nyilván nagy-nagy döntést hoz meg az illető. Majd jusson ez eszébe, hogy én mondtam! A maga életében ez bekövetkezik szerintem, én már akkor bizonyára nem fogok élni. Dehát a fiatal emberek hülyék ebből a szempontból, nem tudják mibe kerül ez az egész. A felelős orvos elmondja majd, mi a következménye, de vannak felelőtlen orvosok. Le fogják vágni a lábát. Így képezem. Technológiai dolgok fognak jönni, amiket akkor is meg lehet csinálni, ha nincs genetikai változás.

Megtaláltam jó pár közösségi felületet, amin jelen vannak. Ilyen például a YouTube, különböző weboldalak, blogok, a Facebook, vagy az Instagram. Van-e a jövőben

további fejlődési tervük ezzel kapcsolatosan? Illetve mit gondol ezekről a lehetőségekről?

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- Jó, hogy léteznek, de ezek nem helyettesíthetik a fizikai közösséget. Ugyanis a vallásnak a jelentős része, a vallási előírások, vallásgyakorlatok jelentős része azért a személyes kontaktokra épül. Ezt kiváltani nem tudja. Segíteni tud, információt tud adni, de nem tudja helyettesíteni. Eljönni, a közösség együtt van, imák... Ezeket nem tudják helyettesíteni.

CSER ZOLTÁN

- A vallások között vannak térítő vallások, és nem térítő vallások. A buddhizmus nem térítő vallás. Ideológiai szempontból nekünk csak annyi a cél, hogy kaput kinyitni. A főiskola neve is a Tan Kapuja. Kinyitni a kaput. Információt adni az embereknek. Régen nem volt információadás sem. A főiskola is ismerősök révén működött, ment a hír. Jobban ki kell nyitni a kapukat, erre szolgálnak ezek a felületek, de nem célunk, hogy mindenhol ott legyünk. A cél, hogy olyan emberek jöjjenek, akiket tényleg érdekel az itt lévő dolog. Az nem elvárás, hogy az illető buddhista legyen. A rugalmasság, a szellemi rugalmasság a fontos, valamint az érdeklődés. Felvételinél például két tényező van. Van egy írásbeli rész, ahol a buddhista alap tanításokból van esszé kérdés és teszt, a szóbelin pedig az általános műveltség és eltökéltség a két fő pont. Ez egy egyházi fenntartású intézmény, de a buddhizmus szabadság, boldogság és mindentudás hármasságából következik a célunk, hogy valaki tudja teljesíteni a felsőfokú követelményrendszert, másik oldalon pedig, hogy megtalálja az útját. Erről szól a Tan Kapuja. Nálunk nagyon fontos hangsúly van az összehasonlító vallásbölcselet specializáción is. Itt végigmennek a nagy filozófia rendszereken, kezdve a görög filozófiáktól. Vannak az antropológiával kapcsolatos kurzusok is. Majd a nagy világvallásokon is végigmennek, azzal a céllal, hogy a hallgatónak legyen egy összképe, és össze tudja hasonlítani a különféle szemléleti módokat, hogy ráleljen a sajátjára. Az is jó, ha idejön, és aztán megérzi, hogy neki nem ez az útja. Csak az a lényeg, hogy belül leljen rá valami fonálra, amit utána tud követni.

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Igen, fent vagyunk. Mint magánember fent vagyok. Nagyon sokan úgy keresnek meg, levélben. Most már nem annyira emailben írnak, hanem a Facebooknak a Messenger üzeneti felületén jelentkeznek. Emiatt is muszáj tartani valahogy a kapcsolatot. Főleg azokkal, akik külföldön vannak. Náluk meg különösen fontos, hogy tudjunk beszélni, hiszen nem tudnak gyakran eljönni. Elvileg mint közösség is fent vagyunk, gyakorlatilag meg nem annyira aktívan. Van egy honlap, van Facebook oldal, de én igyekszem mindig lehetőleg személyes kapcsolatokra törekedni, személyesen beszélni, találkozni.

VERŐ TAMÁS

- Mindenki azt tapasztalta, hogy a közösségi oldalakon való jelenlét egy hasznos dolog, idősebb és fiatalabb korosztálynak is, különböző okok miatt. A vírushelyzet után is fent kell maradnia a világhálón lévő kapcsolattartásnak is valamilyen módon, akár tanítási célból, akár közösségformáló célból, akár vallási célból. Igen, van egy ilyen terv, akár a zsidó iskolákra, akár a zsinagógákra nézve. Hangsúlyt kell rá fektetni, hogy ez egy jó dolog, és ezzel tudunk élni a jövőre nézve is.

BACSO BENJÁMIN

- Mondjuk úgy, hogy eddig is használtuk ezeket a felületeket, a hangsúly lett erősebb ezeken a csatornákon a vírushelyzetből adódóan. Ezeket szeretnénk megtartani.

Ami most kifejezetten új, az a *TikTok* csatornája a gyülekezetnek. Ebben azért van mit fejlődnünk. Az Instagramon is jelen vagyunk. A keretben még van mit fejlődnünk. A nagytemplomban is jelen vagyunk. Ezeket a felületeket nekünk még tanulnunk kell. Hogy ezeken a területeken hogyan tudunk értékeket közvetíteni, az egy izgalmas kérdés. Ezért mindenféleképpen ez az egyik új kihívása az online jelenlétnek. Ugyanakkor nagyon szeretnénk, meg abban hiszünk, hogy azért az online az kevés, és szeretnék offline módon is találkozni. Éppen ezért egy olyan ifjúsági hely kialakítását indítottuk el, ahol a hit és prevenció együtt kéz a kézben jár. A helyi önkéntesekkel és egyéb szervezetekkel dolgozunk azon, hogy a fiataloknak a szemét felnyissuk arra, hogy a különféle tudatmódosító szereknek a használata mennyi problémát okoz, vagy jelent. Ebben nyilván a mi hitünk is szerepet játszik, ezt nem akarjuk letagadni, de senkit nem akarunk arra kényszeríteni, hogy a mi meggyőződésünk szerint éljen. Pusztán csak fontosak nekünk azok az emberek, akik itt élnek a környezetünkben, és nem szeretnénk, hogy az életük végérvényesen vakvágányra jutna.

MIHÁLYI JEROMOS

- Nemrég készült el a hírlevelünk. Fontosnak tartom, hogy lássuk azt, hogy egy idős generáció, akik fedezik fel az e-mail listánkat, és nagyon szeretnének információkat kapni, még így sem elég aktívak ebben. Van Facebook oldalunk, apátsági honlap, és a hírlevél is olyan, amivel igyekszünk elérni negyedévente, kéthavonta az embereket. A nagy ünnepek előtt hírlevelet adunk közre e-mailben, akik feliratkoznak. Van egy lelkeségi, van a programoknak egy része, vannak kiadványaink, termékeink amik most újra megjelennek. Egy nagy terv az Instagram, ami már kérdés, hogy most modernizáció vagy sem. Már lassan az Instagram is olyan, hogy az ember minél jobban beleáll, akkor már igazából el is halad az ember mellett. Tehát egy Instagram profil azért még tervben van, de ezek mind akkor aktívak, vagy mind akkor működnek, akkor hasznosak, ha aktivitás van, és azért azt aktívvá tenni, igényessé tenni, úgy, hogy üzeneteket lehessen át is vinni akár egy képen, akár egy megfelelő szövegen keresztül. Azért az hatalmas munka, és hatalmas odafigyelés.

Környezetvédelem

Tesznek-e valamit a környezetvédelem érdekében házon belül?

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- Mi igyekszünk a környezetvédelem terén tenni. A vallásunk előírásai nagyon nagy mértékben támogatják ezt. Eleve egy általános előírás a pazarlásnak a tilalma. Azt mondja az Isten a Koránban, hogy nem szereti a pazarlókat. Illetve a prófétai tanításban is előjön az, hogy az ember ne pazaroljon a vízzel, még akkor sem, ha bővízű folyó mellett lakik. Nagyon sok tanítás a takarékosagra int. Az a nagy teológiai nézőpont, hogy az ember helytartó a Földön, és az ő gondjára bízott ez a világ, amiről majd számot fog adni az Istennek. Ezt a felelősséget, megbízást tovább kell adni a későbbi generációknak, mert ők is helytartók a Földön. A Föld nem a miénk, mi csak használjuk. A cél az, hogy felvirágoztassuk, fejlesszük, megóvjuk, helyreállítsuk, de nem az, hogy elhasználjuk és tönkretessük. A vallást ha valaki jól érti, akkor maximálisan a teremtett világ védelmére koncentrál. Védeni kell az erőforrásokat. Senkit nem lehet kirekeszteni belőle. Természetesen ha a klímaváltozás következményeként az emberek nagy többsége szenvedne szűkséget, akkor kötelességgé válik, hogy segítsük őket. A javak besorolásánál az iszlámnak külön közgazdasági rendszere van, a javakat alapjavakra osztja. Az alapjavaknak a magasabb szintű teljesülésre és luxusjavakra. Addig, amíg az alapjavakból nem kap mindenki, nem lehetne luxusjavakat előállítani. Tehát nem lehetne az, hogy egyes emberek a fellegekben élnek, és más emberek pedig a föld alatt.

CSER ZOLTÁN

- Nálunk, itt igen. Megpróbálunk. Ez egyre fontosabb. Sokan úgy gondolják - valláson belül is, főleg a keleti tanításokban - hogy az, ha a tudatunkat rendezzük, az elég. Nem elég. A tudat rendezése, a tudat megtisztítása mellett kell a test rendezése, tisztítása, a lélek rendezése, tisztítása is. Természetes a felelősségvállalás a környezetért. Amit látok, hogy nem lehet nagy léptékkkel haladni csak példamutatáson keresztül, meg a működési elvek a kölcsönös összekapcsoltság és függőségnek az elveit minél jobban elültetve, hogy felismerjük azt, hogy a környezetünkért felelősek vagyunk. Globálisan nem könnyű. Egy hétköznapi ember azt nem tudja megtenni, hogy jó, akkor innentől kezdve töröljük az olaj alapú működést, a műanyagipart is lesöpörjük, mert mérgez, és rendkívüli szennyezést okoz. Viszont azt lehet csinálni, hogy az ember a saját környezetében, a saját kis terében megpróbál tudatosabban élni, kevesebbet fogyasztani, az inputot és az outputot kontrollálni. Ez a buddhizmus elvével teljesen összeegyeztethető. Ezért vannak különféle trendek a tibeti buddhizmusban például. Tibetben nem nagyon tudtak növényi táplálékon élni, most viszont azt mondják, hogy lehet. A tibeti buddhizmusnak van egy vonala, - erős jógi vonal - ahol egyszerűen a vezető azt mondta, hogy innentől kezdve a környezettudatosságban is fejlődünk kell, és azt mondta, hogy akkor nincs több húsevés. Aki az én tanítványom, az nem eszik többé húst.

Őn sem eszik húst?

Én sem. Mi, a mi kis mikroklímánkban próbálunk tudatosabbak lenni. Törekszünk arra, hogy minél több növény legyen, és a hallgatókat is rávenni ezeket a dolgokra. Nagyon apró lépések, de ezeknek van egy összeadó faktor lehetősége.

Nagyon fontos, és egyre fontosabb, hogy a vallásosságban a környezettudatosság, a környezetvédelem szerepet kapjon.

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Igyekszünk, a magunk módján. Mi vidéken élünk, falun, egy falusi házban, és próbálunk úgy élni, hogy valamilyen módon mi magunk is termeljünk. Minél inkább, ahogy ez egy falusi életmódban szokás. Összhangban akarunk élni a környezetünkkel.

VERŐ TAMÁS

- Van kimondottan egy olyan ünnepünk, amit *Tu bisvátnak* neveznek. Ez a svát hónap 15-ei napja, amit a fák újévének tekintenek. E köré egy nagyon komoly odafigyelést tart a világ zsidósága, amikor a környezetünkre figyelünk. Ezen kívül van egy általános, nem időponthoz kötött dolog, hogy vigyáznunk kell a környezetünkre és az is benne van, hogy az Örökkévaló teremtette a teremtményeit, és az Ő világára is vigyáznunk kell.

BACSO BENJÁMIN

- Igen. Az utóbbi időben szerveztünk ilyen teremtésvédelmi alkalmat, ami arról szólt, hogy megnéztük, hogy a globális klímaváltozás hogyan befolyásolja a jövőt, és ehhez kapcsolódva igyekeztünk megnézni, hogy mit tehetünk mi, mint gyülekezeti tagok, vagy mint gyülekezet. Igyekszünk szelekítven gyűjteni a szemetet, amennyiben ezt megtehetjük. Próbáljuk műanyagmentesen élni az életünket. A műanyag poharakat lecseréltük papírpoharakra, már csak elvétele vannak műanyag poharaink. Abszolút ebbe az irányba megyünk. A gyülekezetnek a tagjait bátorítjuk arra, hogy az autó használatban is legyenek körültekintőek. Mi magunk is igyekszünk ebben példát mutatni. Az egyházunknak pedig van egy jó kezdeményezése, amiben a faültetésre hívják fel a gyülekezetek figyelmét. Ötszáz év, ötszáz fa. Ugyanis a baptizmus megjelenésének ötszázadik évfordulóját ünnepeljük hamarosan. Ehhez kapcsolódóan ilyen módon nem csak a gyülekezet, hanem az egyház is igyekszik a maga eszközeivel, így mi is.

MIHÁLYI JEROMOS

- Volt egy ilyen kérdés, amikor rendi összefoglalót kellett írni, - nálunk minden monostor önálló - hogy mik azok, amiket a környezetvédelemért teszünk. Ez egyébként manapság egy nagyon divatos szó. Én akkor kezdtem ezen gondolkodni, aztán hozta az ihlet, és nagyon sok mindent felsoroltam, mert nem is gondolnánk, hogy mennyi minden természetkímélő, amit amúgy is csinálunk és amúgy is természetesnek tartunk. Például energiatakarékos égőket használunk, vagy amikor tervezünk egy felújítást, hogy akár esővizet felfogjunk, és ne csapvizet használjunk. Ezek teljesen természetes dolgok a szerzetességnek.

A Tihanyi Bencés Apátság belső kertje,
azaz a kerengője.

Vagy amikor mondjuk földön gazdálkodunk és nem használunk vegyi anyagokat. Az iskolánk még mielőtt átvettük volna ÖKO iskola volt, és próbáljuk a gyerekeket mi is erre a nevelésre szoktatni. Vagy akár az, hogy az egyik rendtársunk, aki gyógyteákat készít és lenn a földön mondjuk jegyeseket vagy fiatalokat levisz, és megmutatja nekik, hogy hogyan kell egy fát beoltani. Ez mi, ha nem természetvédelem, vagy természettudatos nevelés? Visszük a híveket, azokat, akik ránk vannak bízva, hogy szeressék a természetet. Ez az alapja a természetvédelemnek, mert abból indul ki minden. Nem attól fogom megszeretni a természetet, hogy energiatakarékos égőket használok, vagy nem használok műanyagot, hanem szerintem a legalapvetőbb az, hogy szeressük meg, szeretessük meg a természetet, meg ezt az előbb említett felelősségvállalást az emberekben, átérezzék és abból fog kiindulni. Megtesszük-e a parancsokat, vagy nem tesszük meg a parancsokat. Én mindig máshonnan szoktam megközelíteni. Attól nem fogja valaki megszeretni Istent, hogy teljesíti a parancsokat. Viszont ha megszereti Istent, akkor természetessé válik, az ő kérésének és szavának, és életmódjának a megtartása. Minden ott van hogy szeretem-e, vagy nem szeretem. Tehát felelősséggel tartozom a természetért. Szerintem ez az igazán fontos, hogy megszeretessük a természetet az emberekkel. Akkor igenis fogják tudni, mi az a felelősség. Amit én nagyon a szívügyemnek tartok, az a szemetelés. Nehezen tudom elviselni. Nagyon nehéz rávezetni az embereket arra, hogy ne dobják el. Ha az ember rendben van, akkor rendben próbálja tartani a környezetét. Akkor nem dobják el. Milyen kicsi előfeszítés az, hogy megkeresem a következő kukát, és abba dobom el a csikket. Lehet, hogy én most eldobom a csikket, vagy a kólásüveget, és azt mondom, hogy csak egyszer csináltam meg, de ha tízmillió ember csak naponta egy kólásüveget dob el és reménykedik, hogy a többiek nem, az nem jó.

A klímaváltozásnak van valamilyen hatása az Ön vallására?

VERŐ TAMÁS

- Már Európában is vannak országok, ahol betiltották a kóser vágást, de nem tudom, hogy ez ebből a szempontból annak számít-e. A zsidó közösség tagjait ugyan azok a hatások érik az egész világon. Valamilyen szinten természetesen érintett, de magában a vallásban olyan mély sebeket nem ejtett még, ami érezhető, vagy kimutatható.

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Igen, van. Nem csak a pandémia vagy a vírus kapcsán voltak útmutatások, hanem pont a természettel való kapcsolatunk során is adtak ilyen jelzéseket. Eleve a természettel való összhang, a természettel való együttműködés nagyon fontos ebben a világképben. Elég sokszor, elég rendszeresen azt kapjuk üzenetként akár a rokon népektől, az ő tudó embereiktől akár innen, hogy minél inkább vissza kell térni a természethez, vagy meg kell próbálni újra összhangba jönni vele.

BACSÓ BENJÁMIN

- Nem gondolom, hogy a klímaváltozás ilyen módon hat a hitünkre. Hosszú távon biztos, hogy befolyásolja élettel, jóléttel kapcsolatos elgondolásait, ami azt gondolom, hogy globális nem csak helyi, nemcsak a kereszténységre, hanem más vallásokra is hatással van, hatással lesz. Azt gondolom, hogy számtalan kérdést fog felvetni a jövőben a társadalomhoz való viszonyunk tekintetében. A társadalmi igazságosság, és a társadalmi igazságtalanság kérdésében is. Erre nézve én azt gondolom, hogy a

Bibliának van egy nagyon erős mondanivalója, ami ma is aktuális, de ez nem a természeti jelenségek magyarázata, inkább a természetben élő emberről, arról, hogy mit jelent az, hogy az ember bűnös, és mit jelent az, hogy az ember ebben a tekintetben a saját maga ellensége. Itt hogyha a kapzsiságra gondolunk, - ami egyértelműen abba a kategóriába tartozik, amiben az ember a természetet pusztítja - elég, hogyha a British Petrolnak a kétezres évek környékén, a Mexikói-öbölben történt olajkút-fúró szerencsétlenségére gondolunk, egyértelműen erről szól. Eltussoltak egy csomó hibát azért, hogy nagyobb profitra tegyenek szert. Szerintem ez teljes mértékig megmutatja azt, hogy mennyire elhatalmasodott a társadalomban, és némely emberben. Ez az 'a pénzisten' című gondolatkör, ami pusztít. Ha mondjuk egy kicsit utánanézzünk a Wall Streeten a cégeknek, hogy ki hogyan gondolkodik, ha megnézzük *A Wall Street farkasát*, nagyon világossá válik, hogy elég komoly baj van a társadalmi értékrendben. Embereket feláldoznak pénzért, meg némi profitért. Akkor az a társadalom igazán sok kihívással fog találkozni. Mondjuk Thomas Pikettynek *A Tőke a 21. században* című könyvét ha átfutjuk, vagy megnézzük, akkor egyértelművé válik, hogy a társadalmi egyenlőtlenségek növekedése rendkívül komoly kihívásokat jelent. Erre a Biblia azt a nagyon egyszerű kifejezést használja, hogy bűn, vagy igazságtalanság. Nem azt írja le, hogy Földünkön egy vagy két Celsius-fokkal melegszik évente a hőmérséklet, és hogy olvadnak el a gleccserek. Sokkal inkább, ami emögött a probléma mögött ott van, és ahol ember embernek a farkasa.

MIHÁLYI JEROMOS

- Azt nem gondolom, hogy a keresztény tanításból kellene most levezetni például egy természeti jelenséget. Bár most a jelenések könyvét lehetne úgy értelmezni, vagy Jézusnak azt a mondatát is amiben elmondja, hogy majd jelek lesznek az égen, amikor Ő újra eljön. Viszont ott van az is, hogy *Vigyázzatok, legyetek hát éberek, mert nem tudjátok sem a napot, sem az órát*. Az egy bonyolult teológiai kérdés, hogy mit jóslgatunk. A jóslást nem szeretem. A kereszténységnek ez azért nehéz, ez a klímaváltozás, mert azért egy egyetemes egyházzól beszélünk, ami a Fülöp-szigetektől Európán keresztül, egészen Braziliáig jelen van. Mi nagyon szeretünk úgy gondolkodni, hogy az egyházunk európai, de az egyházunk nem európai, az egyházunk egyetemes. Nagyon sokszor már a kereszténységnek a súlya is áttevődik a Fülöp-szigetekre, vagy Dél-Koreára, ahol most virágzik a kereszténység, máshol, más helyeken pedig egy kicsit megszürkülünk a kereszténységünkben. Tehát egyetemes a szemlélet, egyetemes a felfogás. Viszont szerintem mindenkinek a saját hazájában, saját lakóhelyén, saját életközösségében van a klímaváltozás.

A környezetvédelem elsősorban az egyén felelőssége. A tizenévesek körében egyébként is nehéz helyzetben lévő, valamilyen tulajdonsága vagy tette miatt kilógó gyermeknek mit javasol, hogy ez a fajta világszemlélete ne egy újabb ok legyen a kirekesztésre?

SIVARAMA SWAMI

- Csak azok az emberek csináltak valamit a világban, akik hajlandóak voltak mások lenni, mint a többiek. Másképp látni a dolgokat, másképp gondolkodni, másképp viselkedni. Ha ez nem így lett volna, akkor még mindig barlangban élnénk. Akkor nem lenne elektromosság, nem lennének autók, nem lennének olyan ruhák, mint amiket viselsz. Nem lenne ennyiféle dolog. Azok az emberek hozták létre ezeket,

akik másképp gondolkodnak, akik másképp viselkednek, akik bátrak, akik bátrak kilépni a közösségi nyomás alól, hogy mindenkinek ugyanúgy kell gondolkodni, viselkedni, kinézni és a stílus és minden legyen egyforma. Azok, akik ezeket nem követik, miért nem teszik? Mert ők kreatív emberek és rendelkeznek valami újjal, amit hozzáadhatnak a világhoz. Nézd, ha itt most megy száz ember és mindenki fut le és lezuhannak egy hegy tetejéről, akkor csak azért, mert mindenki más leesik, akkor nekem is le kell esnem? A világ most abba az irányba tart, hogy az emberek azt gondolják, hogy ugyanúgy fogják folytatni az életüket, ahogyan most élnek, de ez illúzió. Inkább fel kell ébreszteni őket és azt mondani nekik, hogy várjatok, ne essetek le a hegyről, itt egy szakadék van! Csak azért, mert az első ötven ember leugrott a szikláról, attól még nem kell nekünk is leugrani! Teljesen lehetetlené tesszük ezt a világot és valakinek elég bátornak kell lennie közöttetek, fiatalok között, hogy azt mondja, hogy ez nem működhet így. Biztosan jól ismered Greta Thunberget, azt a kislányt, aki hihetetlen módon kiállt, és hajlandó volt ezt kimondani. És mi történt? Mindenki elkezdte őt követni, legtöbbször a fiatalok közül követik őt. Miért? Mert a valóságot mondta, hogy így nem lehet folytatni az életet. Itt most nem alternatívákról van szó, ez egy zsákutca. Ahogy most megy a világ, az egy zsákutca. A zsákutcáknak pedig vége van. Azt gondoljuk, hogy ez egy furcsa dolog, hogy mi mindannyian együtt megyünk a zsákutkába, ezért senki sem akar kiállni. De igazából tudjuk, hogy nézd, ott van az elágazás, nekünk balra kellett volna mennünk, nem jobbra! De ehhez bátornak kell lenni. És szükséges hozzá, hogy valaki fel legyen hatalmazva igazi tudással. A probléma az, hogy hiányzik ez a tudás. Ennek a tudásnak olyannak kell lennie, ami transzcendentális forrásból származik és elmondja, hogy mi a célja ennek a világnak és hogy mennyit szabad elvinnünk belőle. Egy másik könyv - ami a Bhagavad-gítával párhuzamos - azt mondja, orṇ pūrṇam adaḥ pūrṇam idaṁ pūrṇāt pūrṇam udacyate. Ez a szanszkrit mondat azt jelenti magyarul, hogy mindenkinek van egy kvótája. Ez azt jelenti, hogy meg van mennyihez van joga, és annál többhöz nincs. Csak ahhoz van jogunk, hogy a kvótánkat elvegyük, de amikor többet veszünk el, akkor a forrás csökken és csökken és csökken, és valamikor majd mindenkinek csökkeni fog. Az, hogy mi egy ilyen életszínvonalon élünk, azt jelenti, hogy mások a világ más részein éheznek. Éheznek. Tehát inkább ez kellene, hogy legyen az oktatás igazi célja, ezt jelentené az iskola. Legyél individualista! Legyél bátor! Legyél hajlandó kiállni és megmondani, hogy ez nem jó!

Z generáció

Azt tapasztalom magam körül, hogy a velem egykorúak, a Z generáció tagjai már nem olyan fogékonyak a vallásra. Próbálnak valamiféleképpen hatni erre a generációra, hogy ez ne így legyen? Hogyan próbálják megtalálni ezeket a fiatalokat? Keresik-e az utat hozzájuk?

SIVARAMA SWAMI

- Egyik szempontból azért nem vonzódnak a fiatalok a vallásokhoz, mert okosak. Mert látják, hogy a vallás nem adja meg nekik a választ az élet kérdéseire. Kapnak különféle formulákat, látnak különböző rituálékat, de igazi választ úgy érzik, hogy mégsem kapnak. A mai fiatalokat nagyon sokat oktatják, sok dolgot tanulnak, sok kérdésük van. Neked is volt 38 kérdésed. Sok kérdést tesznek fel és valódi válaszokat akarnak. Nem csak dogmát akarnak, hanem tudományos, logikus válaszokat akarnak a kérdéseikre, amit az igazi vallás tud adni. Ezért sokszor inkább vonzódnak a spirituális élethez, másik nevet adnak a vallásnak. A vallástól inkább elvonulni akarnak. De a vallás azt jelenti, hogy valóság. Csak egy bolond ember fordul el a valóságtól, akinek valami más elképzelése van a dolgokról. A fiataloknak tudományos válasz kell. De az egyik oka, hogy miért nem annyira kíváncsiak még a fiatalok sem, az az, hogy teljesen agyomosottakká teszik őket. Egyes dolgokban okosak, más dolgokban pedig sajnos agyomosottak. Kezdve egészen fiatal koruktól. Mi a siker? Itt van a Superman, Batman, Spiderman, Wonder Woman, satöbbi, ezek a hősök. Az élvezet pedig az számukra, hogy egy videójátékban hány embert tudsnak lelőni és megölni. Milyen példát látnak? Ez nagyon elvadítja a fiatalokat és nem veszik észre, hogy agymossák őket, hogy téglák legyenek a falban. Játszanak egy bizonyos szerepet a mai társadalomban, egy materialista társadalomban, amiben az a fontos, hogy hogyan nézel ki, hogyan beszélsz, hogyan táncolsz, hogyan öltözködsz. De tudod-e, hogy ki vagy? Erre már nem tudnak válaszolni. De ha nem tudom megmondani, hogy ki vagyok én, akkor mit tudok? Ez a kezdőpont. Olyan, mint a számolás, azzal kell elkezdni, hogy egy meg egy, az kettő. Az életet is azzal kell kezdeni, hogy ki vagyok én és miért vagyok itt. De az iskolában mit tanulsz? Azt tanulod, hogy csak egy biológiai lény vagy, igazából egyféle állat vagy. Egy magasrendű állat, akinek csak az a dolga, hogy élvezze az életet mielőtt meghal, mert aztán mindennek vége van. Hol van erre a bizonyíték? Sehol. Ez csak egy babona, amit az emberek kitaláltak és Nobel-díjat adtak érte egymásnak, és akkor meg vagyunk róla győződve, hogy igen, ez a valóság.

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- Igazából a lényeg az, hogy valóban van ilyen tendencia! Az emberek elfordulnak a vallástól. Itt azt kell megérteni, hogy nem a vallásnak van szüksége az emberre, nem Istennek van szüksége az emberre. Ez Istennek teljesen mindegy. Az Ő hatalma ezzel nem nő, nem csökken, hanem az embernek van szüksége Istenre. Az embernek van szüksége vallásra, hogy teremtésének a célját be tudja teljesíteni, hogy sikeres életet éljen e világon, és sikeres lehessen a túlvilágon. Az, hogy az

emberek elfordulnak, mindenki a saját sorsának a kovácsa, mindenki azt tesz amit akar. Isten is azt mondja, hogy Ádám fia, élj ahogy akarsz, csinálj amit akarsz, úgyis velem fogsz találkozni. Utunk végén úgyis Istenhez jutunk. Illetve ahogy a Mohamed próféta életét megnézzük, neki is az Isten azt parancsolta, hogy te csak intó vagy, intsél. Nincsen hatalmad felettük, csak az üzenetet adod át, hogy hisznek az emberek, vagy nem hisznek, az az ő sorsuk, az ő életük, az ő paradicsomba, vagy pokolba kerülésük. Igazából a felelősség csak addig terjed, hogy megmondjuk, hogy ez az üzenet. Aztán mindenki csináljon vele amit akar.

CSER ZOLTÁN

- Nekem a saját *YouTube* csatornám szempontjából vannak tapasztalataim. Először is az egyik célom az volt ezzel a csatornával, hogy a rendkívül sok tévedést - ami rosszul berögzült - rendberakjam. Például azt, hogy kiválasztjuk a szüleinket, vagy a karmáról sok tévhitet. A hindu karma elképzelés és a buddhizmus-beli teljesen más. Európában meg Nyugaton lett egy hibrid karma elképzelés, ami elég felszínes, innen onnan szedegedett dolgokból állt össze. Keletről jövő, de nyugati áramlatnak a következménye. A jóga és a meditáció populárisává vált. Azok a tényezők, amik az ázsiai rendszerekben gyakorlatok voltak, azok népszerűvé váltak. Szakrális táncok, gyógyászat, asztrológia. Ezek ma olyan köztudottak, hogy nincs olyan ember szerintem, aki valamelyiket ne csinálná. Köztudottá váltak. Ezek a Z generáció részei is, azt látom, hogy használják őket is. A Z generációt úgy látom, a dohos, dogmatikus dolgok taszítják őket. Attól ódzkodnak. Fogalomzavar van, és a *YouTube* csatornán keresztül tisztázni szeretnénk volna ezeket. Érdekes, a legtöbben az én generációm volt, aki nézte, most már nem. Elindult, hogy a fiatalabb generáció egyre többet nézi. Nem tudnak mit kezdeni a családban, céltalanok, nem tudják merre menjenek tovább. Szerintem ez teljesen természetes. Vajon milyen olyan célokat tud felmutatni a világ, amire azt mondaná valaki, hogy na, ez az én utam?! Másik probléma, hogy a globalizáció miatt a Z generáció nagyon sok dologhoz tehetséges egyszerre. Nehezen választ emiatt. Régen az volt, hogy zongorista, és akkor ő az lesz. De ma tud zongorázni, énekelni, festeni, és érdekli is mindegyik. Melyiket válassza? Még nem alakult ki az a fajta trend vagy tendencia, hogy nem kell választani. Mindegyiket meg kell próbálni egyszerre. Ez fejlődés. Egy iskolában is van minden. Humán, reál tárgyak és ebben kell megtalálni, hogy ki vagyok én. Globalizációs probléma, ami a Z generációt érinti, amiből ki lehet jönni. Viszont jellegzetességük, hogy nagyon éretten gondolkodnak a bolygó jövőjéről. Egy teljesen érthető vád van bennük a korábbi generációkkal szemben, akik ezt elengedték. Nem foglalkoztak azzal, hogy itt jön majd egy későbbi Z generáció, akiknek szembe kell nézni a következményekkel. Egy olyan világba születtek bele, ahol rendkívül sok tudati zavar van. Környezetszennyezés van. Nem tudják az emberek a saját lelki működésüket kezelni, hihetetlen mennyiségű spirituális áltanítás is van, és nekik kell a korábbi generációk helyett vállalni a következményeket. Ezt az érzékenységet én nagyon-nagyon érzem a Z generáción. Ők nem akarják azt tovább csinálni, mint az előző generációk, és szerintem ez nagyon értékes.

Ha meg szeretne valamit tanulni, akkor megnézi a *YouTube*-on, hogy kitől tudná ezt legjobban megtanulni, elsajátítani és kiválasztja. Ez a *Mahayana*. Nagy ösvénynek nevezik, ahol nincsen guru, hanem egymástól tanulunk. Ilyesmi trendek vannak. Szerintem ez egy olyan dolog, amit a Z generáció fog majd virágbaszökkenteni, hogyan lehet ezt pozitívan és jól csinálni. Egymástól tanulunk, és ez kölcsönös kapcsolat. Ez egy új trend, ami nem igaz, mert régi, csak elfelejtődött. Erről

beszéltem az elején, hogy nem új szabályokat találunk meg a buddhizmusban, hanem kiderül, hogy a régiek köszönnek vissza. *Genyenek* hívják, aki a jóbarát, aki nem guru, aki leparancsol, hanem ettől valamivel több. Barát, aki ha valamiben több, odaadja a másoknak és így is lehet épülni.

Itt, az iskolában nincsen följebb való, alábbvaló. Ez is egy régi, de új. A régi fajta parancsoló dolog nem működik, ennek már mindenki nekifeszül. A kölcsönösség egy más hozzáállás, szerintem ez a Z generációban is benne van, a Z generáció nagyon érzékeny az emberi jogokra, állatok védelmére, stb.

A keresztény vallási nyelve a latin és a görög. A két nagy rendszernek, a bizánci kereszténységnek a görög, és a rómainak, a Vatikánnak pedig a latin. A buddhizmuson belül ez úgy van, hogy a térségben, ahol elterjedt, megszülettek a szent szövegek fordításai. Az egyik, amit a déli buddhizmus használ, az a páli nyelv. Ezt a nyelvet senki sem beszéli. Nincs is írott formája, holt nyelv. A másik a kínai kánon. A kínai kánonból jöttek a japán fordítások, a vietnámi, a koreai és egyéb fajták. A harmadik pedig a tibeti kánon, a megmaradt tibeti szövegek, az északi buddhizmus. Alapvetően, ha valaki a szent szöveggyűjteményben szeretne olvasgatni, akkor ez a három nyelv kellene neki. A páli, tibeti és a kínai. Mi, itt a Főiskolán ebből a pálit és a tibetit tanítjuk. A kínait azért nem, mert nagyon nehéz az ókínai. Másrészt azért, mert a modern kínait máshol is lehet tanulni. Igen, vannak akik ennek a nyelvi részében is elmerülnek. Nem könnyű, mert a buddhizmus hozta létre a legnagyobb vallási irodalmat. Gigantikus szöveggyűjtemény van. Esszencializálni kell. Itt a főiskolán vannak, akik a nyelv felé orientálódnak, a beszédek kezdik el tanulni és aztán kutatni. Van, aki inkább a test, a jóga, a meditáció irányába megy el, ahol vannak mozgásgyakorlatok, lélegzőgyakorlatok. A tudat iránya fordulónak pedig ott van a filozófia képzés. Nálunk az emberi lény három kapuból áll. A test, lélek, szellem kapujából. A test, beszéd, tudat. Ehhez mérten van három képzési területünk, specializációnk. Ez a buddhizmus oktatásában is így volt. A testhez kapcsolódott az erény, az érzelmekhez a meditáció, és a bölcsesség fejlesztése pedig a tudathoz. Az egész kánon erre a három részre van osztva. A buddhizmus tulajdonképpen egy oktatási modell. Szeretnénk, ha a szent szövegekhez egy fokon mindenki hozzá tudna nyúlni, főbb fogalmak, szakkifejezések menjenek tibetiül, páliul, esetleg kínaiul.

VERŐ TAMÁS

- Természetesen a *Snapchat*-et, a *Twitter*-t használatba vesszük ehhez. Én azt gondolom, hogy minden egyes zsidó közösség - akár az én zsinagógámra gondolok, akár a nagy zsidó felekezetekre Magyarországon, vagy a világban bármelyikre - ezt mind mind célul tűzi ki. Magyarországon speciális a helyzet a holokauszt és a kubista időszak alapján. Sok-sok család nehezebben tudta ezt a több generációs hagyományt tartani, pont azért, mert ezek után az események után következő fiatalokból álló nemzedéknek nem voltak olyan példaképei, nem volt olyan családi hagyománya, amit tovább lehetett volna vinni. Ezért foglalkozni kell velük és foglalkozunk is velük. Nálunk is van egy nagyon jól működő ifjúsági csoport, ahol olyan élményt adóan tudjuk megélni a hagyományainkat, amiben talán megtalálják a helyüket a fiatalok. Az egyik legfontosabb, hogy ezt tovább vigyük. A zsidó életnek is az egyik fontossága, - ami benne van az egyistenhit vallomásban - hogy adjuk ezt át a következő generációknak. Ez generációról generációra működik. Nagy szerepe van ebben a mi generációknak, hogy ne maradjon ki ez a generáció sem. Ennek fényében felhasználunk mindent, amit csak lehet, módszert, lehetőséget.

BACSO BENJAMIN

- Azt gondolom, hogy van egy csomó probléma, amiről érdemes lenne beszélni. Szerintem nem a fogékonyssággal van a gond, hanem azzal, - egész egyszerűen - hogy olyan bizonytalanság van a világban, és olyan bizalmatlanság is, és sokszor a most felnövő fiatalokban. Ennek elég sok oka van. Nem akarok most belemenni, de érdemes egy-két szociológiai kutatást megnézni. Amit most tehetünk, az az, hogy sikeres példával vonzóvá tesszük számukra azokat az értékeket, melyeket mi bevonzunk, vagy képviselünk, és ennek lehet akár az az eredménye, hogy a tizenévesek érdeklődővé válnak. Én azt gondolom, hogy a társadalmunkban, meg az egész világunkban, rengeteg ember kereső, aki keresi a választ bizonyos kérdésekre. Nagyon sokan felszínes válaszokkal érik be, meg olyanokkal, amelyek valamiféle látszat biztonságot jelentenek. Sokszor félre értelmeznek olyan fontos dolgokat, amelyeknek azt gondolom, hogy más jelentésük van, vagy más értelme, és egyfajta valódi bizonytalanságot eredményez a szervezett vallás iránt. Nem gondolom azt, hogy a fiatalok nem lennének fogékonyak a hitre, sőt azt látom, hogy rosszul értelmezett önbizalom az, ami sokszor egyfajta hitként jelentkezik az életükben. Igazából az Instagram és a TikTok csillogó világa az, ami így megzavarja őket. Azt gondolják, hogy azt az űrt, azt a hiányt, ami az életükben van, azt a pénzzel, a népszerűséggel, vagy mások lenyomásával lehet elérni. Szerintem nem több sikeres emberre van szüksége a világunknak, hanem sokkal több elkötelezett, idézőjelbe téve jó emberre, akik értelmes módon igyekeznek élni az életüket. Én rengeteg olyan fiatalot ismerek, akik ilyen értelmes módon igyekeznek élni az életüket, igyekeznek sokat tenni például a klímaváltozás ellen. Fogékonyak arra, hogy a társadalmi egyenlőtlenségeket legalább felismerjék, és lehetőség szerint tegyenek ellene, meg valamit önkénteskednek. Egy csomó pozitív dolgot látok a mai fiatalok között. Való igaz, hogy a figyelem egy óriási érték a mai világban, meg a fókuszálás képessége. Ez itt, a XXI. században a médiadömping, hirdetésáradat közepette, nehezzé teszi az elmélyült gondolkodást, és igazából én ebben látok némi problémát, hogy az elmélyült gondolkodás talán az, ami hiányzik ebben a világban.

MIHÁLYI JEROMOS

- A nagymamám kis faluból származik. Mindig siránkozott nekem, hogy amikor ti voltatok gyerekek /azaz Mihályi Jeromos generációja - T. A. B./, még hat ministráns volt minden vasárnap, most pedig minden vasárnap ugyanaz a két ember van. Milyen kevesen vannak a ministránsok a faluban. Erre én mindig azt mondtam, hogy megmutatjuk a gyerekeknek, hogy miért járjanak oda. Az első, hogy miért, min keresztül, az a közösség. Van fiatal, aki jól érzi magát egy keresztény közösségben, egy iskolában, ahol rátalál hasonszőrűekre, vagy hasonló gondolkodású fiatalokra, van egy ministráns tábor, vagy egy ministráns közösség, ahová eljárnak együtt, és szolgálatot teljesítenek az istentiszteleten. Ezek mind értékek. Ha a fiatal rátalál arra keresztény közösségre, amiben jól érzi magát, akkor az már siker. Ez a kulcsa az egésznek, hogy kötődik-e valahova, kapcsolódik-e valahova. Ebben a szülőknek nagy felelősségük van. Bár, hogy hogyan érzi magát, az már máshogy működik, mint elküldeni a gyerekeket a szentmisére. Az első az az, hogy legyen hova menni, ahol jól érzi magát, ahol közösségben érzi magát, ahol kialakulhatnak barátságok, és emellett a szülőknek is felelősségük van, hogy ők hogyan nevelik a gyermeküket. Vajon küldik, vagy példát mutatnak? Más a kettő. A fiatalok felé ez a legnagyobb feladatunk nekünk is, hogy olyan közösséget alkossunk, teremtsünk, ahová szívesen jönnek, ahol olyan kapcsolatra, kommunikációra tesznek szert, amit máshol nem

kapnak meg. A másik pedig a szülők felé. A szülőket pedig úgy kell irányítani, hogy hitelesen mondják meg, vagy mutassák meg, éljék meg, hogy számukra miért fontos a kereszténység. Lényeges, hogy a szülő is hiteles legyen a gyermeke előtt. A gyermek lássa azt, vagy hallja azt az édesanyjától, édesapjától, hogy számára miért fontos a kereszténység, az isteni hit. Ugyanis ha a gyermek lát egy hiteles keresztény életet, ahol egy édesanya, édesapa mer beszélni arról, hogy számára miért fontos a kereszténység, és nem csak azt mondja, hogy gyere, menjünk a templomba, mert szoktunk, mert a vasárnaphoz hozzátartozik. Tudja elmondani, tudja megélni a gyermek előtt azt, hogy őneki miért erőforrás a kereszténység, hogyan talál rá a kereszténységben a boldogságra, hogyan segít neki abban, hogy jobb életet éljen. Ha ezt megéli a szülő, és elmondja a gyermeknek, és nem csak elmondja, hanem hiteles keresztény, akkor a gyermek azt fogja látni, hogy érdemes ezt követni tudatosan. Ezekre a kérdésekre a választ, - hogy miért követem és miért vagyok keresztény - ha megtalálja a gyermek, akkor megszólítható.

A mai világban már nem feltétlenül hozzák magukkal a gyerekek a családjuktól a vallásosságot, vagy hogyha igen, akkor az kötelező. Mit gondol arról, hogyha valami kötelező, főleg ha egy olyan dologról van szó, mint a hit?

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Ebben a világképben, ebben a fajta nomád életképben a család mindig nagyon fontos. A gyerekek nagyon fontosak. Az a legfontosabb és legkisebb egység, amiben mi gondolkodunk. Nem csak a mostani generációk miatt, és nem csak a régi generációk miatt, hanem majd az elkövetkezők miatt is fontos, hogy a fiatalokkal foglalkozunk. Én biztos nem csinálnám, ha kötelező. Épp ez a lényege a valódi hitnek, hogy az ne kötelező legyen, ne valaki rámkényszerítse, hanem a saját személyes tapasztalásaimból tudjak ebben hinni és akarjak ezzel foglalkozni.

MIHÁLYI JEROMOS

- Itt afeleé kell menni, hogy ez nem kötelező. Nem is az, hogy nem kötelező, hanem mi értelme van? Miért teszem én ezt? Mert attól lesz kötelező valami, attól lesz teher, hogy nem tudom, hogy miért, mi célból vagyok ott ahol, nem tudom, hogy mit csinállok ott. Akkor unalmassá, érthetlenné válik, és ez így nem jó. Azt kell megértetni a gyermekekkel, vagy a fiatalokkal, hogy miért jó. Nem azért csináljuk ezt, mert valami célból, csak úgy itt vagyok, hanem azért vagyok itt, mert igenis ez az út a boldogsághoz vezet. A fiatal ránéz arra közösségre, arra az egyházra, ahova ő jár, és ha ott valóban boldog emberek vannak, az vonzóvá válik. Itt a kérdés az, hogy hitelesen él-e meg a kereszténységet.

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- Kötelezni hitre nem lehet. Viszont amikor az ember gyereket nevel, akkor mindenképpen mutatni kell egy utat. A gyerek önmagától nem képes erre, hogy utat találjon magának. Persze lehet, hogy ön ezt másképpen látja vagy gondolja. De azért a saját életét ha megnézi, azért a szülőknek van abban felelősségük, hogy beteszik egy iskolába a gyereket, megtanítták írni és olvasni. Nem kérdezik meg, hogy kislányom, ugye szeretnél megtanulni írni, olvasni. Nem választhatod azt, hogy nem, és akkor nem tanulsz meg. A szülő mindenképpen valamilyen utat mutat a gyerekeknek, és aztán a gyerekeknek saját magának kell rájönnie arra, hogy ezt az utat fogja-e járni vagy másik utat fog-e járni. Az ember próbál átadni a tudásából valamennyit, megismertetni, megmutatni, de aztán mindenki saját maga, szabad akaratából dönt, választ magának utat. Pont ez a lényege annak, hogy van

paradicsom és pokol és túlvilági elszámolás. Mindenki a saját tetteiért felelős. Amikor eléri a kellő érettséget, amikor tisztába kerülnek a tettek következményeivel. Onnantól kezdve látom, hogy amit teszek, az az én felelősségem, az én törekvésem, az én igyekezetem, vagy az én lustaságom és elfordulásom.

CSER ZOLTÁN

- A buddhizmus belátás alapú. A gyerekeknek nem is javasolták a buddhista oktatást. A buddhista vallás inkább egyfajta hozzáállást, megfigyelésen alapuló, önmagunkat képző, önmagunkért felelősséget vállalót képvisel. A kötelező mindig visszaüt. A buddhizmusnál meg kifejezetten elvárás, hogy az illető saját maga akarja, saját maga kérje, érdeklődjön. Ugyanis a cél az a szabadság, a boldogság, a mindent tudás, hogy az életünk minősége javuljon.

VERŐ TAMÁS

- Most őszintén, a belső dolgokat. Van nálunk az ortodox irányzat, ahol ezt a kötelezettséget úgy élik meg, hogy ez nem kötelezettség, és nem is nagyon találkoznak más sémával, lehetőséggel. Nekik ez a hagyományok automatikus továbbvitele, amiben nem kötelezettségként, de végül is egy iránymutatás minden családban, hogy mit és hogyan követünk. Ezt a példát látják otthon. De ahogy említetted, hogy nagyon sok családban - mint például a mi családukban is, ahol nem ezt a nagyon kötelezettséget találjuk - a liberális, nyitottabb hagyományok mennek tovább, ahol mindenki a saját útját keresi, kutatja, de az alapok megismerése mindenképpen szükséges. Én sem szerettem, amikor a kötelező olvasmányokat kellett olvasni és azokat nem is olvastam el. A kötelezettséget, hogyha ezzel a szóval jelöljük, akkor ellenérzést okoz. Viszont hogyha benne él valaki, akkor például a kóser megkötések vagy előírások sem tűnnek annyira szigorúnak, szörnyűnek és megtarthatatlannak.

BACSO BENJÁMIN

- Azt gondolom erről, hogy nehéz dolog az, amikor valamit kötelezővé tesznek, de ez egyfajta lehetőséget is jelent. Szerintem nagyon nagy kérdés, hogy mikor teszik kötelezővé, és az hogy hogyan teszik kötelezővé. Például egy tinédzser életében a lázadás, az szerintem teljesen természetes, és minden ellen, ami valamiféle kötelezettség vagy valamiféle szülői akarat, az ellen jó eséllyel lázad, vagy lázadni fog, lázadni akar. Ez úgy hiszem, teljesen rendben van. Egy tizenévesnek az a dolga, hogy lázadjon. Különben ha értelmes módon kezeljük azokat a pozitív energiákat, amik ott vannak a mai tizenévesekben, és értelmes emberként kezeljük őket ebben a nem egyszerű helyzetben, amikor gyerekből a felnőtté való átmenet zajlik az életükben, akkor nagyon értékes meglátásokkal tudnak hozzájárulni a társadalomhoz, a hitükhöz, az egyházunkhoz, és annak működéséhez. Nagyon erősen hiszem, meg látom magam körül, hogy ha értelmes módon kezeljük ezeket a kereteket, akkor azért nagyon pozitív dolgok kijöhetnek belőle. Azt is látom, hogy igazából amin áll, vagy bukik ez az egész történet, az a hiteles példa vagy a hitelesen megélt hit. Tehát a hitelesen megélt hit az azt jelenti, hogy a szülőknek, a felnőtteknek, a tanároknak, a példaképeknek a szavai és a cselekedetei összhangban vannak egymással. Amikor a szülők elmennek a gyülekezetbe, imaházba, templomba, akkor ez nem csak egy formát jelent a számukra, és nemcsak egy vasárnap délelőttöt mondjuk, hanem ez valami olyasmi, amit a hétköznapiakba átültetnek. Azt látja a gyerek, hogy vasárnap a szülei erőt nyertek, motiváltabbak, bátrabbak, és hétfőn meg kedden, meg szerdán, meg csütörtökön, meg pénteken meg szombaton ugyanúgy imádkozik az apukája meg az anyukája, mint vasárnap

délelőtt. Csak éppen otthon, és lehet, hogy kicsit másképpen, de igyekeznek megélni a hitüket. Ez nem azt jelenti, hogy tökéletesek, hanem azt jelenti, hogy amikor hibáznak, akkor bocsánatot kérnek, és amikor pedig a gyerek hibázik, akkor megbocsájtanak, és kölcsönösen elmagyarázzák egymásnak azt, hogy mik azok a hibák, amiket elkövetnek. Azt gondolom, hogy ez vonzóvá teszi a hitet, és sokkal inkább a kötelező, meg a kötelezettségek helyett inkább a pozitív példának a vonzása kerül előtérbe.

KAMPIS GYÖRGY

- Ez úgy van, - maga még ezt nem tudja, de én tudom - hogy az ember utálja a szüleit, aztán rájön, hogy olyan lett, mint ők. A kötelező dolgokat is úgy gondolom, hogy lázad az ember ellene. Nyilván ennek a közvetlen hatása negatív, de aztán később az emberek felfedezik maguknak a dolgokat, és majd rájönnek, hogy ugyanazokat a dolgokat fedezik fel. Az egy érdekesebb kérdés, hogy tényleg ugyanazt fedezik-e fel, vagy valami más. Most például sokat beszélnek az iszlám bejutásáról valamilyen oknál fogva. Talán azért félnek, mert az iszlámban nem volt felvilágosodás, nem volt a racionális gondolkodás előretörése, ami megtörtént a katolicizmusban. Az összes velejárójával, hogy racionálisabbak lettünk, részben ateisták lettünk, de aki nem lett, az is másfajta módon viszonyul a valláshoz. A katolicizmus megújította magát az iszlám pedig nem. Én így látom. Érdekes módon ez az iszlámnak e pillanatban például a vonzerejét növeli, bár személy szerint nem értem, hogy miért. Én nem vagyok vallásos, iszlámhívő sem vagyok, de persze keresztény sem, más sem. Tény az, hogy az iszlám szívja fel az embereket, a keresztény katolikus vallás meg veszi el az embereket. Én ezt nem értem, hogy hogyan van.

Mit gondol arról, amikor egy fiatal lázadás miatt foglalkozik a darwinizmussal, mert például a szülei mélyen hívők, ezért inkább ő ezen elmélet felé fordul, hogy szembemenjen a neveltetésével?

KAMPIS GYÖRGY

- Ahogy mondtam magának, a hivatalos vallásosság, a katolicizmus /Kampis György a katolikus kereszténységet nevezi hivatalos vallásosságnak, a hivatalosság vonatkozhatna az országban egyházként bejegyzett vallásokra, bár ez a katolikus kereszténységnél jóval több - T. A. B/ elismeri az evolúciót. Persze óvatosan, de elismeri. Tehát evolúció hívő. Aztán persze, hogy mit tanít a pap a sarki templomban, azt nem tudjuk, és az más kérdés. Hogy a családokban mi történik, az megint más kérdés. Én azonban nem talákoztam olyannal, aki dacból, vagy csak azért lett evolúcióhívő. Evolúció tagadóval talákoztam, többel is. Mert ahogy mondtam, a katolikus vallás evolúcióelfogadó hivatalosan, de a református felekezetek sokkal inkább evolúciótagadók lehetnek, és azok is. Nekem például volt olyan tanítványom, aki ezt mondta is. Vagy vegyük Amerikát a példa kedvéért. Amerikában például ott tartanak pillanatnyilag a 'Bevezetés a biológiába' (Biology 101) című órán, hogyha az amerikai-magyar barátom kimondja tanárként azt, hogy evolúció, akkor ketten-hárman felállnak, kimennek a teremből, hogy ők ezt nem hallgatják meg. Azt én értem, hogy úgy lehet az embernek megvédeni magát, hogy meg se hallgatja, - én is így védem meg magam, hogy meg se hallgatok sok hülyeséget - de azért ez nem annyira szerencsés. Főleg, hogy az evolúció kapcsán itt egy viszonylag elfogadott dologról van szó és az evolúció olyan, ha az evolúciót véletlenül nem tanulta, nem tudja, hát sok dolgot nem lehet az evolúció nélkül megérteni. Ma már például a közgazdaságtant sem lehet evolúció nélkül megérteni. Ez egy olyan

gondolkodás, minthogy a tudományt sem elfogadni kell, hanem ismerni, érteni. Beépül egy csomó mindenbe.

A tudomány általában nem igazságokat fogalmaz meg, hanem egy szemléletet ad. Az igazságokkal pedig úgy áll a dolog, hogy ha most kiesnénk mindannyian a világűrbe, egy tisztességes fizikus azt mondaná, hogy na ugye megmondtam, hogy a gravitációs törvény csak egy ideiglenes leírás! Szóval minden leírás csak hipotetikus. Túláságosan is jól működik a tudomány persze ahhoz, hogy mindenki magáénak vallja ezt a gondolatot. Mert nem esünk ki a világűrbe, és erre azért számíthatunk. Megvettem ma a cipőt, oké, holnap is valószínű, hogy járni fogok vele.

Mi az, amit leginkább nem ért a mai fiatalokban?

SIVARAMA SWAMI

- Én azt hiszem, hogy elég jól értem őket. Legalábbis, ahogyan élnek a tizenévesek, huszonevesek, harmincévesek. Miért? Mi határozza meg a viselkedést? Amikor én tizenéves voltam, azt hittem, hogy én vagyok a legnagyobb ajándéka a világnak és hogy valami új felfedezés vagyok, ami ezelőtt még nem létezett. De létezett. Ahogy a Bhagavad-gítá elmagyarázza, ha az emberek nem tanulnak meg lélekként működni és élni ebben a világban, akkor olyanok lesznek, mint a marionettfigurák, mint a bábok. A báboknak húzod a zsinórját, és akkor mozognak. A báb lehet tízéves vagy tizennyolc éves vagy harmincnyolc éves, de végül ugyanazok az erők rángatják a zsinórokat. Ezek az erők a kéjvágy, a düh, a mohóság, a szenvedély és a tudatlanság. És valahol van egy kis jóság is. Ez a mai világ. Abban az illúzióban vannak, nem csak a tizenévesek, hanem minden korosztály abban az illúzióban van, hogy függetlenek vagyunk és azt csinálunk, amit mi akarunk. De igazából senki nem csinálhatja azt, amit akar. Mindenkit így /Sivarama Swami mutatja a bábmozgatás módját a kezével - T. A. B./ rángat az anyagi energia. A különféle ösztönzések rángatják az emberek zsinórját, és mi csak követjük ezeket. Ha éhes vagyok, ha valami húzza a nyelvemet, akkor megyek és eszek. Hogy mit eszel? Mindegy. Nem számít, hogy milyen borzalmas dolgokat esznek az emberek, de esznek. Miért? Mert rá vannak kényszerítve. Ez egy kicsit filozofikus válasz a kérdésre, de az emberek nem csinálnak semmi olyan különleges dolgot, amit ne lehetne megérteni, mert már minden meg van határozva. Amit itt a világon tesznek, az már mind megvan határozva. Új dolgot feltételekhez kötött lelkek nem találnak ki.

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- Az ember sok mindent nem ért. Nekem is vannak gyerekeim. Érezni lehet, hogy más generáció, más világ. Talán azt nem értem, hogy keveset olvasnak a mai fiatalok és azt hiszik, hogy sokat tudnak a világról. Pedig ez nem biztos, hogy így van és leértékelik a korábbi generációkat, mondván hogy ti már fél lábbal a sírban vagytok, nem tudtok semmit az életről. Ez később majd biztos alakul, de lehet, hogy mi /Sulok Zoltán Szabolcs a saját korosztályára gondol - T. A. B./ is ilyenek voltunk, amikor fiatalok voltunk.

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Azért nagyon jó kérdés, mert nekem is van tizenéves, most már tizenöt éves gyermekem, meg van nagyon kicsi is. Ha nagyon-nagyon mélyen elgondolkozok ezen, akkor azt mondhatom, hogy valószínűleg hasonló lehet ez, mint amit az én szüleim nem értettek velem kapcsolatban, amikor én voltam ilyen fiatal. Maga az életkori különbség, a gondolkodásmódbeli különbség másabb. Ezt nyilván próbáljuk áthidalni és nyilván próbáljuk megérteni a mostani fiatalokat. Ami

mindenképpen más, az a hatalmas információ mennyiség. Magában az oktatásban is nagyon nagy teret kap ez a fajta szemlélet, ami a különböző online, virtuális módszerekre alapul.

CSER ZOLTÁN

- Ennél a generációnál az a számomra felfedezett probléma, hogy rendkívül nagy a szabadságvágy, viszont úgy érzik, hogy akkor szabadok, ha követik az érzéseiket. Ez például meditációs órán úgy jelenik meg, hogy húsz percet ülünk és a felénél valaki feláll és kimegy. Megkérdezem tőle, hogy miért. Azt válaszolja, hogy azért, mert úgy éreztem. Ez arról szól, hogy még húsz percet végigülünk, akármit érzünk. Valahogyan a fegyelmezettség rovására megy az, hogy félreértelmezett szabadságvágy van. Nyilvánvalóan azért van így, mert nagyon kevés referencia pont van. Régen nem volt kérdés, hogy kovács családba született gyerek kovács lesz, és az ő gyereke is kovács lesz. Ma gigantikus mennyiségű új dolog jelenik meg. Valami olyan társadalmi elvárás van mindenki felé, hogy találjátok ki magatokat. Nincsenek sémák, amikbe beugorhatunk. Nyilván van építész, orvos, stb., de te találd ki a stílusodat, találd ki önmagad. Ez nem egyszerű. Ezért értem ezt a szabadság kérdést pozitív, negatív irányba is. Ott van a probléma, hogy az önuralom, önfegyelmezés kárára megy.

KAMPIS GYÖRGY

- Nem ismerek tizenéveseket, csak magát ismerem. /Kampis Györgynek úgy tettem fel a kérdést, hogy mit nem ért a tizenévesekben, hiszen a Z generáció jelentős része jelenleg tizenéves - T. A. B./ Harminc éve tanítok az egyetemen, az egyetemi hallgatókat ismerem, de őket sem értem. Egyáltalán nem értem. Kicsit mintha amúgy javulna a viszony ismét a hallgatókkal, mert korábban az volt, hogy mi nagyon mások voltunk és kész. Nem lettünk most persze kevésbé mások, sőt sokkal másabbak lettünk. Annyira mások, hogy ez újra érdekes is lehet! Leginkább az zavar, hogy nem tudom milyen mértékű az internethasználat és mire használják az internetet. Azt a hallgatókon látom, - őket, mondom, ismerem - hogy nagyon kell vigyázni, mit mond az ember, mert azonnal ellenőrzik. Benyomja az okostelefonba és puff! Kiderül, hogy rossz évszámot mondtam, nem is akkor történt. Tehát kaptam olyan hallgatói értékelést, hogy én nem is ismerem az anyagot meg, hülyeséget beszélek. Utánanéztem, mert zavart a dolog. Volt tényleg, ami az interneten nem így jön ki, hanem máshogy. Ez egy érdekes dolog. Amikor én voltam fiatal, akkor olyanokat tanultunk, mint a Dugovics Titusz. Erre később kiderült, hogy valószínűleg nem létezett. Hogy Balassi Bálintnak két lábát ellőtte egy ágyúgolyó, de aztán nem, mert hazugság az egész. Tehát amiket az ember tud, azokat sem tudja. Van nyilván, amit szintén rosszul tudok, de nem is tudom, hogy rosszul tudom. Vagy ki tudja, mi az igazság ezután? Mi az igazság? Azt nem tudjuk megmondani.

Van egy olyan kutatásom most, ami az alfa generációt érinti, ez az, ami a Z után jön. Ők most olyan három-hat évesek. Tehát már beszélnek. Azt látjuk, hogy nagyon intenzív a mobilhasználat a társaság egy részénél, de nem látjuk, hogy néz ki ez ott, ahol nincs a lakásban internet. Nagyon sok a szegény ember, a szegény embereknek pedig nincs otthon számítógépe tömegével. Okostelefonja lehet, de mire használják? Fogalmam sincs. Már a Z generációnál sincs, de az alfáknál már végképp nincs. Azt tudom, hogy a mi általunk vizsgált gyerekek - szülőket bevonva - sokat használják, de azok budai úrigyerekek. Az kicsit más helyzet. Nem tudom tehát ezt sem.

VERŐ TAMÁS

- Azt gondolom, hogy mindenki, aki fiatal speciális módon látja a világot. Természetesen mindig mások a következő generációk, mint az előttük lévők. Azt gondolom, hogy nincs olyan, amit ne értenék bennük. Ők is ki kell tapossák a saját életüket, ők is meg kell tapasztalják azokat a - netán rossz - utakat, amiket választanak, vagy a jó utakat. Persze lehetne itt arról beszélni, hogy nem szeretem, ha valakik bódító szereket használnak és ilyesmi, de azt gondolom, hogy ők is az Örökkévaló teremtményei, el kell fogadni őket. Mindenkit. Ahogy vannak.

BACSO BENJAMIN

- Nincs ilyen, amit nem értek bennük. Én nehéznek találom azt a szituációt, amiben a mai tizenévesek vannak, mert itt van ez a XXI. századi információs társadalom, és a világháló, és a globális falu, és ez az egész online virtuális élet, ami szerintem óriási kihívásokat jelent. Nagyon nehéz egy mai tizenévesnek a való életben úgy élnie, hogy ez a virtuális világ be ne szippantsa. Szerintem ez egy óriási kihívás az ő életükben. Nem olyan nagyon van, amit én nem értek. Én megértem azt, hogy ha egy tizenévest leköt a TikTok két és fél órára, három órára, vagy Instagrammozik pár órát, vagy egy videójátékkal eltölt egy napot. Ezek szerintem nem extra dolgok. Mindeközben meg sajnálom, ha erre az időre kimaradnak a való életből. Talán ennyi.

MIHÁLYI JEROMOS

- Nem tudom, mert én úgy tartom magam, hogy meg tudom érteni őket. Hogy mi miért van, vagy mit miért csinálnak, azt hogy lehet. Hogy mit nem tartok jónak, egy mai tizenévesnek az életében, azt lehet, hogy meg tudnám mondani, azt hogy mit nem értek, azt nem. Ezek sztenderd dolgok, de ezt is tudom, mert mi is ilyenek vagyunk. A digitalizációnak a rossz használata, az, hogy ezt lehetne jóra is használni, de ennek a hiányát látom. Én nem vagyok az, aki azt mondja, hogy ez a világ rossz, hogy ez a digitális világ rossz, meg ez elvetendő, és bezzeg, én, amikor még nem volt TV, bezzeg amikor nem volt számítógép... Most érdekes, hogy a pandémia alatt senki nem mondta, hogy milyen rossz, hogy van mobiltelefonjuk. Ott akármit tudtak csinálni, és megkapták az üzeneteket. Szerintem ez nézőpont kérdése, és az, hogy mire használom, és sokszor nem tudjuk mire használni, tehát csak felesleges dolgoknak a pótlására használjuk ezeket a dolgokat. Viszont ez nem a fiatalok hibája. Azt mondom, hogy amit így rossznak látok, azt nem nekik kellene mondani, hanem a szüleiknek kellene megmagyarázni. Tehát amit csinálnak, azt nem ők csinálják rosszul, hanem a szüleik. Például, hogy izolálódnak az emberek, a mai fiatalok. Nincs igazi közösség, nincs természetes közösség, nincs baráti közösség, nincs olyan családi közösség. Egyre jobban egyének vannak, és nincsenek közösségi élmények. Nem is tudnak mit kezdeni magukkal, amikor bekerülnek egy közösségbe. Nem tudják, hogy hogyan határozza meg ő a közösséget, mert a legtöbben le akarják uralni, mert azt tapasztalják otthon, hogy enyém a világ. Ezt kaptam a szülőktől, én voltam a kedvenc, meg ott megkaptam mindent. Akkor azt várom a közösségtől is, hogy én kapjak meg mindent. Azt megtanulni, hogy hogyan adjunk, úgy, hogy azért ne várjunk semmit, és ne érdekből adjunk, hanem abból a tapasztalatból, igen, magamat megosztva, magamat megosztani önzetlenül, az egy felszabadító és örömteli érzés. Erről szól a vallás és erről szól a kereszt, ami megtörtént ott, több, mint kétezer évvel ezelőtt.

Mi az, ami tetszik, és pozitívnak talál bennük?

SIVARAMA SWAMI

- Bennük van a potenciál! Bennük van a lehetőség, hogy változtassanak magukon, változtassanak a világon. Csak ehhez szükség van a megfelelő eszközre. A főiskolánkra jönnek a tizenhét évesek, a központjainkba pedig még ennél fiatalabbak is. Ők látják, hogy igen, ezzel az eszközzel valóban tudnak változást elérni. Ha te és a barátaid, és azok, akik gondolkodnak, akartok valami igazán jót tenni a világban és megváltoztatni a világot, akkor használjátok a Krisna-tudatot! Ezzel tudjátok kihozni a legtöbbet abból, amire a fiatalok képesek. Ezt a dinamizmust, ami a fiatalokban meg van, az idősök már nem tudják pótolni.

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- Mondjuk a tekintély nem sokat jelent, de ennek van jó oldala is, hogy ők megkérdeznék dolgokat, nem fogadnak el semmit sem, vagy legalábbis bizonyos dolgokat, bizonyos helyekről érkező dolgokat nem fogadnak el maguknak. Más körökből érkezőket meg abszolút maguknak fogadnak el. A kritikai gondolkodást nagyon jól megjelenik bizonyos esetekben, de más esetekben meg a kritikai gondolkodás teljes hiányát tapasztalom. Ha például egy Insta-sztár mond valamit, akkor az úgy van. Ha egy professzor, vagy egy tudós, vagy egy lelkész mondja, akkor az megkérdőjelezendő.

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- A nyitottságot és az érdeklődést. Minden iránt. Nem csak egyfajta hit iránt, vagy vallás iránt, mert általában ez nem szokta érdekelni a tizenévest. Mi nem is a vallást akarjuk megmutatni, hanem inkább azt akarjuk megmutatni, hogy milyen a természetben lenni. Hogy milyen mondjuk akár csak kimenni az erdőbe és tüzet rakni és kint lenni a szabadban, hogy erre mennyire kell vigyázni, mert ez mekkora kincs és mennyire könnyen eltűnhet. Ezt a fajta nyitottságot a világra, ezt látom, és ezt értékelem és fontosnak érzem.

CSER ZOLTÁN

- Pont ugyanezt, amit negatívnak is tartok. A nagyfokú szabadságvágyat, amiért egy teljesen más szempontból néznek a világra, mint a régebbi generációk.

KAMPIS GYÖRGY

- Érdekes ellentmondás van. Egyrészt ezek a generációk most sokkal később nőnek fel. Ott a mamahotel, később is házasodnak. Statisztika mutatja. Én 26 évesen házasodtam, akkor már mindenki rég házas volt. Ma, ha 26 évesen házasodik valaki, akkor az korán van. Tolódik ki ez az egész. Tovább maradnak gyerekek. Másrészt viszont érettebbek. Én azt látom, ehhez képest mi voltunk sokkal inkább gyerekek. Nem voltunk olyan önállóak például. A maiak sokkal önállóbbak. Még egy furcsaságot látok, annak ellenére, hogy sokszorosan le van fölözve ebből a szempontból a mezőny, mert külföldre mennek a legjobbak. Ennek ellenére elég sokan maradnak itt is jók. Tehát nem az történik, hogy elmentek a legjobbak, a hülyék maradnak itthon. Nem. Elmentek a legjobbak és megint lesznek legjobbak. Nem látom a minőségi romlást. A csúcsok ugyanolyan magasan vannak, lehet, hogy keskenyebb a piramis, de azt nem látom. Azt azért látjuk, hogy az egyetemi hallgatók átlaga romlik. Sokkal kevésbé akarnak tanulni, ami nem szükségképpen jó. Annak ellenére, hogy hülyeségeket tanítunk. Persze ilyenkor az jön, hogy miért tanítunk hülyeségeket. Ez egy nagyon bonyolult dolog, mert bizottságok döntenek el, hogy mit kell tanítani, és a legtöbben azt gondolják, hogy hülyeség az, ami ebből végül is kijön, de attól még meg lehet tanulni, mert megtanul az ember tanulni. Nem azért kell megtanulni a sok hülyeséget, mert az hasznos. Egyáltalán nem hasznos, de megtanulnának közben tanulni. Én villamosmérnöknek tanultam, soha nem

használtam, de a gondolkodásába beleépül az embernek. Le voltam terhelve, viszont megtanultam tanulni. Nagyon vastag elektrofizika könyvet tanultam meg, és vizsgáztam le belőle. Keményen voltunk fogva. Teher alatt nő a pálma, ahogy mondják.

VERŐ TAMÁS

- Pont ugyan ez, amit a negatívnak is mondtam. Az, hogy igen is a saját útjukon kell járniuk, a saját bajaikat át kell élniük, megtapasztalniuk, hogy az az út, amit ők választottak, az nem mindig sikeres, hogy ezzel utána szembesüljenek és tudják ezt módosítani. Szerintem szép és jó, hogy próbálkoznak, hogy mennek előre. Ez az életnek a rendje.

BACSO BENJÁMIN

- Azok a fiatalok, akiket ismerek, akik a környezetemben vannak, alapvetően van kezdeményező készségük, ha türelmesen meghallgatjuk őket, akkor elmondják a véleményüket. Hajlandóak felvállalni a véleményüket. Van a környezetemben több olyan, aki rendkívül érzékeny a társadalom problémáira, és van olyan is, akik megabszolút nem foglalkoznak ezzel. Úgyhogy nehéz így általánosítani. Rengeteg fiatal ismerek, ezért tényleg nehéz általánosítani. Ha végiggondolom, akkor rengeteg pozitívum van, ami bizonyos csoportokra jellemző, és rengeteg negatívum van, ami megint másokra jellemző. Ezért nagy általánosságban a fiatalokról nem tudok beszélni, csak ha egy csoportot megnevezek, vagy egy csoportra gondolok, akkor.

MIHÁLYI JEROMOS

- Praktikum. A digitális világot megtanulják. Az, hogy nem tudják mire használni, vagy nem tudják a jóra az más. Képesek nagyon könnyen változni, ebben a nagyon könnyen változó világban. Nagyon könnyen tudnak megoldani problémákat. Tágabban gondolkoznak. Ez a nyitott világ egy nagyobb lehetőség arra, hogy egy kicsit tágabban láthatják a mai fiatalok a világot. Kérdés, hogy a súlypontokat képesek-e meglátni, azáltal, hogy nagyon széles a világ, és amit ebből meg tudnak érteni, világítani.

Lát utánpótlást a fiatal generációból vallási szerepekre?

SIVARAMA SWAMI

- Igen. Tudod, én technikailag már nyugdíjba mentem. Áadtam a szolgálatomat valakinek, akivel akkor találkoztam, amikor még csak tizenhat éves volt. Akkor elmentem az ő iskolájába Pécsre és ott tartottam egy előadást. Azóta ismerem. Most már nem tizenéves, kicsit érettebbé kellett válnia, de most ő felelős a Krisna-tudatos mozgalomért Magyarországon, Romániában és más országokban is. Ez a tervünk, hogy mindig képezzük a következő generációt, hogy vállaljanak felelősséget. Nem akarjuk azt, hogy örökké csak az öregek legyenek itt.

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- Van utánpótlás, mert tudok olyan példákat mondani, akik abszolút elfordulnak a vallás felől, és vannak olyan egyének, akik pedig a vallás felé fordulnak. Mi hiszünk abban, hogy a hit az Isten által van. Nem mi tesszük. Az utánpótlás is ilyen, hogy az Isten gondoskodik róla, hogy olyan emberek legyenek, akik a vallás felé fognak fordulni. Mi ezen nem aggódunk, mert ez igazából nem a mi felelősségünk, nekünk csak az a felelősségünk, hogy átadjuk az üzenetet, aztán a többi az Istenre bízunk.

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Bízom benne, hogy lesz utánpótlás.

VERŐ TAMÁS

- Ha a zsidó élet továbbfolytatóira értjük, akkor mindenképpen igen a válasz. Ha rabbi szerepre, akkor már nehezebben tudok igent mondani. Mondok is - ahogy egy rabbtól elvárt - egy tanmesét. Amikor én a Rabbiképzőre jártam - annak is már húsz-harminc éve - akkor azt látták az akkori közösség tagjai, hogy itt van a vége. Nincsenek fiatalok, nincs utánpótlás, nem lesz jövő. Mégis van. Azt gondolom én is, hogy lehet, néha azt tapasztaljuk, hogy a Rabbiképző Zsidó Egyetemre nem annyi a jelentkező hallgatók száma, mint szeretnénk, de ahogyan a mi generációnk is megtalálta azokat az embereket, akik vagy vallási vezetőként, vagy közösségi vezetőként továbbviszik a hagyományt, akkor ez ugyan így folytatódni fog. Már most vannak nagyon-nagyon értékes emberek. Azt gondolom, hogy ez fog működni.

BACSÓ BENJÁMIN

- Abszolút. Abszolút látok. Ha most csak a baptista fiatalokat nézem, azt látom, hogy elkötelezettek. Azt látom, hogy igyekeznek a hitüket megélni, és mindenféle bizonytalanságok ellenére, mindenféle kérdés ellenére, elkötelezettek abban, hogy az igazságot keressék. Ez szerintem egy nagyon pozitív dolog itt, a XXI. század mindenféle viharában.

MIHÁLYI JEROMOS

- Szerintem van. Biztos, hogy nem kell azt gondolni, hogy tömegével fognak jelentkezni, - mint régen - de szerintem van, és lesz utánpótlás. Azért, mert a fiatalok keresnek valami többet. Hogyha felfedik, megtalálják, jól érzik magukat és tényleg azt mondják, hogy én elhivatottan szeretnék élni, akkor lesz utánpótlás. Olyan életet élünk mi, hogy a szerzetes közösségünk vonzó lesz egy fiatal számára, aki azt mondja, hogy én itt akarok élni. Az én hitem szerint akit elhív valami, azt az Úr hívja el. Nem kell megmagyarázni, tehát nem magunktól választjuk ezt, csak magunk döntjük el azt, hogy erre a hivatásra vállalkozunk, vagy sem. Ez valahol egy elhívás, és ez akkor működik jól, ha van egy személyes kapcsolat, - amiről beszéltem - akkor kell lennie egy meghívásnak. Ott a másik oldalon is van valaki. Nem önmagunkért választjuk ezt a hivatást, valakiért választjuk, és akkor ott van Ő, a másik oldalon, aki meghív.

Lát utánpótlást a fiatal generációból tudományos szerepekre?

KAMPIS GYÖRGY

- Igen. És nem.
Ugyanis Magyarországon kutatónak menni az pillanatnyilag, az... Őszintén szólva, én nem csak Magyarországon nem mennék kutatónak, de itthon végképp nem mennék annak. Bár mondom, szerte a világban sem. Szerencse, hogy nekem nem kell már kutatónak mennem. Nincsenek ma állások például. Visszafelé fejlődik az egész tudományosdi. Petőfi Sándornak van az a sora, hogy „Tán a tudománynak éljek? A tudósok mind szegények”. Ezt tudtuk, de nekem mégis megérte. Gazdag nem lettem, de tisztességes, jó módban élek. Azt látom, hogy ma ez nem olyan automatikus. Azok a privilégiumok, amiket annak idején mi magunkénak vallottunk, azok most megszűntek vagy megszűntek értékesnek lenni. Kötetlen munkaidő, az utazások. Ezek elérhetők sok más munkahelyen is, utazni meg ma a hülye is tud. A pénz nem lett több, az állás meg kevesebb lett. Azért még Magyarországon nem nulla az a réteg, aki tudományba megy, de az USA-ban, ahol az ország egy része fejlettebb, nagyon régóta mondják a barátaim, hogy a legjobb hallgatókat nem tudják megtartani már a PHD programmal sem. Elmennek az iparba és kész.

Hogya Ön most, a mai világban lenne tizenéves-huszonéves, akkor mit csinálna másképp, mint a 'mostaniak'?

MIHÁLYI JEROMOS

- Én biztos, hogy tanulnék zenét, ha most újra tizenhat éves lehetnék. Fontos a zenetanulás. Ha a kérdés így értendő. Ez így viszont nagyon nehéz, hogy máshogy csinálnám-e... Nem csinálnám máshogy. Ebben vagyok benne, magamtól nem csinálnám máshogy, azt tudom. Az, hogy mit csináltam volna, arra tudnék válaszolni. Bár az életkort tekintve elég közel állok a fiatalokhoz, és egyébként viszonylag jól meg is értem őket. Nem gondolom, hogy bármit máshogy csinálnék, mint most ők.

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- Persze, nagyon sok mindent. Már sokkal tapasztaltabb vagyok. Ha a mai tudással lennék most fiatal, sok mindent másképpen csinálnék, az biztos. De sok mindent meg nem.

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Azt gondolom, hogy valószínűleg én is hasonlóan működnék és hasonlóan csinálnám a dolgokat, mint ők.

CSER ZOLTÁN

- Kívülről nehéz. Akár egy szülő szempontjából. Ott van az önállóságra nevelés. Önmagamnak egy olyan családot tudnék elképzelni, aki nagyon megtanítja, hogyan legyek önálló. Amikor az ember kikerül az iskola után, és szembetalálkozik azzal, hogy van például adóbevallás, az kényszer kényszer hátán. Erre fel kell készülni. Az a baj, hogy a mai oktatás erre nagyon kevésbé készít föl. Kikerülvén az embert, meg kell tanulni a világot, és ezeket a dolgokat deriválás meg elfelejtjük, mert nincs rá szükség. Olyan oktatásban vennék részt, ami jobban felkészít a világra. Másrészt egy olyanfajta általános műveltséget adna meg, ami után már szabadon tudnék gondolkodni. Nem egy rögeszme, hanem ami beviszi az értékeket. Irodalom, zenetanulás. Megadni azt... Emlékszem, amikor egyetemre mentem, azt hittem, az universitas, tehát egyetemes. Megdöböntem, hogy nem. Beszűkít. Pont nem azt adta, ami az én elvárásom volt, hogy most végre kinyílik a világ és egyetemességet fogok tanulni. Szerintem ezt lehetne másképp csinálni. A felelősségvállalást úgy megtanítani, hogy tudjon a gyermek önállóan működni a világban úgy, hogy ne izolálódjon, és együtt tudjon működni másokkal.

VERŐ TAMÁS

- A mostani élet nagyon felgyorsult, ezt én is érzem, látom. A kapcsolattartás, az emberek közötti viszonyok, a hírek elfogadása, átgondolása, értelmezése, a tanulás, az oktatás. Az, hogy egy gombnyomással mindenre válaszolunk. Ez a mód jó is, meg rossz is. Nem hiszem, hogy én másképp csinálnám, vagy csináltam volna.

KAMPIS GYÖRGY

- Nem tudom a választ... Jó, hát én azt hallom, hogy a mai fiatalok nem annyira érdeklődnek a másik nem iránt. Ami, ha így van, egy butaság szerintem, és én ezt másként csinálnám. Az én időmben másként is volt.

A saját életemben, - ahogy mondtam - ha fiatal lennék, nem biztos, hogy tudósna mennék. Én megmondtam a lányaimnak is, hogy ne menjenek a tudományba. Az egyik ezt meg is fogadta. Többet keres e pillanatban, mint én, pedig én Németországban is keresek. A másik a tudományba ment, hát meglátjuk vele mi lesz. A tudomány igazából nem működik jól. A tudomány nem olyan hálás azért, hogy az ember az életét odaáldozza.

BACSÓ BENJÁMIN

- Én azt látom, hogy nagyon nehéz ma másként viselkedni a tizenévesként. Én is voltam tizenéves és nem jó kilógni a sorból! Ahhoz nagyon erős meggyőződéssel kell rendelkezned, hogy ki merj lógni a sorból, és ez nagyon nehéz, és egyre nehezebb! Nem régen olvastam valahol azt a mondást, hogy a mai világban sokkal nagyobb erő kell, sokkal nagyobb bátorság kell az erényhez, mint a bűnhöz! Ezt gondolom, hogy ma nagyon nehéz másképpen élni, vagy másképpen gondolkodni. Nem tudom, hogy olvastad-e a *Nincs kapcsolat* című könyvet Zimbardotól. Egy, szerintem nagyon jó könyv, ami összeszedi azt, hogy például fiúként mik azok a veszélyek, amik leselkednek a mai tizen-huszonévesekre, és tönkre tudják tenni az életüket, a későbbi párkapcsolataikat. Én azt gondolom, hogy ha én ma tizenéves lennék, és így éltem le a tizenéves időszakomat is, hogy mivel korán, viszonylag korán hitre jutottam, elkezdtem hinni abban, hogy Jézus az volt, akinek mondta magát. Ez számomra adott egy olyan belső iránytűt, ami sok helyzetben visszahúzott, vagy megtartott, és azt látom, - így visszanézve az elmúlt életemre- hogy ez egy olyan helyzet, aminek én most örülök. Nem gondolom azt, hogy most másképp csinálnám, mint most a fiatalok. Nem tudom így. Igyekeznék, törekednék arra, hogy egy erősebb belső iránytűm legyen. Szeretem azt, ha lehet valamiről egy erős meggyőződés, és az szerint élhetem az életemet. Valószínű, törekednék arra, hogy egy nagyon erős meggyőződésre jussak, hogy mi az igen és mi a nem, és igyekeznék ahhoz tartani magamat. Nem azt mondom, hogy tökéletes lenne, de így visszanézve azt gondolom, ezt próbáltam a saját tizenéves koromban tenni, és ezt most sem csinálnám másképp.

Hogyha egy dolgot kéne megnevezni, ami Ön szerint trendi és rajong érte, akkor mi lenne az?

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- Nagyon érdekes kérdés. Nem is tudom. Nyomon követem még mindig... Az ember ha gamerkedett egyszer, akkor általában utána isköveti, én is még követem az új számítógépes játékok alakulását is. Mondjuk ehhez számít az is, hogy vannak gyerekeim, akik verik a konzolt keményen. Nem tudom, hogy ez trendi-e, de ezért a fiatalokkal sokszor megtalálom a hangot, mert ismerem például a *Beat saber* alapjait.

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Amit én nagyon szeretek és nem feltétlenül jellemző azokra, akik a hit miatt vagy a spirituális tapasztalás miatt jönnek hozzánk, az az úgynevezett hagyományörzés. Életmódszerűen és megpróbálni minél inkább rekonstruálni azt, hogy a régi emberek hogyan éltek. Akár ruházatban, kézműveskedésben. Bizonyos szinten valahol ez trendi is, mert pár évtizede van egy ilyen nyitottság és érdeklődés a fiatalok körében ilyesmi irányba. Általában az szokott lenni a nehézség, hogy a fizikai dolgok iránt érdeklődőket a szellemi dolgok iránt érdeklődőkkel összeterelejük, összehozzuk. Ezt az én fogalmam szerint nevezhetjük egy trendi dolognak.

CSER ZOLTÁN

- Az a helyzet, hogy ma a régi dolgok is trendik. Hogy jógaoktató vagyok, az is trendi. Nekem például a fantasy filmek azok, amiket nagyon szeretek. Nagyon-nagyon szeretem a laza öltözködési stílust és ebből aztán voltak is problémák, mert én voltam szerzetes jó ideig. Szeretem a táborokat, a modern kori elvonulást. Kilépni a saját közegemből úgy, hogy közben élvezem is azt, nem szenvedek, nyaralós

elvonulás. Szeretem a különleges pólókat! A fényeket, színeket, polgárpukkasztásos dolgokat, sajátos feliratokat a pólón. Viszont most már kezd benőni a fejem lágya.

KAMPIS GYÖRGY

- Én sok mindent csinállok, amit nem gondolnak rólam. De, hogy azok mennyire trendik, azt én nem tudom. Megmondom, hogy sohasem foglalkoztatott, hogy mi a trendi. Már harminc-negyven éve sem foglalkoztatott, de attól még lehettem trendi. Az a lényeg, hogy nem érdekelt és ma sem érdekel. Úgyhogy nem is tudom.

Mi az, amiket nem gondolnak önről?

Villanyvonatokkal, akváriumokkal foglalkozom. Most computereket építek, meg robotokat. Szeretem a gyors, jó autókat. Csúnyán beszélek. Ez nem függ össze olyan nagyon azzal, amit kérdez, de olyan értelemben igen, hogy nem gondolják rólam...

BACSÓ BENJÁMIN

- Nagyon szeretem a focit, az amerikai focit, a sportokat. Márka vagy zenekar, vagy nagy csapat? Nagy *Milan*-drukker vagyok, *DVSC*-drukker. Most valami ilyesmit kellene mondanom, hogy kedvelem a *Halott Pénzt* vagy valami hasonlót?

MIHÁLYI JEROMOS

- Sokan megbotráncognak azon, hogy most például van egy kiállításunk, amin meg kellett nevezni kedvenc filmeket, meg ilyesmiket. Én például beírtam a *Trónok harcát*. Ez megüti az embereket, hogy miért is néz egy szerzetes *Trónok harcát*. Mondjuk nem mondom azt, hogy a *Trónok harcát* a kijövet után két nappal nem néztem meg, mert egy ilyet persze megnéz az ember.

SIVARAMA SWAMI

- Hol trendi?

Olyanra gondolok, amivel egy fiatal, a Z generáció egy tagját meglepne, hogy Ön ismeri, szereti.

Ilyen dolog nekem nem jut eszembe. Azt meg tudom mondani, hogy nekem mi a trendi és amiről úgy látom, hogy a fiatalok is nagyon trendinek találják. Trendi a mantrázás. Trendi a jóga, trendi a meditáció. Ez mind azokból a tanításokból származik, amit a lelki tanítómesterem hozott. Ezek a dolgok mind hihetetlenül hasznosak. A mai világban a fiatalok szeretnek meditálni. Ez nagyon ritka volt, amikor én voltam fiatal. Még alig lehetett hallani erről a szóról. Tehát ha megkérdezed, akkor azt mondom, hogy ez egy trendi dolog. A mantrázás trendi dolog. Tudni, hogy mi a mantra jelentősége, de főleg a Haré Krisna mantra éneklése. Azok legalábbis, akik kapcsolódnak ehhez a mantrához, nagyon trendinek találják. Ezen kívül, amit ti trendinek találtok az anyagi világban, az nekem hihetetlenül unalmas.

A Krisna-völgyben segítenek abban a fiataloknak, hogy találkozzanak, megismerjenek olyan személyeket, akikben megláthatnak egy-egy példaképet? Nem feltétlen vallási személyekre gondolok, hanem olyan közéleti szereplőkre, mint például tudósok, programozók. Tehát az élet más területeiről.

SIVARAMA SWAMI

Milyen példaképekre gondolsz?

Akik lehetőségeket mutatnak nekik. Mivé válhatnak az életük során.

Ha például azt akarjuk, hogy valaki programozó legyen, akkor megkérjük, hogy keresse meg a programozást oktató jó tanárokat és tőlük tanuljon. De a kérdés az,

hogy mi lesz valakiből az életben, mit jelent a siker? Olyan személyekről kérdezel, akik egy anyagi sikerhez vezető utat mutatnak az életben. Igazából azonban azok a sikeres emberek, akik értik az önvalót és tudják, hogy mi az élet célja. Sikeresnek lenni tudósként vagy programozóként és aztán meghalni, a te szempontodból ez siker? Nem feltétlen. Ha egész életeden át dolgozol, csak azért, hogy végül elveszíts mindent, amit felhalmoztál, az siker? A siker az, ha meg tudsz tartani dolgokat. De anyagi dolgokat nem lehet megtartani. Sajnos ugyanezt a hibát követik el a programozók, a tanárok, a művészek és mindenki más is, hogy amiket összegyűjtenek, azok mind ideiglenes dolgok. Még a kiindulópontot sem ismerik, nem tudják, hogy mi az önvaló, kik ők valójában, mi az életük célja, és hogy mit tudnának igazából elérni ebben az életben. Ha valaki programozó, az nem probléma, de amellett bölcs embernek is kell lennie. Olyan személynek, aki ismeri a különbséget anyag és a lélek között. Amikor ez hiányzik, akkor nincs sikerélmény. Van anyagi sikerélmény, de ez csak egy másik neve a kudarcnak. Az igazi sikerélmény az azt jelenti, hogy valaki tökéletességre tudja vinni az emberi élet célját, ami nem más, mint megismerni, és szeretni a Legfelsőbbet, Istent és visszamenni hozzá. Aki ezt el tudja érni – legyen akár egy szerzetes, akár tudós - az a személy jó példa. És akkor azt mondjuk, hogy igen, kövesd ezt a példát, mert így mérjük, hogy ki számít jó példának. Hogy mint ember, mint hívő mennyire sikeres.

Egy tanterem a Krisna-völgyi iskola
leányépületében.

Utánanézttem, mielőtt jöttem Önhöz, hogy ne sértsem meg az öltözékemmel az itteni illemet. Mit szól ahhoz, ha egy olyan fiatal lép be, akinek például színesre van festve a haja, vagy például egy rocker tizenéves? Őket ugyan úgy elfogadják az egyházban?

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- Úgy viszonyulunk hozzá, hogy a dress code az, hogy minimum a térdet eltakaró valami, ami nincs felvágva oldalt, a has és a derék el van fedve, vállak fedettek és mérsékelt a ruhakivágás. Nem melleleg persze tisztán, ápoltan lehet bejönni a mecsetbe. Akár raszta hajjal vagy lila hajjal, az nem probléma. Viszont ha valakin nagyon kevés a ruha, vagy kint van mindene, akkor nem tud bejönni. De úgy a Szent Péter Bazilikába sem például, mert van egy minimum, ahogy fel kell öltözni. A haj nem annyira lényeges, inkább a test intim részei legyenek eltakarva.

CSER ZOLTÁN

- Itt, a főiskolán is három kategóriába sorolhatóak nagyjából a diákok. Az egyik az, aki valós segítségre szorul, lehet hogy egzisztenciálisan, lelkiileg és szellemileg mindenképpen. Ezt nekünk fel kell tudni fedezni, hogy melyik. A második a lázadó művész, tehát vannak, volt híres rap énekes is, stb.. Aztán vannak azok a hallgatók, főleg az esti képzésen, akik nagyon sok élettapasztalattal jönnek ide és ők már kérdésekre válaszokat szeretnének. Teljesen más kategória, máshogyan taníthatóak. Ma az oktatási diverzitás olyan fő pont az oktatásban, hogy kultúrák is keverednek. Ez most teljesen visszafordult, viszont generációk is keverednek a felsőoktatásban is. Tapasztalási keveredések vannak. Ez eddig nem volt nálunk probléma. Mi abban is bízunk, hogy a hallgató rájön, hogy ebben a közegben nem kell neki lázadni. A szerzetesi világban nagyon komoly szabályok vannak arra nézve is, hogy ki hogyan nézhet ki. Ott mindenki ugyanúgy néz ki.

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Mindenkit igyekszünk elfogadni. Itt nincsen olyan, hogy valamilyen fajta uniformizáltság szerint kell megjelenni, meg működni. A szokásokat, a hagyományokat sem tudják az emberek természetesen. Azzal, hogy nem tudja, nem is lehet számonkérni. Hogy miért nem úgy csinálja, erre viszont igyekszünk nagy hangsúlyt fektetni. Elmondjuk, hogy hogyan szokás mondjuk viselkedni, hogy hogyan szokás egy szertartáson megjelenni. Amikor már elmondtuk többször, és valaki jön rendszeresen, akkor nyilván igyekszünk arra motiválni őt, hogy amikor jön, akkor próbálja ezt elfogadni és ehhez alkalmazkodni. Viszont ez nem azt jelentené, hogy a hétköznapi életébe beleszólunk.

VERŐ TAMÁS

- Én szoktam menni a Szigetre, szeretem. Sőt azért megyek, ki, hogy találkozzak különféle emberekkel. A fiatalok is próbálgatják a saját útjukat, nincs ezzel semmi gond. Ugyan úgy el vannak fogadva. Hogy a zsinagógába kik jöhetnek és hogy, annak nem én vagyok a rendőrfőnöke. Mindenki előtt nyitva van, akármilyen vallású, akármilyen hitű, akármilyen kinézetű. Én ezt nem gondolom gondnak. Vannak olyan zsinagógák, ahol ezt szigorúbban veszik és vannak, ahová nem engednének be valakit színes hajjal. A mi zsinagógánkba bejöhetnek. Ha valaki elmegy bármilyen vallású, bármilyen háttérűként a Jeruzsálemi Sírátófalhoz, akkor ott is a nőknek odaadnak egy-egy leplet, hogy a vállukat takarják el. És például hogyha valaki egy zsidó esküvőn vesz részt, akkor én is szeretem megkérni, hogy az esküvői sátor alá belépve próbáljon meg olyan módon felöltözni, ami megadja a tiszteletet. Ugyanakkor, ha olyan kérdés merülne fel, hogy a pirszinget, a cigarettázást, bármi

ilyesmi dolgot elutasítunk, én azt gondolom, hogy a mi zsinagógák nagyon nyitott és elfogadó, de vannak olyanok, akik sokkal szigorúbbak. Az, hogy melyik milyen, az egy újonnan érkezőnek próba-szerencse. Hogyha hozzánk is jön valaki, aki még nem a zsidóság követője, akkor azt szoktam tanácsolni, hogy menjen el több zsinagógába is, hogy melyik az a közösség, melyik az a rabbi, aki közelebb áll a szívéhez. Ki kell próbálni, mert lehet, hogy a zsinagógába lépés előtt például kaptál egy sms-t, ami lelombozott, ezért utána rossz élményt fogsz átélni. Nem szabad megállni, át kell menni és meg kell nézni egy másik zsinagógát is. Nem hiszem, hogy lenne olyan általános dolog, amit mindenkinek lehetne javasolni. Addig kell menni, amíg egy olyan helyet nem találsz, ahol jól érzed magad.

BACSÓ BENJÁMIN

- Tök jó, hogy ott vannak és eljöttek a közösségbe. Azért, mert valaki keresőként így érkezik meg egy közösségbe, szerintem stílus kérdése. Ez egyéni ízlés dolga, de például a gyülekezetben örülünk, ha valaki érkezik, ha ilyen háttérrel, akkor ilyen háttérrel. Ez alapvetően nem befolyásol semmit.

MIHÁLYI JEROMOS

- Az, hogy valaki valahogy kinéz, az, hogy leállok-e vele beszélgetni, vagy fogadom-e, beszélék-e vele, azt szerintem nem befolyásolja. Esetleg megkérdezem, hogy miért hordja azt, amit hord. Ezt megszoktam kérdezni, mert érdekel, hogy van-e válasza, tudatosan csinálja-e, hogy ő miért úgy öltözködik, hogy neki miért van például raszta haja.

Ettől nem jönnek zavarba?

Ja, nem rögtön állítom nekik a kérdést. Ha van egy nexus, egy viszony kialakul, vagy beszélgetünk, vagy úgy alakul a beszélgetés, akkor kérdezem meg. Attól függ, hogy mit szeretne, vagy hogyan, vagy miért lép be, ha végig megy egy templomon. Én ettől nem szoktam embereket elítélni, vagy azt mondani nekik, hogy nem. Sokkal jobban érdekel, hogy mi van a lelkében, meg a szívében, mint az, hogy hogyan néz ki.

Hogyha átadhatna egy rövid üzenetet egy olyan személynek a Z generációból, aki az Ön vallásáról, hitéről - tegyük fel - csak itt hall, akkor mi lenne az, amit mondana?

KAMPIS GYÖRGY

- Azt gondolom, hogy az evolúciót az bizonyítja leginkább, ami Darwin utazásai során a szeme elé tárult. Hogy tudniillik, a fajok átalakulnak. Na most a fajok nem ugrásszerűen alakulnak át. Nem azt jelenti ez, hogy a macskából kutya lesz, vagy ilyen fajból olyan faj lesz, hanem fokozatosan alakulnak át. Tehát Darwin felfedezése, - ha úgy tetszik, hogy a faj egy kényelmi fogalom, egy jelölet csupán - nem tartalmaz valóságot. Az egyednek van csak valósága. Látom hogy ilyen, látom hogy olyan, ezt ebbe sorolom, azt meg amabba sorolom, és akkor egyszer csak besorolást kap. Ezt kell megérteni. Az evolúciónak a trükkje is ez. Nem biztos, hogy fajok kapcsán tudjuk ezt igazán megérteni, mert a fajokra úgy gondolunk, hogy kutya meg macska. Nekem például volt egy előadásom, ahol mondtam, hogy nincs oroszlán, mert ugye az oroszlán is egy faj jelölet. Erre valaki felállt, és mondta, hogy Gyurikám, mégiscsak van oroszlán! Na most oroszlán annyira nincs, - maga talán tudja, mert maguk többet szoktak tudni ilyen ténybeli dolgokat az internetről - hogy igazából annyira nincs oroszlán, hogy az oroszlán boldogan párosodik a tigrissel és termékeny utódokat is hoznak létre. Sőt, külön neve van annak, amit az apaoroszlán

és az anyatigris csinál vagy megfordítva. A liger és tigris. A faj tehát csak egy jelölendő dolog. Erről reggelig tudok beszélni.

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- Annyit mondanék, hogy fontos az, hogy az ember informálódjon! Lehetőleg próbáljon megbízható forráshoz jutni, próbáljon meg az információk alapján korrekt és elfogulatlan ítéletet alkotni. Tehát ne hagyja magát befolyásolni, hanem menjen a forrásokhoz, kutasson és ítélkezzen elfogulatlanul, igazságosan.

CSER ZOLTÁN

- Minél több helyet, minél több spiritualitást gyakorló közösséget nézzen meg, hogy mit szeretne. Nagyon fontos, mert a legtöbb esetben a szándék tűnik el. Elkezdünk valamit, mert úgy érezzük, hogy nekünk ott a helyünk, és egy ponton túl ez az egész megszűnik, mint a szerelem. Akkor nagyon fontos, hogy tudjuk, hogy mi volt a szándék. Ne felejtjük el. Ma a Z generációnak amiatt, hogy ez nagyon sokrétű nagyon kiterjedt, és más tudattal rendelkeznek. Ez az egyik fő probléma. Nagyon gyorsan változik a motiváció, és emiatt nagyon gyorsan hagynak ott foglalkozásokat, iskolákat, családokat, bármit. A végén ne találják magukat abban a helyzetben, hogy a motiváció hiánya miatt sehonnan sehova nem jutottak. Széles körben megnézni esszenciát, hogy mi a lényeg, mit akarok, én mit szeretnék, és ez miatt a szándék miatt viszont kitaratni. Az, hogy ez milyen formában jelenik meg, - Thaiföldön elvonulok, vagy egy főiskolát végzek, vagy otthon képezem magamat - az már mindegy.

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Talán a legfontosabb üzenet az, hogy próbáljanak minél inkább önmaguk lenni. Ez a felnőtteknek is nagyon nehéz és nagyon sokan tulajdonképpen ezért keresnek minket. Legyenek kíváncsiak és érdeklődők. És kérdezzenek és kérdezzenek és kérdezzenek.

VERŐ TAMÁS

- Van egy történet, ami azt mondja el, hogy megkerestek két rabbit, hogy mondják el az egész zsidóságot annyi idő alatt valakinek, amíg az egyik lábukon állnak. Az egyik rabbi erre a kérésre azt mondta, hogy ez lehetetlen és elszavalta. Az egyik válaszom nekem is az, hogy szinte lehetetlen röviden elmondani, hogy miről szól a zsidóság. A másik rabbi viszont azt felelte, - ami a *Tóra*-ban is benne van - hogy amit nem akarsz magadnak, azt ne tedd másnak. Ez a *Tóra*-üzenet talán mindenki számára megismerteti a zsidóságot.

BACSÓ BENJÁMIN

- Győződj meg arról hogy ki volt Jézus! Ha arról meggyőződsz, akkor sok más kérdésre is választ kapsz az életedben.

A keresztre feszített Jézus
1. András magyar király sírja fölött a Tihanyi Bencés Apátságban

MIHÁLYI JEROMOS

- Szeresd felebarátodat úgy, mint önmagadat! Ezt a szentírási mondatot mondanám, hogy ezen gondolkozzon el. Jézus is ezt mondja, - amikor megkérdezik tőle - hogy mi a legfőbb parancs. A válasza:
 1. Szeresd Uradat, Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes elmédből és minden erődből!
 2. Szeresd felebarátodat, mint önmagadat! (Mózesek könyve: 12,30-31)
 Ez indítja el szerintem egy olyan úton az embert, amin elgondolkodhat azon, hogy hogyan tudja magát megosztani. Ez az önzetlen kereszténység. Talán ha visszatérhetünk arra, hogy mi nem tetszik a Z generációban, az az önszeretet. Önmagukat szeretik.

Hogyan nyugtatná a Z generáció egy tagját, aki elveszíti közeli hozzátartozóját? Mi az elmúlás?

SIVARAMA SWAMI

- Nincs olyan, hogy halál. A halál nem létezik. Csak testet cserélünk. Ebben az életben is cserélődik a testünk, és amit halálnak neveznek, az is csak egy másik testcsere, tathā dehāntara-prāptir, de a lélek örök. A lélek számára nem létezik a halál. A Bhagavad-gítá így kezdődik: „Nem volt olyan idő, amikor ne léteztem volna, és öröktől fogva vagy te és mindenki más is, a jövőben sem fog megszűnni életünk.”

KAMPIS GYÖRGY

- Nem tudom, hogy megnyugtató-e, de az elmúlás az, hogy mindennek vége. Vége. Ennyi. Úgy kell élni, hogy bármikor van vége, lezárt legyen. Én így élek-e? Mindenesetre mindezt könnyebb ezt mondani, mint csinálni. Dehát ez ugye minden tanítással így lenne.

CSER ZOLTÁN

- A Buddha a mulandóság felismerése által lépett az Ösvényre, kezdte keresni az Igazságot. Ezért a buddhizmusban nagyon fontos gyakorlat, hogy minden pillanatban emlékeztessük magunkat, hogy ami létrejön, az el is múlik. Ezt nevezik az Első Pecsétnek, és így szól: „*Minden múlandó, ami keletkezett*”.
Egy szerzetes mindennapi gyakorlata a halálon való meditáció. Számunkra a veszteség sokkoló, de a születés következménye a halál, tehát ténye biztos, de ideje bizonytalan. Része a létezésünknek. A mulandóság tudatosítása vezet ahhoz, hogy jelen tudjunk lenni az állandó változásban és megszülessen bennünk a ragaszkodásmentesség. A ragaszkodásmentesség a bölcsesség kapuja, melynek hatására kinyílik a szív és megjelenik a szeretet és együttérzés.
A gyász átélése viszont fontos, hiszen a veszteséget is meg kell élni. Szeretetünkről biztosítani az elhunytat, tudjuk, a Buddha tanítása szerint a tudat más formában, de tovább él, tehát a halál csak átmenet egy újabb születés felé. Szeretteinkkel, bár más formában, de találkozni fogunk, hiszen mind vándorok vagyunk a létezés óceánjában.

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- Az iszlám szerint az ember élete nem a születéssel kezdődik és nem ér véget a halállal. Az életben vannak olyan "kapuk", amelyeken mindenki átmegy, de csak egy irányba. Ilyen a születés, amikor a magzati létből az evilági létbe jön az ember. A halál is ilyen, amikor az evilágból a köztes világba - ezt arabul barzakh-nak hívják - megyünk, és ilyen a feltámadás, amikor a köztes létből az öröklétre támasztja fel - testben és lélekben - Isten az embereket. E végső szakaszban kapjuk meg jutalmunkat, - amely a Paradicsom - vagy büntetésünket - ami pedig a Pokol -

életünk evilági szakaszában elkövetett tetteink szerint. Tehát ilyen értelemben nincs elmúlás, nem ér véget az élet, csak más minőségben, más dimenzióban folytatódik tovább. Ezért fontos, hogy evilági életünkben jót cselekedjünk.

Az iszlám szerint van három dolog, amely az embernek hasznot hoz a halála után is, azaz javítja tetteinek mérlegét. Ezek:

- *olyan hasznos tudás hátrahagyása, amelyből az emberek profitálnak*
- *olyan adomány, ami hasznot hoz az embereknek, például kórház létesítése*
- *jóságos és istenfélő gyermek nevelése, aki fohászkodik a szüleiért.*

A tanítás szerint, ha valakinek nincs más lehetősége, legalább legyen jóságos és istenfélő gyermek, aki fohászkodik a szüleiért.

Ugyanakkor tudni kell, hogy Isten akarata, bölcsessége és tökéletes tudása, illetve könyörülete és irgalma szerint lépünk a világba és távozzunk onnan. A miért kérdésre, vagyis miért ő, vagy miért akkor hal meg valaki, nem tudjuk a választ, de bízunk Istenben, hogy Ő jót akar nekünk, és elfogadjuk a sorsunkat. A feladatunk, hogy kihasználjuk a rendelkezésre álló időt, mert az időnk elvesztegetésével lényegében az életünket vesztegetjük el. A veszteségek mellett ott vannak az élő hozzátartozók. Rájuk és nem a veszteségekre kell koncentrálni. Kihasználni, hogy velük lehetünk. Legyünk jóságosak és szeretetteljesek velük. Ugyanakkor a megváltoztathatatlan múlton ne szomorkodjunk, a még el nem jött jövőtől ne féljünk, hanem éljünk és cselekedjünk a jelenben úgy, hogy ne kelljen bánkodnunk vagy szégyenkeznünk emiatt Isten előtt a Feltámadás napján. De igazi megnyugvást csak Isten adhat. Bízom benne, hogy ez megnyugtató egy fiatal számára.

Evilági dolgok, a társadalommal kapcsolatos kérdések

Manapság sok pályázatról hallunk. Van-e olyan, hogy tudományos célból vesznek részt pályázaton?

KAMPIS GYÖRGY

- Magyarországon nem adnak pénzt pályázat nélkül a kutatásra.

Külföldön adnak?

Külföldön úgy van, hogy ha valakinek van egy jó állása, ott lehet pályázat nélkül bármit csinálni, akár kutatást is. Ahol én Németországban dolgozom, az a hely viszont pályázatokból él. Német pályázatok, uniós pályázatok, mindenféle.

Van-e olyan, hogy egy vallási gyülekezet pályázik például anyagi támogatásra?

CSER ZOLTÁN

- Oktatásfejlesztésre. A buddhizmus nem a karitatív megnyilvánulásokat tartja fontosnak. Fontosnak tartja, de picit más nálunk a trend. Például a krisnásoknál van az ételosztás, de az is benne van, hogy ők ott közben mantráznak. Egyfajta térítés is. Ugyanis a buddhizmus szerint minden fájdalomnak a háttérében a tévedés áll. Ezért nekünk a fejlesztés mind-mind oktatás. Most például a távoktatási programok fejlesztése. A másik, ami megtámogatja az oktatásunkat, az az épületeknek a minősége. Javítani, és olyan irányba vinni, hogy az oktatást, elvonulást segítse.

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Én személy szerint nem tervezek ilyet.

VERŐ TAMÁS

- Nagyon sok. Akár a jövő megőrzésének akár fizikai, akár szellemi hagyatékát mindenképpen szoktuk figyelni. Van egy saját pályázatfigyelő csapat, aki a MAZSIHISZ-nél dolgozik, ők folyamatosan figyelik és pályáznak. Ugyan így megvan nálunk, a Frankel Leó úton, az önkormányzatnál mi is követjük, mert van nagyon sok olyan, ami a vallásokat támogatja. Használjuk ezt a lehetőséget, mert ez mindenféleképpen kell és segít. A megnyert összeget pedig inkább a közösségi életnek, vallási életnek a megélésére, az oktatásra, nevelésre költjük. Tehát a mi kerületünkben ez inkább egy szellemi dolog. Nagyban, a MAZSIHISZ-nél, pedig inkább egy-egy temetői állagmegóvás, zsinagógák újjáépítése, finomítása, de ott is vannak például kántorkoncertekre való pályázatok.

MIHÁLYI JEROMOS

- Működési támogatásra nem, felújításra szoktak a katolikus keresztény egyházak. Azért azt látni kell, hogy az épületeinknek a fenntartását, az 1950-es évek előtt, az államosítás előtt meglévő földterületekből és gazdálkodásból biztosította a szerzetes rend, akár az egyház is. Ezeket a földterületeket egy tollvonással elvették.

A megélhetést biztosító gazdasági háttérrel elvették az 1950-es államosításkor az egyházaktól. A szerzetes rendek nagy része önálló, viszont a műemléki épületeinek a felújítása, amiket mondjuk visszacapott az egyház, szociális intézmény, iskola felújításában, abban természetesen rászorulnak pályázatokra, mint ahogy a település is. Akármelyik alapítvány, vagy akár programjaink szervezésével mi, itt Tihanyban. Most fut például a zenei fesztiválunk, ami egész hetes. Minden este van egy koncert, kulturált belépőből, nem lehet támogatni, ezeknek a szervezésére organizálására, pályázatra van szükség, hogy egy ilyen koncertet, koncert sorozatot tudjuk biztosítani az embereknek, ami lehet ingyenes is. Adhatnak támogató jegyet, de ingyenesen bejöhettek. Ezekkel mindegy jár költség, ezeket valahonnan elő kell teremni. Ilyenkor pályázik az apátság is, akár egy program megszervezésére, de akár egy felújításra is.

BACSÓ BENJÁMIN

- Persze. Szoktak lenni közösségépítő pályázatok. Bármilyen vallási felekezet pályázhat. Vannak olyanok is, amik a környezetvédelemhez, vagy a családi élethez kapcsolódnak.

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- Minálunk nem, de máshol persze.

Ennek mi az oka? El lehet mondani?

Szerintem mi úgysem kapnánk, tehát nem is erőltetjük magunkat.

A Magyarországi Muszlimok Egyházának

A világvallások prófétái nagy-nagy többségben mind férfiak. Lehetett volna az, hogy nők legyenek? Ők milyen főbb szerepeket érthettek el? Ez változott valamit az idők során?

SIVARAMA SWAMI

- A nőknek lehetősége van ugyanarra a lelki gyakorlatra és igazából minden más szolgálatra is amire a férfiaknak, de ugyanakkor vannak társadalmi kötelességeink is, és eszerint nem csak a nők játszanak másféle szerepet, hanem a különböző férfiak is különböző szerepeket töltenek be. Nem lehet mindegyik férfi Jézus. Csak az egyik férfi lehet Jézus. Miért? Mert szükséges, hogy rendelkezzen a megfelelő tulajdonságokkal. Egy társadalmi rendszerben élünk és mi úgy látjuk, hogy a férfiak és a nők ebben a társadalmi rendszerben más szerepeket játszanak. Az, hogy valaki egy vallási vezető, még nem jelenti azt, hogy ő a legfejlettebb, vagy a legtisztább lelki gyakorló. Nem szükséges, hogy valaki mondjuk egy guru, vagy egy pap, vagy egy rabbi legyen. Lehet, hogy társadalmi szempontból tiszteljük, de lehet, hogy az a közönséges ember, aki hetente egyszer elmegy a templomba és nagyon vallásos életet él otthon, sokkal fejlettebb és közelebb áll Istenhez, mint az egyházi vezető. A lelki lehetőségek korlátlanok, de vannak társadalmi beosztások. Annak a lehetősége, hogy valaki milyen társadalmi vagy anyagi szintet érhet el, nem egyenlő azzal, hogy milyen lelki lehetőségei vannak. Nem ez jelenti a sikert. Az, hogy most velem, mint egyházi vezetővel beszélgetsz, nem jelenti azt, hogy én vagyok a legsikeresebb krisnás itt Magyarországon. Annyi mindenki más is van. Én játszok egy szerepet, nekem volt egy adminisztratív felelősségem, egy vezetői felelősségem. A nők is vállalhatják ezt a felelősséget, de az még nem jelenti azt, hogy akkor ők a legsikeresebb krisnások. Az igazi siker azt jelenti, hogy mennyire tanulta meg valaki szeretni és ismerni Istent, Krisnát.

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- A próféták valóban férfiak voltak. Az Isten azt mondja a *Koránban*, hogy elküldött férfiakat. Férfiakat választott, ez Isteni döntés. Nőket nem választott, de ugyanakkor a nő az emberiség másik fele. Isten teremtett egy férfit, Ádámot és belőle megteremtette a párját is, majd kettejükből sokasodott az emberiség. A nők számszakilag majdnem az emberiség fele, de a másik felét is ők szülik és ők nevelik. A nőknek nagyon-nagyon fontos szerepük van, de más szerepük van mint a férfiaknak. Vallásilag. Ez nem alacsonyabbrendűség, egyszerűen más, mert a férfi meg a nő egyenlő, de nem egyforma.

Aki látott férfit meg nőt, akkor annak azt nem kell túlmagyarázni. Vannak olyan tulajdonságaik, amik jellemzőek az egyik nemre és nem jellemzőek a másik nemre. A vallás, Isten olyan tevékenységet ad, ami megfelel az ő tulajdonságaiknak. Nem rivalizálás van, hanem kiegészítés, egy olyan szövetség a házasságban, ami az Istenhez vezető úton próbálja tartani mindkét embert.

Akkor ők vallási szerepeket nem tölthetnek be?

De, taníthatnak, viszont imát nem vezethetnek például férfiaknak, idegen férfiaknak. Mert az ő nőiességüket az ledegradálná, hogy azok a férfiak ott nézik és azon gondolkodnak hogy miye van miye nincs, mit kéne vele csinálni és mit nem kéne vele csinálni. Tehát a nőt próbálja megvédeni, hogy az ő nőiességét csak azok előtt hozza nyilvánosságra, akik jogosultak arra, hogy ezt megcsodálják.

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Nagyon érdekes kérdés. A tengrizmusban a sámáni világszemléletekben a nők ugyanúgy jelen vannak és ugyanúgy fontos szerepeket töltenek be, régen is és most is. Mondhatom azt, hogy sok helyen jelen volt és jelen van a magyar világban, főleg a lovas nomád népeknél. Bár ez nem azt jelenti, hogy mindenhol egyforma volt ez a világnézet, hit. Vannak népek, ahol másabb volt, mint mondjuk nálunk. Voltak különbözőségek, és a nőknek, a férfiaknak a szerepe is másféle volt. Viszont nem mindenképpen kizárólagos, nem kizáró jellegű, hogy csak a férfiak lennének azok, akik a hitnek vagy a vallásnak, a világnak a vezetői lehetnek. Megvannak a szerepek.

CSER ZOLTÁN

- Bizony, változott az idők során. Bhikkhuni női apácarend, ez a déli buddhizmusban a XV. században megszűnt. Most nagyon próbálkoznak az újraindításában, mert egyre több hölgy az, aki szeretne szerzetesként vagy apácaként élni. Másrészt nagyon erősödik a buddhizmusban a női tanítók jelentősége. Szerintem ez is globalizációs hatás, hogy a globalizáció nem a férfi típusú hozzáállást igényli, hanem a női típusút. Nagyon fontos a megérzés, a megérzés alapján történő választás és nagyon fontos, hogy - amit a nőkről mondanak - egyszerre több dologgal tudnak foglalkozni. A globalizáció pont az, hogy egyszerre több dologgal kell foglalkozni. A férfiaknál általában hierarchia van, egy dologra tudnak koncentrálni és akkor ők megmondják. Ez a rendszer egyre inkább tűnik el és veszti el az erejét, jelentőségét. Talán ennek is a következménye, hogy nálunk tegeződés van, és nincs az a férfi típusú hierarchikus rendszer, ami a hátere az oktatásnak. Úgyhogy igen, nagyon erősödik a nők szerepe.

Voltam olyan Sri Lankai kolostorban, vallási vezetők találkozáján, ahol azt mondta a mongol főapát, hogy mint oly' sokszor, megint a nők fogják megmenteni a buddhizmust.

VERŐ TAMÁS

- Nálunk, ha a zsidóságba belenézünk, akkor nagyon sok női próféta is van. Sok olyan nő szerepel, akiknek a szerepe nagyon fontos volt. Hogyha például magát a Tórárt vesszük, akkor ott is megvan, hogy az Ősapák és mellettük az Ősanyák. Ez a kettő együtt működik. A mi közösségünkben a nőknek nagyon fontos és elfogadott szerepük van. Benne vannak a vezetőségben. Amikor tanításokat adunk, a hölgyek is szerepet kapnak. Van olyan zsidó közösség Magyarországon is, ahol kevesebb a szerepük, elfogadottságuk, inkább a férfiakra helyezik ki a vezetést, a szerepeket. De sok olyan vidéki közösség is van most, ahol nő a közösség vezetője. Azt gondolom, hogy ez fontos és így kell legyen.

A zsidóság nem dogmatikus rendszer. A zsinagógák és az az élettér, ahol vannak, különbözőek. Azok az emberek, akik ott döntenek, irányítanak, más a felfogásuk, ismereteik, mást és mást diktálnak. Nincs egy ilyen általános szabály, mint például, hogy a nőkre vonatkozóan benne legyenek, vagy ne legyenek benne a zsidóság fontos szerepeiben, mindennapjaiban. Az az irányzat, ahová én tartozom, azon belül is van más és más irányzat, más és más felfogás. A neológ irányzatnál rabbi csak férfi lehet. A Rabbiképző Zsidó Egyetemen a hagyományok a neológiát követik, tehát ott nem elfogadott a rabbi szerepnek a női betöltése. A reform irányzatnál van rabbi nő is, aki vezeti a közösséget, aki elfogadja, szereti, tiszteli. Nekünk is van velük kapcsolatunk.

Változnak az évek, változnak a hozzáállások. Az én közösségemben is régebben nagyon nehezen lehetett például száz évvel ezelőtt elképzelni, hogy egy nő fog

tanítást adni egy péntek este a zsinagógában. Ez alakult. Ugyanígy egy rabbi nőnek az esetében is. '89-ben - amikor az átalakulás időszaka kezdődött - nyíltak meg a kapuk. Bármilyen tud változni. Folyamatos változásban vannak a zsidó közösségek is. Az alapok, a törvények mindenhol ugyanolyanok, de ahogy a közösség hozzáállása, tudása alakul, vannak, akik ezáltal változnak. A következő generációk fiatalabbak, máshogy állnak hozzá, máshogy látják, más irányokat akarnak. Régebben egy magyarországi zsidó nő szerepe sokkal kevésbé volt karakterisztikus. Változás van.

BACSÓ BENJÁMIN

- Úgy látom, hogy a kereszténység nagy egészében kiemelt helyen kezelte a nőket. Azért Jézus körül ott voltak a nők. A nők is, mint tanítványok. Az első gyülekezetek megalapításánál a nők fontos szerepet játszanak. Utána, a kereszténység elterjedésében szintén fontos szerepet játszanak a nők. Én azt látom, hogy a kereszténységben, amikor azt olvassuk Pálnak a levelében, hogy a keresztény gyülekezetben nincs férfi és nő, akkor az pont arról szól, hogy nincs az a különbség kettejük között, ami egy saját korszakát meghaladó gondolat és azt gondolom, hogy ez egy isteni kijelentés is. Ma a baptizmuson belül nagyon hálásak lehetünk azért, hogy vannak a különféle gyülekezetekben vagy közösségekben nők, és különféle felelősséget és szerepeket vállalnak. Szerintem ez egy óriási értéke a keresztény közösségeknek.

MIHÁLYI JEROMOS

- Itt úgy kell megközelíteni, hogy azért sokat kapunk mi, kelő katolikusok, - mondjuk a Mária tiszteletünkért - de nem véletlenül hívjuk akár az egyházat Anyaszentegyháznak. Tehát a férfi és női vonások, szerintem akár a vallásba is ugyanúgy megvannak. Isten férfiakat és nőket hívott meg. A szerepeknek az összekeverése, azt én nagyon furcsának tartom, mondjuk ha megnézzük a szentírást, akkor ott van Mária, aki egy nagyon központi alak, Jézus mellett van, akit Ő hoz a világra. A bizonyosságnak egy ennél nagyobb méltósága már nem is kellett. Nem lepottyant az égből, hanem őt világra szülte egy édesanya, egy nő. Aki ott áll mellette. A feltámadást - ami azért nálunk egy központi tanítása - nőknek adják hírül, tehát Mária Magdolnának és a kenetozó asszonyoknak. Viszont nem véletlen az sem, hogy Jézus férfiakat választott ki apostolnak, hogy nem választott ki nőket, de mondom, hogy a nőknek ugyanúgy megvolt a szerepük. Hát ők kapták először a feltámadás örömhírét. Szerintem nehéz különválasztani itt most női, férfi szerepeket. Azt nehezen tartom valósnak, hogy nőket pappá szenteljenek, de viszont mi, férfiak soha nem fogunk gyermeket hozni a világra. Soha nem leszünk apácák. Tehát mindenkinek megvan a saját maga szerepe, és ott kell megélni, és ott kell kiteljesedni én szerintem az életben. Viszont itt nem lehet értékkülönbség. Tehát nem értékesebb egy férfi az egyházban és nem értékesebb egy nő sem. Ezt nehéz elmagyarázni más vallásokban, az ember teremtettségét, az Isten által való teremtettségét, mind a ketten ugyanarra vagyunk képesek, és egy családban is. Tehát - és én ezt mindig szoktam kérni házasulandóktól, meg amikor keresztelek a gyerekeket - az első és legfontosabb, hogy tanítsák meg szeretni a gyerekeket, atyai szeretettel és anyai szeretettel. Az édesapa mindenre képes. Egy kisgyerek ránéz apukára, akkor apuka mindenható, apu megveszi a játékot, apu visz el mindenhol, persze ha mindez normális keretek között megy. Viszont anyu az, aki érzékenyen szeret, aki érzelemmel szeret, aki gyengédséggel szeret. Úgy fognak tudni viszont szeretni egy láthatatlan Istent, hogyha ezeket megtapasztalják. Ez a szülői felelősség, ami a legnagyobb. Atyai szeretettel szeretni, és anyai szeretettel szeretni.

Ha ezt a kettőt mind megkapja a gyermek, akkor ő fogja tudni viszont szeretni azt az Istent, aki mindenható, aki amúgy meg gyengéd, mert szereti, mert békét akar neki adni, mert nyugalmat akar neki ajándékozni, mert boldogságot akar neki ajándékozni. Tehát így tudja egyáltalán elképzelni egy pici, csöpp gyerek miközben felnő, hogy milyen egy láthatatlan Isten.

Mit gondol arról, hogy milyen a nők szerepe általánosságban a mai világban?

KAMPIS GYÖRGY

- Az én családomban is van egy nagy feminista, aki azt vallja, hogy *the lady is the first*, de azért annyira nagyon nem tiltakozik amikor az ajtóban előre engedik. Tehát az előjogokat elfogadják, de nemcsak jó, hanem rossz előjogokat is elfogad az ember. Hadd legyek cinikus. Pillanatnyilag az a helyzet, hogy nagyon jól jár az, aki nőt vesz fel munkatársnak, kutatásba vagy projektbe, tehát ha van női jelentkező felvesszük. Dehát sokszor nincs! A feminista családtagunk mondja, hogy az is a mi felelősségünk, de hát hogyan vegyek fel valakit, aki nem is jelentkezett? A tudományos szerep alapján férfi szerep. Azt azért én nem szeretem, amikor egy szakma elnöködik, beszélhetünk itt a bírói szakmáról, a pedagógus szakmáról, vagy az óvónői szakmáról. De én meg is fordítom a dolgot. Miért pont óvónő? Volt szó ugye az óvóbácsikról, persze rögtön más jut az ember eszébe. Rettenetesen nehéz a falakat lebontani. Én több egyenlőségnek volnék a híve. Ami engem személy szerint különösen bosszant, hogy az „azonos munkáért azonos bért” ugyan nagyon szép elv, de ez az elv nem valósul meg. Ez nem tesz jót! Több nő kéne Magyarországon, főleg a közéletbe.

BACSO BENJÁMIN

- Azt gondolom, hogy talán erről egy nő jobban tud nyilatkozni mint én. Nekem három lányom van, én viszonylag elfogult vagyok a nők helyzetével kapcsolatban és alapvetően pozitívan értékelem a nők szerepét, meg a helyzetét a közösségben. Én azt látom, hogy a feminizmusnak nemcsak pozitív hozadéka volt és amennyi jó dolgot hozott, annyi feldolgozatlan területe maradt. Azt a gyűjtőfogalmat használjuk, hogy feminizmus, amibe olyan sok mindent beleértenek, beleértünk. Egészen radikális nézetektől, nagyon népszerű gondolatokig. Ezért erre a kérdésre nem tudok jól válaszolni sajnós.

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Azt gondolom, hogy nagyon rossz volt nagyon sokáig a nők szerepe a világban, főleg az európai és az amerikai társadalmakban. Viszont keleten is, nem is kevés példa van erre. Ez most egy kicsit átfordul az egyik szélsőségből, a másik szélsőségbe, pont így, a feminizmus kapcsán. Én hiszem és bízom benne, hogy szépen majd ez kiegyensúlyozódik és egyformán lesz mindenki jelen, de úgy, hogy mégis a férfi azt teszi, ami az ő dolga, a nő meg azt teszi, ami a nő dolga. Ez nem alá-fölé rendelt, hanem egyenrangú, viszont abban nem hiszek, hogy egy férfi úgy viselkedjen és úgy válasszon feladatkört, szakmát, hivatást, ami inkább inkább a nőknek való, és fordítva is ugyanezt gondolom.

MIHÁLYI JEROMOS

- Szerintem ebben nem lehetne különbség. Én azt mondom, az embernek a tiszteletében maga, mint ember nem lehetne különbség. Az, hogy valaki férfi, vagy nő, szerintem ez helyett az a kérdés, én, mint férfi, a férfiasságomat arra használom-e, amire kaptam, és a nőiességemet arra használom-e amire kaptam. Amit az előbb is elmondtam, hogy a férfi nem véletlenül szakállas, nem véletlenül

nagyobb darab, persze nem minden esetben, de mi azért kaptuk a férfiasságunkat, hogy megteremtsünk egy biztonságot. Nem tudunk anyák lenni, bármennyire is szeretnénk, de az az ideális, hogyha ott van az apa, a férfi, és ott van a nő, és itt szerintem nem szabadna különbséget, és nem szabadna az egyiknek a másik fölébe nőni. Sokszor azt a vádat kapja a feminizmus, hogy fölé akar menni, hogy kvázi uralkodni akar, és most visszaadjuk azt, amit kaptunk az elmúlt századok során, ahogy elnyomták a nőket. Hát azért egy Mária Teréziát nem tudom, ki nyomott el! Biztos, hogy a társadalmi struktúra nem arra kedvezett, de szerintem itt nem szabad kedvezésről beszélni, itt az ember adottságokat kap, kap tulajdonságokat, kap egy személyiséget, és mindig azt nézni, azt a személyiséget, akit éppen megteremtett az Isten. Felfogni azt, hogy mindenki egyéniség, akit megteremtettek, és mindenki ugyanolyan értékes. Azért ugyanolyan értékes, mert Isten teremtette és nincs különbség. Az, hogy mire megy az ember, azt már azért maga dönti el, hogy hogyan él. Nem biztos, hogy ugyanúgy kell egy tömeggyilkost megítélni, mint egy más valakit, de a tetteiben van az ember személyes egyénisége. Az lenne az ideális, hogyha mindenki ugyanazokkal a lehetőségekkel indulna, és azon kell dolgozni, hogy mindenki azokat a lehetőségeket megkapja az életben. Ez hatalmas kihívás az egyháznak. Akár a lemaradott régiókban, akár lemaradott embereket felemelni és ebben segíteni, de sajnos nem efelé megyünk. Az ajtó nem nyílik, hanem zárul. Ha megnézzük az apostolok cselekedetét az egyháznál, mindenük közös volt, beadott mindenki mindent a közösbe, együtt étkeztek, és segítették egymást. Valahol ez az ideális egyház, és ideális társadalom, hogyha segítjük egymást.

Van, vagy volt olyan szervezet, ami keresztbe akar tenni ennek a vallásnak? Mit gondol a keresztény vallás elleni illuminátusokról, illetve az Ön vallásában lehet hasonló?

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- Vannak biztosan ilyenek vagy hasonlóak. Különböző szerveződések, különböző irányzatok, akik igyekeztek, hogy a vallást megváltoztassák, de ez nem sikerült. Ellentétben viszont más vallásokkal. A Korán ma is ugyanaz, mint a Próféta idejében. Írásbeli hagyomány és szóbeli hagyomány egymást erősítve garantálja az Istent.

CSER ZOLTÁN

- Inkább felhasználták a buddhizmust. Volt olyan kínai politika, hogy a buddhizmus elterjedését azért propagálta, mert a béke vallása, tehát könnyebben kontrollálhatóak azok az országok, amelyek buddhisták. Ilyen trend volt az is, amikor buddhizmus intézményesedett és a hatalommal kapcsolódott, bizonyos értelemben világvallássá vált. Na akkor voltak ilyen problémák. Azon belül is voltak titkos vonalak. Éles ellentét nem volt. Természetesen a buddhizmust is tartották eretnek irányzatnak, tartják ma is. Keleti, ázsiai dolog, mert annyira szabadságorientált. Meg az is, hogy nincs körülhatárolt istenképe, mert ugye Buddha nem beszélt a Teremtőről, mert azt mondta, hogy azt majd mindenki megismeri. Emiatt érik támadások. Viszont a buddhizmus nem volt annyira a politikai életben benne, - mert alkalmatlan is rá - ezért nem volt buddhista vallásháború sem. Nem tud olyan fajta gazdasági és politikai dolgot képviselni, mindamellett, volt a történelemben például Tibet buddhista királya, aki nagyon nagy hódító volt, meg a mongol uralomnál is kapcsolódott a buddhizmus a hatalommal.

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Itt nagyon konkrét történelmi tények is vannak, amibe most ne feltétlen menjünk bele. Egyrészt, mert az a múlt, a jelenben pedig nem aktuális. Ez a világkép, ez a hitrendszer semmiképp sem olyan, hogy az adott népnek, nemzetnek a vezetőjén felül állna és ezáltal tulajdonképpen, ha voltak is ilyen konfliktusok, akkor az sokkal inkább nemzetek, népek közötti konfliktus volt. Nem annyira hit és hit között volt. Nyilván, hogyha két különböző hitű nép vagy akár egy népen belül is két különböző hatalmi csoport konfliktusba keveredett, akkor ebbe a hit is belekeveredett, a különböző vallások is belekeveredtek, viszont ezek nagyon konkrét és megfogható helyzetek voltak, nem annyira elvont és titkos társaságok.

BACSÓ BENJÁMIN

- A titkos társaságokra, a szabadkőművesekre gondolsz? Én azt gondolom, hogy titkos szervezetek mindig voltak, mindig vannak és mindig lesznek. Hogy ezek a titkos szervezetek mekkora hatást gyakorolnak a történelemre és mennyire befolyásosak vagy nem befolyásosak, azt nem tudom megmondani, meg azt gondolom, hogy nem is az én felelősségem. Vannak olyan társaságok mind a mai napig, akik azt a célt tűzik ki, hogy ők befolyásolni fogják a világpolitikát. Hogy ezeket hogyan hívjuk, azt nem tudom. Abban a formában, ahogyan azt a népszerű *YouTube* videókon látjuk, úgy nem gondolom, hogy hatással vannak.

MIHÁLYI JEROMOS

- Nincsen. Sokan nem szeretik az egyházat /Mihályi Jeromos itt bizonyára a keresztény egyházra gondol - T. A. B./, de szerintem ez - így, hogy illuminátus közösség - kitaláció. Nem gondolnám igaznak. Én még nem találkoztam eggyel sem, és ezt így megmondani? Bizonyosan érdeklődnek, akiknek nem tetszik az egyház, akár politikai irányultásnak, politikai gondolatoknak, bizonyos olyan embereknek, akik saját elgondolásaikat szeretnék a társadalomra ráerőltetni. Szeretnék önálló, és irányítható embereket, akik nem gondolkodnak. Biztos, hogy sok olyan van, akiknek egyház nem tetszik, és szeretnék tenni ellene, és sokkal boldogabbak lennének hogyha nem lenne az egyház. Én boldog vagyok így, hogy van, én megtalálom a boldogságomat. Vannak olyanok, akik nem ezt gondolják, ebben a társadalomnak meg kellene egyeznie, hogy legyünk toleránsak. Annyira legyünk elfogadóak, hogy én is elfogadom azokat az embereket, akik nem úgy gondolkodnak, ahogy én, de ők is fogadják el, hogy én is másképpen gondolkodom. Szerintem elvárható, hogy engem is fogadjanak így el, és akkor egymás érdekeit ne sértsük.

Akkor a darwinizmusról is ez a véleménye ezek szerint.

Attól függ, mit nevezünk darwinizmusnak. Tudományos kérdésekbe én nem mennék bele. Megvan az, ami a hitre tartozik, és megvan az ami tudományra. Ahol a tudomány véget ér, ott kezdődik a hit. Ez a kettő igenis nem elválasztható, mert a tudomány eljut egy olyan pontig, amit nem tud megmagyarázni, és bizony, valahol ott kezdődik a hit. Soha nem lehet a kettő egymásnak. Nem azért keressük a tudománynak a többletét, nem azért hiszünk a tudományban, hogy megcáfoljuk a kereszténységet. Fontos az, hogy a kereszténységet is, akár a szentírást is, az egyházi történelmünket is tudományosan kell vizsgálni. A módszereket fel kell használni a hitünknek az elmélyítésében, mert az rendben van, hogy megvan az Istennel a kapcsolatunk, de abban mindig mélyülni kell, akár teológiai ismeretekben, lelki irodalomban, szentírástudományban, egyháztörténelemben, teológiában elmélyülni. Ehhez viszont a kutatásoknak a módszerei mindig segítenek minket.

A keresztény iskolák manapság az országban fénykorukat élik, az általam látogatott városok is szép, új intézményeket hoznak létre. Mit gondolsz, ez miért van így?

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- Azt mondom, ha megnézzük a népszámlálási statisztikákat - mondjuk 2011-ben volt az utolsó, ha jól emlékszem - körülbelül a lakosságnak a fele nem tartozik semelyik felekezethez, vagy nem ismerik el, hogy melyik felekezethez tartoznak. Tehát én erősen vitatom a keresztény ország voltát. Ez az egyik. Ebben az országban mindig éltek más vallásúak, tehát éltek zsidók, mindig voltak muszlimok, már a honfoglalás előtt, már a vándorló magyarokkal éltek muszlimok. Persze kiírtották őket innen háromszor. Ez - a történelmet tekintve - nem teljesen keresztény ország. Ez egy ilyen dolog, hogy most ez a felkapottság van, de semmi sem tart örökké. Én nem tartom ezt problémának, hogy ők kapnak, vagy nem kapnak támogatást, mert ez ebből a szempontból teljesen mindegy. Én azt tartom kívánatosnak, hogy az emberek ne egymás hátán felmászva akarjanak előnyökhöz jutni. Mindenki beszéljen inkább magáról, mindenki cselekedjen jót, és akkor jobb lesz a világ.

CSER ZOLTÁN

- Európában a kereszténység nem fejlődik, hanem csökken a keresztények száma. Ennek a hátterében az van, amit te is említettél, hogy a Z generáció nem fordul a vallás felé. Ma az emberek nagy része ateista.

A buddhista hívek száma nő vagy csökken?

Növekszik.

Ateisták, - amit én látok - ha vallás felé fordulnak, akkor a buddhizmus felé fordulnak, mert nem fektet hangsúlyt erre a hierarchiára, amivel könnyen vissza lehet élni. Viszont egy másik tendencia a mai kormányzati elképzelés, az az, hogy az egészségügyet, a nevelőszülői hálózatot, az oktatást minél inkább egyházi kezekbe adja. Ez tradicionális dolog, régen is így volt. Régen az iskolák mind egyházi iskolák voltak, tehát a hit és az oktatás mindig egy kézben volt. A középkori Európában is, az összes egyetem jezsuita, vagy mind-mind keresztény egyházi fenntartásúak voltak. Ennek a következményének látom, hogy még ma is ilyen sok keresztény egyházi fenntartású iskola működik. Ez kórházaknál is, elfekvőknél is, nevelőszülői hálózatnál is egyre inkább ismét látható, hogy ezeket az egyházak vállalják fel. Egyébként ez a hit és erkölcs tanítás is egy érdekes helyzet, mert ma ugye a gyerekek választhatnak, hogy melyik vallást szeretnék tanulni. Úgyhogy nálunk ez is egy kibontakozó dolog, hogy közel ötszáz olyan gyerek van, aki a buddhizmust választotta és nekünk kell a hitoktatókat képezni, biztosítani, akik járnak általános iskolákba, középiskolákba tanítani.

Azt látom, hogy aki hívő, az egyre jobban megerősödik a hitében. Számokban csökken a keresztény hívők száma, de aki hisz, annak a hite erősödik. Európában is zárnak be templomok, mert egyre kevesebb a hívő. Itt az a kérdés is felvetül, hogy műemlék épületté váljanak, vagy mi legyen ezekkel a templomokkal.

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Ezzel kapcsolatban nekem van egy nézetem, de ezt nem szeretném elmondani.

VERŐ TAMÁS

- Ez nagyon összetett dolog. Én azt gondolom, hogy sok összetevő van. Például a hagyományok is benne vannak. A magyar hagyományok, az európai hagyományok. A magyar politika is biztos benne van, a keresztény egyház is biztos benne van, hogy ez most így működik és egy olyan úton halad, ami növekvő tendenciát mutatott.

BACSÓ BENJÁMIN

- Azt gondolom, nem csak a keresztények alapítanak új iskolákat, hanem mások is. Mi azért tesszük ezt, mert egyrészt van egy történelmi hagyománya annak, hogy a keresztények részt vesznek az oktatásban, másrészt meg azért, mert azt gondolom, van egy erős meggyőződés a kereszténységben, hogy feladatot kell vállalni a társadalomnak az ügyeinek az alakításában, jobbá tételében, ha szabad ilyen nagy szavakat használni. Ezért vesznek részt a köznevelésben, vagy a szociális szférában, bármilyen intézményben. Ezzel akarják értékesebbé tenni a társadalmat.

MIHÁLYI JEROMOS

- Hát szerintem az biztos, hogy benne van egy politikai szándék is. A jelenlegi kormányon lévő pártban úgy gondolják, hogy az egyházak rendelkeznek olyan értékekkel, amik által lehet egy iskolát jól működtetni. Plusz hozzáadott értéket ad az egyház, nem átnevelő táborként, meg nem agy mosásként, hanem a keresztény értékeket. Az embernek a tisztelete, az életnek a tisztelete, a másinak az elfogadása. Azok az alap, klasszikus keresztény értékek - amire az egész európai kultúránk épül - hasznosak az oktatásban is. Ahogy láttuk a történelemben, hasznosak voltak az iskolában, mert lehet keresztény egy elkötelezett pedagógus, aki tud hozzáadott értéket adni az oktatáshoz és a neveléshez.

Ha lenne az a két lehetőség, hogy ez a vallás bekerül minden állami iskolába választható hittan óraként - jól működően - heti rendszerességgel, vagy épített az állam kimondottan ennek a vallásnak iskolákat, akkor Ön melyiket választaná?

VERŐ TAMÁS

- A magyar állam minden egyes, nem keresztény felekezeti iskolájában is bárki jogosult jelezni, hogy ő a zsidóságot választja, vagy a muszlim vallást választja, ennek meg ennek a hitgyülekezetnek a tanításait szeretné tanulni, és akkor nekik biztosítaniuk kell - állami törvény szerint - annak az iskolának, hogy heti egyszer-kétszer valamilyen módon az, aki ezt választotta, tudja tanulni a kiválasztott vallásnak a tanításait. Minden egyháznak vannak saját tankönyvei is. Ez működik. Természetesen a zsidó vallást nem túl sokan választják. Pláne vidéken, ahol a holokauszt miatt nagyon kevés zsidó maradt. Budapesten vannak olyan iskolák, ahol ezt választják, zsidók és nem zsidók egyaránt. Vannak olyan nem zsidó gyerekek is, akik valamilyen módon erre a döntésre jutottak, illetve a szüleik.

Én nem hiszem, hogy az államnak új zsidó intézményre szüksége van. Szerintem, hogyha működnének a felekezetek, egyházak, akkor nem lenne szükség arra, hogy egy nem egyházi fenntartású iskolában bent legyen bármelyik egyház. Ezzel azt akarom mondani, hogyha jól működik a Frankel Leó utca zsinagóga és oda jönnek a gyerekek, akkor nincs szükség arra, hogy a környéken lévő általános iskolában ezt tantárgyként válasszák. Ez az egyház és állam szétválasztása, hogyha ez így jól működne. A másik szempontból viszont azt gondolom, hogy jó lenne, ha minden egyes Magyarországon élő fiatal minden vallást megismerne, mert azt gondolom, ha megismerünk valami más egyházat, akkor már kevésbé alakulhatnak ki bennünk azok az ellenérzések, azok a furcsaságok, tévhitek, amik akkor, hogyha nem ismerünk valamit, sokkal könnyebben kialakulhatnak. Talán erre szükség lenne. Így egy jobban elfogadó társadalom alakulna ki később.

CSER ZOLTÁN

- Választható egyenlőre bármelyik vallás a hittanórák keretében, de nekünk kell biztosítani rá tanítót. Én minden vallást megismertetnék. Ugyanis a buddhizmus azt mondja, hogyha valaki a spiritualitás ösvényére lép, legyen olyan, mint a méhecske,

hogy minden virágra rászáll és tapasztalatokat gyűjt. Az a baj, hogy egy gyerek nem tud választani. Mi alapján válasszon? Akkor tud az ember választani, ha megismerte az adott vallásokat. Lehet, hogy ezt úgy lehetne, hogy olyan órákat tartani, ahol minden vallás bemutatkozik. Nyilván ez nagyon nehezen szervezhető. Vagy egy olyan tanár, aki a vallásoknak a mindegyikében otthon van, és utána történne meg a választás. Az lenne a fontos, ha a nyitottság irányába menne tovább, nem a beszűkültségbe. Ezek mellett pedig ma az a helyzet, - ami régen nem volt - hogy sok buddhista szülő szeretné, hogy a gyereke is valamilyen módon buddhista közegbe kerülne. Ez természetes. Ilyen értelemben a kereszténységben is van egyfajta átalakulás és megerősödés, mert egyre inkább vannak - ilyen jó értelemben vett - polgári keresztény családok, akiknél azért gyakorolják a hitet a gyerekeknél is, nem kényszerből, hanem mert az egész családi élethez hozzátartozik. Ez a tendencia megjelent a buddhizmuson belül is, ahol a buddhista erkölcsök már a családnak a részei, mert ugye nincs hivatalos erkölcs, nincs pontokba szedve, mint a *tízparancsolat*. Az úttörőknél is voltak pontok. Szeretnék, ha a gyerekük a hivatalos állami közegben is tanulhatna olyat, ami az egész család számára elfogadható, nem a család felfogásával ellentétes. Persze, és van is szándékunk, hogy legyen buddhista általános iskola. Tudván azt, hogy ez nem lehet kényszer, sokkalinkább a buddhizmus elveit vinné be a gyerekek életébe.

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- Nehéz kérdés, mert ennek a feltételei is meg kell, hogy legyenek. Iskolát csinálni? Ki fog bele járni? Ha lenne is egy iskolánk, nem fogják a gyerekeket két óra távolságról hozni. Ha meg választható lenne - ugye ennek az az oldala is van - ki fog tanítani? Elvben most is lehet választani, van a hittan, meg az etika. Lehetne választani, de nagyon sok esetben nem tudjuk biztosítani, hogy odamenjen egy tanár egyetlen gyerek miatt. Nem utazik el egy tanár egyetlen gyerek, egyetlen óra miatt Gyöngyösre vagy Zalaegerszegre. Jelen pillanatban nem is tudom mit választanék. Akkor releváns a kérdés, ha a közösség olyan állapotba jut, hogy ha olyan igény lenne rá, amit nem tudunk másképpen kiszolgálni, csak így. Ennek az alternatívája jelen pillanatban a hétfégi hitoktatás szokott lenni itt, a mecsetben. Most a Covid-19 miatt nem, de normál esetben hétfégén itt szokták venni a tudást a gyerekek.

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Mind a kettő lehet jó, és mindkettőnek lehetnek zsákutcái is. Inkább azt választanám, hogy az oktatásban a fiatalokat el lehessen érni ezzel a szemlélettel.

Vannak manapság olyan iskolák, ahol több tantárgy össze van mosva, illetve újszerű, szokatlan tantárgyak is léteznek. Önöknél is van hasonló, az állami oktatástól eltérő különlegesség?

CSER ZOLTÁN

- Nálunk az a különlegessége a Tan Kapuja Buddhista Gimnáziumnak, hogy olyan térségben van - Alsószentmártonban - ahol száz százalékos a roma lakosság. Ott a gimnáziumnak az elsődleges célja nem az, hogy a buddhizmust tanítsa, hanem, hogy elvigye őket az érettségiig. Ez egy ilyen szándékkal létrejött intézmény, ezért különleges módon kell oktatni, mert a roma lakosság fő problémája, hogy a mostani állami keretrendszerben nem tudnak egy év alatt úgy megtanulni írni-olvasni és kiesnek az oktatásból. Érdekes és fontos. Pont, hogy reform módszerekkel működnek ezek a dolgok. Amikor az írás-olvasás készség már megjelent náluk, akkor viszont nagyon gyorsan lehet őket oktatni. Nekünk abban sikerélményeink

vannak, hogy olyan emberek, akik már akár az általános iskolából is kiestek, el tudtak jutni az érettségiig. Azért fontos ez, mert az érettségivel már nyílnak olyan kapuk, amivel már a társadalmi elhelyezkedésük is megvan, nem rekesztődnek ki, és elég sokan egyetemekre is be tudtak jutni. Ott bizony, máshogyan kell oktatni.

VERŐ TAMÁS

- Négy zsidó iskola van Budapesten. Van olyan zsidó iskola, ahol ezek a tantárgyak - amiket felsoroltál - megtalálhatóak. Van külön vallás óra, judaisztikának nevezik, de van olyan iskola is, ahol meg vallás órának. Van külön héber nyelv oktatás, ezt is már nagyon kis gyerek kortól, első osztálytól elkezdik. Vannak speciálisan olyan kurzusok, oktatási modulok, amik gyerekcentrikusan a héber ábécét és a vallás alapjait szemléltetik. Emellett a kérdés mellett megpróbálja minden zsidó iskola parallel a magyar irodalom oktatásánál - például amikor a Teremtésnél jár - hozni a *Bibliából* is, meg az irodalomból is olyan műveket, verseket, idézeteket, amik a témához kapcsolódnak. Tehát próbálják a mindennapi életben is a zsidóságot tanítani, megőrizni. Például kóser étkezés van a zsidó iskolákban és aki szeretné az, az étkezés utáni áldást is el tudja mondani. A ruhaviseletnél ott van a férfiaknál a kipá viselése, amit szeretnek, hogyha órán és óra után is viselnek a fiúk.

MIHÁLYI JEROMOS

- Nálunk hittan van, az éppen aktuális felekezetnek alkalmas tanítására való megismerés. A klasszikus tantárgyfelosztás az ugyanaz. Meg kell felelni egy állami struktúrának. Ezek átvett iskolák, nem lehet csak úgy fejére fordítani a dolgokat. Nagyon sokszor ezek települési iskolák, ha most a saját iskolákról beszélünk, itt azért még körzetes iskolák is vagyunk, a tihanyiak ide járnak hozzánk iskolába, nehéz egy ilyen struktúrált lefedő iskolának, egy ehhez a más rendszerhez hasonló iskolát megalkotni. Van egy nagy felvevő, oda az jelentkezik aki akar, aki vállalja, tudja, hogy ez lesz az iskola. Mi azért betagozódunk egy struktúrába, tehát egy helyi lokális közösségekhez, és nehéz ezen változtatni, én azt gondolom, de kérdés, hogy mit teszünk hozzá, akár a hit tanításával, akár a plusz programokkal. Például van olyan nap, amikor tartunk Szent Benedek napot, amikor megismerkedhetnek a fiatalok a renddel, vagy elmegyünk más Bencés közösségekhez. Vannak ilyenek, de ez nem érinti mondjuk a tananyagot és a struktúrát. Tehát egy klasszikus iskola vagyunk.

Milyen érzés az Ön közösségén belül - vagy Önnek, személyesen - szembesülni azzal, amikor politikai rendszer különböző célokra megpróbálja felhasználni Önöket?

MIHÁLYI JEROMOS

- Én még nem tapasztaltam ilyet.

BACSÓ BENJÁMIN

- Mindig őrcsa érzés. Valahol azt mutatja, hogy az egyházban nagyon is emberek vannak. Ha utánanézőnk egy-egy történetnek, akkor nagyon hamar kiderül, hogy ezek mögött a hátraarcok mögött nagyon is emberi ellentétek, nagyon is emberi szempontok álltak. Azért adta meg magát valaki az államnak vagy egy ideológiának, mert hatalmat, jutalmat, pénzt ígértek neki. Vagy pedig azért, mert a közösségen belül olyan sérelem érte, amely miatt igyekezett magát előtérbe helyezni, és igyekezett azokat, akik megsértették mondjuk ellehetetleníteni vagy háttérbe szorítani. Ez szerintem nagyon emberi.

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- Nincs új a Nap alatt. Nem most történik először, ez mindig is történt. Mi igyekszünk ebből kimaradni. Azért nem állunk semelyik oldal mellé, mert nem akarunk ebbe a helyzetbe tudatosan belekerülni és ezért például amikor ilyen párbeszéd, vagy vallási párbeszéd, vagy akármilyen fórumra kerül a sor, akkor mindig az őszinteséget hangsúlyozzuk és csak olyan helyekre igyekszünk elmenni, ahol mindenféle érdek és hátsó szándék mentesen tudunk kommunikálni. Ugye biodíszlet sem szeret lenni az ember. Mi próbáljuk az őszinte dolgokat előnyben részesíteni. Ahol érezzük, hogy valami szándék van, akkor hiába lennének előnyök, inkább kimaradunk.

A Magyarországi Muszlimok Egyházának
budapesti épülete.

VERŐ TAMÁS

- Nagyon nehéz. Én érzem a híveken, amikor bizonyos kérdéseket feltesznek, hogy bántja őket, nagyon nehéz, értetlenkednek. Van ugyanígy, amikor nem csak az állam próbál fölhasználni, hanem a zsidó közösségeknek egy-egy vezetője is. Ezt nehezen viselik a zsidó közösségi tagok. Ez nem ide való. Nincs szükség rá. Szeretnénk ezt egyszerűen csak félrerakni és a saját életünket élni. Észreveszik ezt az emberek.

CSER ZOLTÁN

- Nekünk ezt jól sikerült kezelni. A buddhizmusban legfontosabb a középút, ezért nem az a célunk, hogy politikai irányvonalakat támogassunk, hanem, hogy azt támogassuk, hogy az embereknek minél minőségibb legyen az élete. A buddhizmus

úgy gondolja, hogy ezt a befelé fordulást a gyakorlással és a tanulással lehet elérni. Ezért van az, hogy még azt se kérdezzük meg itt a főiskolán, hogy ki milyen vallású, de azt sem, hogy ki milyen politikai hovatartozású, mert az intézmény emberorientált. Ez Buddhánál is így volt, ő sosem foglalkozott azzal, hogy ki honnan jött, hanem, hogy ő, mint ember milyen kérdésekkel, milyen problémákkal, milyen lehetőségekkel rendelkezik.

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Tulajdonképpen a tengrizmusnak van egy olyan része, ami az égnek a kultusza, az égi teremtő erőnek a kultusza. Régen ezt úgy tartották, hogy abból lett a vezető, az vezette a népet, - mint a nagy történelmi személyiségek is - akiket az ég erre valamilyen módon kijelölt és alkalmasak is voltak. Tehát ez nem volt soha teljesen idegen éppen az aktuális élethelyzettől, az országnak vagy a nemzetnek az élet helyzetétől. Kifejezetten az, hogy ezt így fel akarják használni olyan módon politikai célokra, amikkel az embereknek vagy az országnak ártanak, az mindenképpen rossz.

Hogyan áll a mai világ a krisnásokhoz?

SIVARAMA SWAMI

- Különböző helyeken különbözőképpen. Itt Magyarországon nagyon nyitottan, elfogadóan. Persze vannak olyan helyek, amelyek nem annyira demokratikusak, és nem nyitottak más vallásokra, vagy vannak olyan közösségek, olyan emberek, akik egyáltalán nyitottak a vallásra. Ott sokkal nehezebb. Mint mondjuk Kínában, ahol az ateizmus a vallás. Tehát változó. Indiában mindenki ismeri Krisnát sok ezer éve. Itt a nyugati világban viszont ez egy újabb vallásnak számít. De az a jó dolog a demokráciában, hogy mindenki szabadon követheti és gyakorolhatja a saját vallását. Az emberek általában nagyon vonzódnak a Krisna-tudathoz. Ezért vagyunk mi itt, ugye én nem vagyok indiai, nem ez volt a szüleim vallása, hanem ezt én választottam. Miért választottam? Azért választottam, mert ez megválaszolta mindazokat a kérdéseimet, amik voltak, más vallások pedig nem választották meg. Az iskola, az egyetem se válaszolt rájuk.

Önnek és a vallásának mi a véleménye olyan kérdésekről, mint az abortuszról, vagy az azonos neműek házasságáról, amikről aktuálisan is eléggé megoszlik a közvélemény?

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- Ez nem vitatott téma. Az abortusz a kezdetektől fogva teljes mértékben nem vitatott, megállapított dolog, a terhességmegszakítás az tilos, csak akkor lehetséges, ha nyomós oka van, vallási meg világi oka. Tehát például ha veszélyezteti az anya életét, akkor az anyát preferálják a magzattal szemben. Illetve a fogamzásgátlás az megengedett az iszlámban, az teljes mértékben, olyan formában, ahogyan az ember akarja, nincs korlátozás benne. Viszont ha megfogant akkor azt ki kell hordani.

Akkor is, ha erőszak által történik ez meg?

Az erőszak egy minősített dolog, akkor arról egy vallástudósok és orvosokból álló bizottság dönt. Az erőszak egy más kérdés. Az alapeset az, hogy az emberek azért szoktak az abortuszhoz folyamodni, mert túl sok gyerekük van, szegények, stb. Az erőszak egy más kérdés, akkor megvizsgálja a szakértői csoport, hogy lehet-e vagy nem lehet. Ilyen esetekben szokták engedni.

És az azonos neműek házasságát?

Az iszlámban az kizárt dolog. Az Isten férfinak és nőnek teremtette az embert és Ádamból teremtette a párját, hogy vele lakozzon. Tehát az ember vagy férfi, vagy nő, és az Isten ezt adta és ezzel kell élni. A férfi és a nő házasságban él együtt, ez biztosítja a generációk leszármazását. A hitünk szerint az egyneműek egymáshoz való közeledése Lót próféta idejében történt először. Lót népe gyakorolta ezt, az Ószövetségben benne van. Az Isten elpusztította őket. Azokat is elpusztította, akik nem csinálták, de ott voltak velük és hagyták, az arcuk se rebbent és nem figyelmeztették őket. Egyesek az iszlám tudósai közül azt mondják, hogy ez a terület a Holt-tengeren volt, hogy azt úgy pusztította el az Isten, hogy azon a területen azóta semmilyen élet nincs. Ugye a Holt-tengerben valóban nicsen élővilág, tehát ez egy elég komoly dolog, ebből az jön le, hogy ez nagymértékben tilos. Ettől óvakodni kell, az ember elégedjen meg azzal, amit az Isten adott neki. Ha fehér bőrrel születtem, elégedjek meg a fehér színnel ne akarjak fekete lenni, ha férfi lettem, akkor férfiként éljem az életemet.

CSER ZOLTÁN

- Például a kereszténységben más a házasság jelentése, mint a buddhizmusban. A buddhizmusban igazából több rétege is van a házasságnak. Tibetben ez egy kulturális dolog volt, a családok vagyon egyesítéséről szólt, nem annyira az volt a lényeg, hogy két embernek milyen az egymás iránti elhivatottsága. Viszont van olyan szertartás - például a kínai vonalakon - amelyik erről szól. Ott viszont az egész szertartás azt hangsúlyozza, hogy ők fogadalmat tesznek, vállalják azt, hogy segítik egymást a megvilágosodás ösvényén. Ez azt jelenti, hogy a házasság azoknak szól, akik buddhisták, akik ezt gyakorolják. A buddhizmusban nincs ilyenről szó, hogy a nemek között ilyen értelemben különbséget tegyen. Azt lehet látni, hogy a szerzetesi világban ez egy probléma, de a szerzetesi világnál kifejezetten - valójában miért lesz valaki szerzetes? - a vágyat mondja le magában. Azért mond le a világról, hogy a vágyat tudja kezelni. Ebben a közegben például problémát okoz az azonos neműek kapcsolata, mert pont azt a vágyat erősíti. Node nem baj, megvan a buddhizmusnak a világi működése is. Vannak olyan irányvonalai a buddhizmusnak, ahol fontos, hogy az illető milyen nemű és a nemiségével kapcsolatos szabályokat betartsa. Vannak olyan irányvonalak, ahol egyáltalán nem fontos, az a lényeg, hogy ember, ezért mi a buddhizmusban úgy mondjuk, hogy a nyitottság szellemében, ha ő el tudja dönteni. Az viszont problémás, ha valaki azonos nemű kapcsolatot szeretne és szerzetes akar lenni, mert az önellentmondás. Ott pont az a lényeg, hogy elengedje a nemét is az illető, de ha ő mondjuk úgy megy el szerzetesnek, hogy képes ezt a dolgot is elengedni, - mert ugye az első fogadalma a szerzetességnek, hogy minden fajta szexualitástól tartózkodik - akkor az egy más kérdés. Ez egyébként egy nagyon hangsúlyos kérdés ma a keleti szerzetesi világban, hiszen teljesen egyértelmű, vannak olyan területek, ahol fontos az, hogy magához a nemiséghez kapcsolódnak, a nemiségi szabályok és vannak olyan területek, ahol magához az emberhez kapcsolódnak a szabályok. Ugyanúgy mint a húsevés. Ma lehet választani, hogy melyiket szeretnénk.

Az abortusz?

Az abortusz is egy megfontolás-folyamaton ment át. A buddhizmusban létezik olyan leírás, ami azt mondja, hogy a fogantatás pillanatában kapcsolódik hozzá a tudat, meg van olyan is, ami azt mondja, hogy nem, akkor még nem kapcsolódik hozzá. Viszont az abortusszal kapcsolatban, meg az eutanáziával kapcsolatban - ez a két dolog az, ami el szokott hangzani - a Buddha azt mondta, hogy nincsenek általános

szabályok, minden egyes helyzet külön más és más. Tehát a lényeg a minél kevesebb ártás. Ha az abortusz azért történik, hogy minél kevesebb ártás történjen - egészségügyi, fertőzés, vagy valami hasonló - akkor az indokolt. Ha úgy történik, hogy az a kevesebb ártás, ha nem történik abortusz, akkor meg az indokolt. Buddha soha sem adott általános érvényű választ, mert azt mondja, hogy teljes mértékben körülmény függő. Fertőzés, háború, stb. Mind-mind más megítélés. Vannak olyan kérdések - például az eutanáziánál - hogy valaki kijelentheti-e, hogy ezt szeretné, vagy azt mondják, ő nem mondhatja ki, hiszen nincs abban a tudatállapotban, hogy ezt kimondja. Fő elv a nem ártás, nem ártás! A legkevesebb ártás legyen!

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Ebben a világképben, világszemléletben alapvetően a család nagyon fontos, van egyfajta konzervatív szemlélet. A család és a gyermekek, ugyanis az élteti a nemzetet. Ez mindig is lényeges volt. Ugyanakkor mindenkinek megvan az egyéni szabadsága. Nincsen olyan, hogy valamit nem lehet elfogadni és tilos. Ilyen nincsen. Az viszont jellemző, hogy a közösséget ne rombolja. Itt nem csak a kis szűk közösséget értem ez alatt, hanem mondjuk ami az országot előre viszi, az mindenképpen lényeges dolog.

VERŐ TAMÁS

- Ez attól függ, hogy melyik rabbit kérdezed, melyik közösséget, hogy melyik zsinagógában lévő tagot keresed fel ezzel a kérdéssel. Mindenhol más választ kapnál. Az abortusznál könnyebb a válasz, a legszigorúbbak is azt mondják, hogy az élet nagyon fontos. Csak abban az esetben, ha az anya élete veszélybe kerül, akkor szabad bármilyen dologhoz folyamodni. Különböző kutatások által meg van határozva, hogy mikortól számít az embrió, amit már szintén védeni kell. Az azonos neműek házassága ahová én tartozom, ott ez nem annyira elfogadott. Hogyha viszont a közösségbe jönnek, akkor soha nem kérdezzük meg, hogy kik jönnek és milyen nemi identitással, ez nem zavar. Magyarországon például ez a rabbi nő, akit említettem, ő semmilyen kivétlivalót nem talál abban, hogy azonos neműeket eskessen. Tehát ha valaki akar azonos neművel zsidó esküvőt, akkor meg tudja ezt tenni.

A zsidó vallás arra épül, hogy mások vagyunk, ezért akár a bibliai időbe megyünk vissza, akár későbbre, a Talmud idejébe, erről szól az egész. Ha bárki kinyit egy Talmud könyvet, akkor arról szól az egész, hogy le van jegyezve, hogy az egyik rabbi mit mond, a másik rabbi mit mond, az egyik iskola mit követ, a másik iskola mit követ. Persze a végén hoznak egy határozatot, de mi eldönthetjük, hogy melyik rabbit vesszük komolyabban, vagy melyiket tekintjük nérvadóbbnak. Ez mindig ott volt a zsidó történelemben, a vitatkozásnak a szabadsága, hogy máshogy látunk dolgokat. Például a *Tórát*, a Mózesek könyvét mi egy év alatt olvassuk végig, de minden évben elolvassuk, mert ez egy folytonosságot mutat. Minden évben új és új dolgokat mond ugyanaz a szó. Hogyha kezdetben megteremtette az Örökkévaló az eget és a földet és hogyha példaképpen ezeket a szavakat boncolgatjuk, akkor minden évben, ahogy idősödünk, ahogy abban a pillanatban milyen érzésekkel ülünk le olvasni ezt a szöveget, mást és mást mond. Ez alapvető dolog, hogy ez így van, így elfogadott. A hagyomány a történelem során mindig ütköztette a véleményeket, az alapok ugyanazok, de mindenkinek mást és mást mondhatnak.

Házasodhatnak szerelemből?

CSER ZOLTÁN

- A szerzetesek egyáltalán nem házasodhatnak.

BACSÓ BENJÁMIN

- A baptistáknál teljes mértékig szerelemből házasodnak. Van egy ilyen jelenség endogámia, de ez nem elvárás.

VERŐ TAMÁS

- Igen. Én így házasodtam és a két lányom is ebből a gyönyörű szerelemből, házasságból született. Van egy olyan előírás is a magyarországi rabbiképzés történetében, hogy kötelező a felavatás előtt megházasodni, ne legyenek olyan szituációk, hogy elkezdett csajozni a rabbi és összekacsintott valamelyik hívével, utána meg szakítanak. A neológ irányzatban a házasság a szerelemre alapul. Természetesen van olyan, - nem nagy számú, leginkább Izraelben jellemző - hogy a családok megállapodnak, régi hagyományok alapján a két család próbálja megtalálni a fiúnak vagy a lánynak a jó utat. Vagy jött a házasságkötő, - ahogyan a *Hegedűs a háztetőn*-ben is jött - ő kimondta, hogy ez jó lesz, és aztán összeccsiszolódhattak és egymásba szerethettek, vagy nem. Ez Magyarországon száz százalék, hogy szerelemből történik. Még a zsidó házasságok is.

Párválasztás esetén felteszik a kérdést, hogy mennyire mély a személy hite?

CSER ZOLTÁN

- Nem, ember-ember dolog ismét. A buddhizmus célja, hogy a házasságot értékessé tegye. Minden, ami eleve van az életben, azt az ösvény részévé tegye. Annyi, hogy a házassági szövegben azt fogadják meg, hogy inentől kezdve segítjük egymást a megvilágosodás ösvényén több életen keresztül. Nem úgy van, hogy holtodiglan, holtomiglan, hanem ez egy hosszabb távú elkötelezettség egymás mellett.

VERŐ TAMÁS

- Nem. Hogyha valakik eljönnek hozzám, hogy szeretnének esküvőt, akkor elmondják, hogy kik ők, mik ők, mit szeretnének, de én az ő magánéletükbe nem vájkálok.

Mostanában később vagy korábban házasodnak a hívők? Iletve változik-e az esküvők száma?

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- Statisztika nincsen, de a tapasztalat az az, hogy a muszlimok eleve korábban házasodnak mint az átlag, mert a házasságon kívüli dolgok a paráznasághoz tartoznak. Utóbbi mindenki tudja a muszlimok közül, hogy nem jó. Ezért ha van lehetőség, sok ember inkább megházasodik. Ebből is adódik az, hogy mivel korábban házasodnak az emberek, több gyerekük is születik mint az európai, vagy az össz nyugati átlagnál. A muszlimok magasabb termékenységi rátával rendelkeznek, főleg abból adódóan, hogy korábban házasodnak. Akinek a házasság nagyon kitolódik, aki a harmincas éveiben házasodik, az nem fog sok gyereket szülni, maximum kettőt. Aki kicsit korábban, annak jó esélye van, hogy akár hármat, akár négyet. Szerintem korábban házasodnak a muszlimok, mint az átlag. Nem látjuk veszélyes dolognak a házasságot. A kereszténységtől eltérően az iszlámban van válás, el lehet válni, a férfi is elválhat, a nő is elválhat, újra lehet házasodni, az ember tudja folytatni az életét. A kereszténységben a válás nem engedett, mert ugye amit az Isten egybekötött, azt ember nem választhatja szét. Sok ember azért fél a házasságtól, mert nem tud kijönni belőle vallásilag.

BACSÓ BENJÁMIN

- Alapvetően azt látjuk, hogy egyházon belül is van egy kitolódása a házasságkötésnek, de ez korántsem annyira kései, mint mondjuk az egyházon kívül.

CSER ZOLTÁN

- Az fontos, hogy van Ázsia, és Ázsiában vannak buddhista országok, mint például Thaiföld. Ott is keveredik a buddhizmus a hindu elemekkel. Ott a házasság egy kulturális dolog, ami buddhista módon történik. Viszont nyugaton meg egészen más. Nyugaton nem zárja ki, hogy más vallású házasságot kössön, nekik ezt egymás között kell rendezni, hogy gyümölcsöző az együttlétük, vagy nem gyümölcsöző. A buddhizmus megkéri, hogy legyen egy hosszabb együttlét, mielőtt úgy döntöttek, hogy házasodtok. Például nálam az van, ha valaki megkér, hogy házassági szertartást szeretne, akkor azt mondom, fél év múlva találkozunk. Attól függ, milyen évet írunk, mert a kínai asztrológia szerint vannak a nagy házassági évek és valóban abban az évben több a házasság. Ezek vallási esküvők. Lelki együvé tartozások pecsétjei.

VERŐ TAMÁS

- A zsidó esküvők számát pontosan azért nehéz lenne megállapítani, mert mindegyik rabbitól el kéne kérni a megtörtént események számát, vagy be kéne menni a hitközségbe a zsidó házassági kivonatokat elkérni, hogy mennyire nő vagy csökken. A korosztályban azért tudok segítséget mondani, mert a saját tapasztalataim alapján, körülbelül száz esküvőt tartottam már, vagy segitettem benne, és ebből a többség fiatal volt, húsz, huszonöt, harminc éves korúak. Az ősi, régi hagyományok szerint ez ténylegesen 18-19 éves korban történik, de erre ugyanaz jellemző, minthogy mennyire jellemző az, hogy mind a mai napig a két család megállapodik a házasságot illetően. Magyarországon az a legjellemzőbb, hogy az egyetem közben vagy után egymásra találunk szerelem útján és így házasodnak össze.

Ön el tudná képzelni, hogy más vallású tanítókkal, vezetőikkel, személyekkel eszmecserét folytasson?

BACSO BENJÁMIN

- Találkoztam már ilyennel és abszolút nyitott vagyok rá.

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Alapvetően el tudom képzelni, igen.

Volt már erre precedens?

Inkább úgy mondanám, hogy szoktam beszélgetni, találkozni olyan emberekkel, akiknek más a világképe, más a világszemlélete, de szintén kellően nyitottak.

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- Szoktunk beszélgetni. A vallási párbeszéd jelen van Magyarországon. Rengeteg ilyen fórum van, más vallási vezetőikkel szoktunk beszélgetni, akár írásos formában. A *Hír24*-nek volt az *Isten tudja...* című projektje, ahol voltak kérdések, különböző világvallások válaszoltak rá, vagy vannak akár fórumok, ahol különböző kérdéseket lehet megbeszélni. Ez műveljük lassan két évtizede. Itt Magyarországon abszolút. Ez kötelesség is, hiszen a *Korán* meg a prófétai utasítások is arra utasítanak minket, hogy ismerjük meg egymást. Megismerni csak úgy lehet, hogy beszélgetünk. Itt a vallási párbeszédben mi azt a vonalat követjük, nem a nagy teológiai igazságot, hogy akkor most kinek van igaza, - ilyet is lehet, de ez nem visz előre, mert ez hitbeli meggyőződés - hanem inkább a bizonyos kérdéssről folytatott eszmecsere vallásilag olyan platformot tud kialakítani, hogy a vallásos emberek felismerik, hogy ők annak ellenére, hogy nagyon különbözőek, tudnak olyan témát és módot találni, ahol

egymást támogatva, valamennyi közösség érdekében együtt tudnak működni. Ez lenne a vallási párbeszédnek a lényege, a primer feladata. Utat mutatva a hívőknek, hogy nem kell egymást utálni, együtt is lehet dolgozni, mert van szegénység, környezeti probléma, amik ellen lehet együtt tenni, úgy, hogy mindenki marad a saját vallása keretein belül. Ezt kellene elérni.

CSER ZOLTÁN

- Ez folyik nagyon rég óta. Vallásközi párbeszédnek folynak. Én csak attól félek, hogy az idő hullámai gyorsabbak ennél. Nagyon lassú a folyamat, a kölcsönös érdeklődés egymás iránt vagy a párbeszédnek iránt. Nagyon sokszor fogalmakon akadnak meg, máshogy értelmezi egyik vallás, mint a másik vallás. Itt akadnak meg a párbeszédnek. Nekem volt egy olyan elképzelésem, ami nem okozott nagy beleegyezést. Egy ernyő szervezetet gondoltam létrehozni, a vallások fölött egy ökumenikus ernyőszervezet, ami meg tudná mondani egy embernek, hogy erre és erre a problémára esetleg melyik vallási irányzat megfelelő. Viszont több mindenki nagyon-nagyon tolatott. A buddhizmusba ez bőven beleférne, hogy valaki buddhista és egy hónapra azt mondanánk neki, jó lenne ha kipróbálná a kereszténységet és járjon el misére, próbáljon meg imádkozni, stb. A buddhizmusban nincs egy születéstől elrendelt elkötelezettség, mert pont a szellemi szabadság nagyon lényeges pont a megvilágosodásban. A nyitottság, a más vallásoknak a megismerése. Más vallásokban ez nem ennyire rugalmas. Nyilván ezt is tiszteletben kell tartani. Ma úgy amblokk a vallási élet tűnik el, illetve omlik össze. Az, hogy vallásosnak lenni nehéz kérdés, és ahogy mondtad, a Z generációnál van is egy ilyen bizalmatlanság faktor. Ez jó lenne ha megszűnne, mert kiderülne az, hogy a vallások tudnak olyan képviselni, ami minden generációnak tiszteletre méltó. Azt is lehet látni, hogy ez egy nem rövid út.

VERŐ TAMÁS

- Igen. Én szoktam. Van egy ilyen 'rabbik közössége', akiknek van kapcsolata például katolikus papokkal, más egyházakkal, más vezetőkkel. Én azt gondolom, hogyha megkeresés is érkezik, akkor a magyarországi neológ rabbik, az ortodox rabbik, a reform rabbik, tehát mindenkinek van egy ilyen nyitottsága és van múltja is ennek, történnek ilyen események. Ennek semmi akadálya, ez működik és folytatódjon is!

MIHÁLYI JEROMOS

- Mi folytatunk rendszeresen, szerintem ez nem újdonság. Például volt itt nálunk is párbeszédés vallásközi konferencia, ahol bizonyos alapvető kérdésekben, akár környezetvédelemben, akár oktatásban, akár a felelősségvállalás témában nagyon sok közös ponton találkoznak a vallások. Voltak itt is muszlimtól, krisnástól elkezdve katolikus protestáns, zsidó testvérekig, és hogyne ülnénk le személyesen! Tehát jó kapcsolatunk van más vallásúakkal is. Ez sokkal előbb, mint az, ahogy maguk ezt elképzelik, amit a vallási vezetőkről, vagy az egyházban élőkéről gondolnak. A tolerancia ott kezdődik, hogy engem is elfogadnak, és én is elfogadok másokat. Mondjuk ezeknek a találkozóknak, pontosan a személyes kapcsolat az, ami a legnagyobb értéke. Nem azt kell keresni ami elválaszt, hanem ami összeköt. És nagyon sok minden van, ami összeköt.

KAMPIS GYÖRGY

- Igen, de engem semmiképpen sem hívnak meg.

Ha elkövetkezik egy katasztrófa, - akár egy háború, vagy természeti katasztrófa, vagy ha például ez a vírus-helyzet odáig fajulna - akkor a különféle vallási vezetőknek milyen szerepe lehet? Mit tudnak tenni?

SIVARAMA SWAMI

- A vallási vezetőknek, illetve az egyháznak megvannak az emberi kötelességei, mint ami nekünk is van, például az ételosztás. Ha van egy háború, vagy ahogy most jelenleg van a vírus, akkor mi mindig osztunk ételt a szegényeknek. Ezenkívül az orvosoknak és a kórházi dolgozóknak is vittünk ennivalót. Kötelességünk segíteni azokat, akik betegek, kinyitni az egyházakat, templomokat, hogy kórházként funkcionáljanak, ha arra van szükség. Ezek az emberi, a világi dolgok, amelyeket az egyházak tudnak tenni. De az imádkozással sincsen probléma, és mi is ezt csinálnánk, mi ugye a Haré Krisna mantrát énekelnénk. Mert mindegy, hogy élünk vagy meghalunk, de a legfontosabb dolog, hogy kapcsolatban legyünk Istennel és Isten vágyával és segítsünk, hogy mások is kapcsolatban lehessenek Isten vágyával. Ez elérhető az által, hogy énekeljük Isten nevét. Ezért énekeljük a Haré Krisna mantrát. Relatív szempontból sok dolgot lehet tenni, amelyek fontosak, de az abszolút szempontból pedig ott van Isten szent nevének az éneklése. Ez segít az embereknek akkor is, ha olyan helyzetben vannak, hogy szenvednek, vagy éppen el kell hagyniuk ezt a világot. Ez sikeressé teszi az életünket. Nem számít, hogy milyen körülmények között találjuk magunkat. Lehet, hogy háború van, vagy lehet, hogy jól élünk, de se így, se úgy nem szabad elhanyagolnunk az igazi kötelességünket, ami nem más, mint ismerni és szeretni Istent. Ez pedig azzal érhető el, hogy énekeljük Isten nevét.

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- A vallási vezetőknek mindenképpen tenniük kell, tanítaniuk kell az embereket. Ez a legfontosabb, hogy az embereket tanítani kell, mert a vallást nem lehet örökölni, a vallást is meg kell tanulni, és ahhoz, hogy az ember helyesen tudjon cselekedni tudást kell szerezni. És mondjuk a vallási vezetők, a vallási tanítók, ők rendelkeznek azzal a tudással, amivel a többi ember nem, így ők tudnak segíteni abban, hogy ők is megszerezzék azt a tudást. A tudást kell növelni, mert sajnos az ítéletnap egyik kis jele, amit az iszlám jegyez, az éppen bekövetkezik, hogy elterjed az írásbeliség, de jelekkel együtt a tudatlanság is. Az emberek írnak-olvasnak, de nagyon nagy tudatlanságban élnek és a rendelkezésre álló dolgokat nem is tudják felhasználni és a rendelkezésre álló információkkal semmit nem tudnak kezdeni. Az embereket tanítani kell, az embereket fel kell emelni abban az értelemben, hogy képessé váljanak kritikusan gondolkodni, képessé váljanak szelektálni az információk között, hogy az életüket egy jobb irányba tudják fordítani, és ez nem nagyon történik most. Ez lenne a tanult embereknek, a tudással rendelkezőknek a felelőssége. Tanítani kell!

CSER ZOLTÁN

- Nagyon jó kérdés. Eleve a vallások feladata az, hogy a biztonságérzetet növeljék, amikor bizonytalanság van. A lelki szempontból a szeretetnek a fontosságát és a szeretetet képviseljék, a segítséget képviseljék ott is, ahol nincsen segítség. Szerintem abban ma szinte az összes vallás egyetért, hogy a rövid üzenetek és az ima nem tevőleges ebben a helyzetben. Ezt a három dolgot, a fizikai szinten ebben a segítség a ruha, az élelmiszer, ami régen is az egyházaknak, például a kereszténységben belül is feladat volt, a templom menedékhely, tehát menedék nyújtása. Valamint lelkileg kerülni a gyűlöletet, mert a gyűlölet minden rossznak a forrása és szellemi szinten

pedig stabilitást felmutatni az emberek számára, ez a fontos. Szerintem nagyjából mindegyik vallás ugyanígy gondolja. Mert ez a három tényező lényegi pont. Ez egy ilyen helyzetben új elem, hogy most van online tér, ami régen nem volt. Ezáltal sok emberhez el lehet jutni.

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Én azt gondolom, azt vallom, hogy ezt azért tudom úgy is mondani, hogy mindazok, akik úgymond ebben a fajta hitben, szemléletben gondolkodnak, ami a tengrizmusra jellemző, hogy amikor a családot, a hazát veszély fenyegeti, akkor meg kell védeni. Ez nem kérdés, hogy olyankor tettekkel kell megvédeni mindazokat, akik fontosak számunkra. Így az otthonunkat és a hazánkat is.

VERŐ TAMÁS

- Én a fizikai tettekben hiszek. Nem szeretek a hitbéli dolgokról sem csak beszélni, hanem teszem a dolgomat, amit érzek, hogy kell tennem és azt gondolom, hogy erre lenne szükség, hogy ezt vigye tovább minden egyes egyház, hogy nem csak a szavakban és nem csak a szép, hangzatos mondatokban kéne hinni, hanem valamit tenni is kéne. Vannak olyan más, nem zsidó egyházi vezetők, akik tennének, de vannak olyanok is, akik nem tennének. Ugyanígy a zsidó közösségen belül is vannak rabbik, akik tudnának, mernének, lenne lehetőségük tenni. Én magamban sem tudom, hogy lenne-e lelki vagy testi erőm, hogy bármit tudjak tenni. Teszem, amit teszek, amit jónak látok tenni. Biztosan sokan próbálkoznának. Ez a jövő titka.

BACSÓ BENJÁMIN

- Azt gondolom, hogy a vallási vezetők legfőbb szerepük az, hogy az igazság mellé álljanak és ne engedjék, hogy megtörténjen az, ami például a második világháborúban megtörtént, illetve a Holokauszt.

Most mi a legnagyobb kihívás a közösségen belül?

SIVARAMA SWAMI

- Jelenleg együtt élni ezzel a vírussal. Ez egy gyakorlati dolog. Ezenkívül az életünk nem változott annyira. Ez a helyzet sokat segít abban, hogy nagyobb hangsúlyt helyezünk az önellátásra, ami azt jelenti, hogy itt Krisna-völgyben legyen meg például mindaz az ennivaló, ami ahhoz szükséges, hogy tudjuk magunkat és másokat is élelmezni.

A Krisna-völgyhöz vezető utat jelző tábla
Somogyvámoson.

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- Itt Magyarországon vagy globálisan? Talán a legnagyobb kihívás az az, hogy a világban nagyon-nagyon negatív megítélés vesz minket körül. Gyanakvás. Az iszlámról bármit, bármilyen formában meg lehet írni, semmilyen következménye nincsen. Azzal nagyon nehéz együtt élni, hogy az embert mindenhol bűnözőnek, terroristának, élösködőnek, bevándorlónak tartják. Akár a saját országában is. Ez nem egyszerű dolog. Ez globálisan is igaz, illetve az is, hogy nagyon sok probléma súlytja a muszlim többségű országokat. Háború, polgárháború, éhínség, szárazság. A menekült válságban a muszlimok nagyon felülreprezentáltak, mert olyan országokból jönnek, ahol ezek a dolgok sújtanak. Nem azért jönnek, hogy elfoglalják Európát, hanem egyszerűen olyan dolgok történnek a világban, - nagyon sokszor nyugati beavatkozások kapcsán - hogy kénytelenek az emberek eljönni, mert nem tudnak ott élni.

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Talán a legnagyobb kihívás az a fajta úgymond átadás, a hagyományok átadása a fiataloknak, ami sajnos az elmúlt száz évben problémákba ütközött, hogy ezt megfelelően át lehessen adni. Ennek a problémái nem a hit miatt történtek és voltak, hanem azok miatt a különböző politikai diktatórikus üldözések miatt történtek, amik nagyon szomorú tények az elmúlt században. Ezek a fajta politikai rendszerek mindent és mindenkit üldöztek, aki bármilyen fajta hitben és vallásban gondolkodott

és sajnos egyszerűen meghaltak azok az öreg emberek, akik még generációról generációra tanultak és szívták magukba ezt a tudást.

Tulajdonképpen újra kellett éleszteni bizonyos szinten ezt a világgépet, ezt a világszemléletet ezt a hitet is.

Úgy gondolja, hogy ezt sikerült?

Igen. Azért ezzel sok feladat van és sok sok átalakulás is van azáltal, hogy eltűnt szinte mindenhol három-négy generáció, vagy csak hírmondói maradtak a régi, tudó embereknek. Az egy nagy kihívás, hogy valamilyen módon megtartani a régit, de ugyanakkor ehhez, az új világhoz is alkalmazkodni. Ez a világszemlélet nagyon szorosan összefügg azzal, hogy az ember hogyan él, milyen körülmények között él, és ha nagyon eltávolodunk a természettől, akkor egy kicsit értelmét veszti maga a hit is. Ez lényeges. Ha visszatalálunk a földünkhöz, visszatalálunk ahhoz a fajta egyensúlyhoz a természettel, amikor békésen együtt, egymás mellett tudunk élni, és akkor ez is tud virágozni. Ha ez nem történik meg, akkor sajnos sokkal nehezebb lesz.

BACSÓ BENJÁMIN

- Jól megélni a hitünket a folyamatosan változó társadalomban úgy, hogy az értékeinket megtartsuk és világosan lássuk, hogy mi az, amin változtatni kell, mert nem az értékekhez tartozik, hanem pusztán forma.

VERŐ TAMÁS

- Önkorlátozások, a vírus miatt. Nem lehet együtt a közösség a zsinagógákban.

Filozófiai kérdések

Mi az a tulajdonság, ami a legnemesebb, a legértékesebb egy emberben?

KAMPIS GYÖRGY

- Szeretet, őszinteség, kedvesség, becsületesség.

SIVARAMA SWAMI

- Az őszinte vágy a Legfelsőbb után. Az, hogy valaki őszinte hívő legyen, ez a legfontosabb dolog. Az, hogy valaki arra szánja az életét, hogy sikeres akarjon lenni az életben emberként és hívőként. Úgy gondolkodik, hogy nekem nem annyira fontos, hogy milyen gazdag vagyok, milyen sok dolgot érek el ebben a világban, vagy milyen sikeres vagyok anyagi szempontból. Én azt akarom, hogy Isten sikeresnek ismerjen el engem.

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- Erre az iszlám vallás azt mondja, hogy legfontosabb dolog az igazság. Az igazságosság, mert az egy olyan tulajdonság, hogy nem vihető túlzásba. A bátorság túlzásba véve vakmerőségbe fordul. Negatívba fordul a bőkezűség, pazarlássá válik. Az igazságosság az a tulajdonság, amit ha az ember gyakorol és magasabb szinten és annál is magasabb szinten teszi, soha de soha nem fordul negatívjába. Ezért az igazságosság. Az Isten is azt mondja, hogy ó, híveim, én megtiltottam az igazságosságtalanságot saját magam számára, ne legyetek igazságtalanok egymással. Ha ezt az igazságosságot tudnánk csinálni, akkor ez nagyon jó lenne.

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Ez más egy fiatalnál, más egy érett embernél és más egy idős embernél is szerintem, és más egy nőnél és más egy férfinál. Hogyha saját magamat venném példának, egy középkorú, érett férfit, akkor a kitartás és a felelősség. Ha egy fiatal tizenévest vennék példaként, akkor azt mondanám, hogy a tisztaság, a tisztelet és a nyitottság, az érdeklődés az új dolgok iránt, és a kíváncsiság. Ha pedig egy már élete delén túl lévő embert kéne mondanom most, leginkább a megfontoltságot és a bölcsességet mondanám.

CSER ZOLTÁN

- Tudatosság. Tudjam, hogy most milyen állapotban vagyok, hogy van a testem, hogy van a légzésem, hogy van érzésem, a gondolataim, a környezetem hogyan van. Az éber tudatosság. Együttműködni a körülményekkel, mert az segíti a saját karmánkat. Felelősséget vállalni a saját cselekedeteinkért. Tisztelni mások világát, és mindig ellazulni a feszültségben. Ellazítani a feszültséget. Ezek azok a lényegi pontok, amiről azt mondják, ha valaki jól tanul, jól gyakorol, akkor egyszer csak a viselkedésében ezek megjelennek. Egyensúlyra törekvés, ez nagyon fontos.

VERŐ TAMÁS

- Nyitottság. Tudjunk nyitottak lenni.

BACSO BENJÁMIN

- Hűség.

Hogyan viszonyul a darwinizmushoz?

KAMPIS GYÖRGY

- Ez egy tudományos elmélet és kész. Darwinista nem lehet az, aki esszencialista, aki a kutyaiban és macskáiban úgy hisz, hogy a macska az, ami szőrös és nyávog, a kutya pedig az, ami szőrös és ugat. Aki azt hiszi, hogy a fajok egyfajta típusok, egyfajta lényeket fejeznek ki. Ez egyszerűen csak lényegfilozófiát jelent. Amit én az előbb elmondtam a fajok változásáról, az ezzel nem fér össze. Csak az lehet evolúciómű, pontosabban darwinista, aki látja azt, hogy nincs típus, hanem csak egyed van.

SIVARAMA SWAMI

- A darwinizmus nem tudomány. A darwinizmus egy hit. Sosem bizonyította be senki, hogy neked az egyik rokonod egy majom volt. Ez legjobb esetben is csak egy hit, de inkább egy babona, egy tündérmese, ami megpróbálja aláásni azt, hogy van egy másik, józanabb magyarázat: hogy minden faj és mindenki teremtett. Ha tanulmányozod az evolúció következményét, az őszinte és intelligens emberek csak egy dolgot tudnak rá mondani, hogy ez lehetetlen. Ilyen dolog nem létezik. És vannak őszinte tudósok is, akik éppen ezt mondják, hogy ezt nem tudják megmagyarázni, ez egy megmagyarázhatatlan dolog, ez nem történhetett így. Tanultad a darwinizmust? Igen? Hogy lesz az egyik fajból egy másik faj, hogyan változik át egyik a másikká, amikor ez egy teljesen működő, az egy teljesen működő, de a kettő között az ott meg egyértelmű, hogy nem tudná fenntartani magát? De akkor hogyan formálódik át? Megmagyarázhatatlan, ugye? Hol van a bizonyíték ezekre a dolgokra? A bizonyíték nem létezik. Ugyanakkor vannak bizonyítékok más dolgokra, ellentmondó bizonyítékok, legalábbis olyanok, amik ellentmondanak a mai evolúciós elképzelésnek, ami csak egy teória. Úgy hívják, hogy Darwin elmélete. Nem Darwin tudománya vagy Darwin ténye, hanem Darwin elmélete. Ott van Lucy - aki nem tudom, hány száz millió éves - egy modern ember forma, és van sok más dolog is, amit találnak és nem lehet megmagyarázni. A tudomány egyik jellemzője, hogy nagyon szelektív azzal kapcsolatban, hogy mik azok a bizonyítékok, amiket elfogadnak. Másokat pedig újra elásnak. Miután kiásták, megint elássák. Az igazi tudomány és az igazi vallás között nincs ellentmondás. Mind a kettőnek a valóságot kell mondania. A tudomány egy mechanikus módszerrel közelíti meg a kérdést, a vallás pedig abból a szempontból, hogy hogyan származik minden egy teremtő forrástól, de végül mind a kettőnek ugyanarra a következtetésre kell jutnia, hogy a világ teremtve van. Nagyon sok tudós hívő. Ők nem tudják másként megmagyarázni a világot, minthogy elfogadják, hogy teremtve volt. Ezt sem tudod bebizonyítani, mert nem voltunk ott, hogy lássuk, hogy hogyan volt teremtve a világ, de mindig azt látjuk, hogy egy magasabb intelligencia hoz létre alacsonyabb rendű dolgokat, azt soha nem látjuk, hogy ostoba emberekből lesznek professzorok vagy tanárok. A teremtés fentről jön le, nem alulról fel. Az energia fentről jön le, nem alulról megy fel. Ehhez hasonlóan alulról fel az evolúció sem működik. De egy felülről lefelé jövő evolúció, az egy más.

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- Én úgy gondolom, hogy az evolúció, a darwinizmus természetes kiválasztódáshoz vonatkozó része, az mondjuk igaz lehet, hogy a jobb genetikával rendelkezők, azok szaporodnak és jobb genetikát adnak tovább. Azt mondjuk, hogy a *homo sapiens* valamilyen főemlősből fejlődött ki, az élet a Földön ilyenformán alakult ki, az egycelléből lettek az eggyel bonyolultabb szervezetek, ezt a részét nem hiszem. Az én tudásom alapján ez nem is bizonyított. Ez csak egy elmélet, mert a

teremtettségben bízok, meg abban hiszek. Az Isten teremteni akar, azt, amit akar és akkor, amikor akarja.

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- A tengrizmusban mindig nagyon fontos az, hogy az ember ne legyen vak hitű, ne legyen dogmatikus és tulajdonképpen a tudomány és a hit, az nem ellentétes egymással. Ilyen szempontból a természettudománynak bizonyos fokig, főleg mostani modern megközelítése - mint a quantum fizika - is egészen máshogy, de hasonló dolgokról beszélnek, akár mint ez a fajta világkép, világszemlélet. Úgy mondanám, ezzel nem foglalkozunk annyira, mert mi nem tudósok vagyunk, nem természettudósok vagyunk. Mi alapvetően máshogy közelítjük meg a világot és az embereket. A megközelítés más. A lényeg ugyanaz. Mind a ketten, illetve mindannyian valamilyen fajta erőről beszélünk, egy olyan erőről, ami jelen van a világban.

CSER ZOLTÁN

- Én úgy tudom, hogy az eredeti darwini elképzelés az nem az volt, hogy a fajok egymásból fejlődnek ki, hanem csak az, hogy egy úgynevezett hierarchia van, egy olyan pecsét, mint egy hologramikus pecsét, amiben megnyilvánul az élet. Az probléma, hogy éppen átalakuló fajok nincsenek. Tehát egy lepkéből hogyan lesz tehén? Már a puhatestűek és a kitintestűek között is óriási szakadék van, de hierarchiába állíthatóak. Az, hogy madárból éppen emlős fejlődjön, nem nagyon van. Fejlődésemélet lett belőle, hogy az egysejtűekből hogyan alakult ki az élet, ez szerintem annak köszönhető, - és például a Dalai láma is elég sokat írt róla - hogy ebben a paradigmában vagyunk benne, ebben a fejlődésemélet-paradigmában, ami az egész gazdaságot béklyózza, és erre jöttek a fenntarthatósági modellek, meg mindenféle modellek. Fejlődés, fejlődés, fejlődés. Szűk a bolygó lassan. Tehát olyan értelemben, ahogy ma használják a darwinizmust, én úgy nem igazán tudom elfogadni, hogy egymásból fejlődtek ki és akkor az emberi test, és a hozzá kapcsolódó tudat az egy egysejtűből, azt így nem. A buddhizmus azt mondja, hogy ez az állapotunk egy bukott, ahogy a kereszténység is leírja, hogy az ítékezés fájáról a tudat, amikor elkezdett ítékezni, onnantól kezdve egy lefokozott életminőségben van. Ahogy leírja a *Biblia* is, hogy onnantól kezdve, hogy kiűzetett a Paradicsomból, onnantól kezdve vérrel, verejtékkel testi kényszerek vannak, öregedés, és a többi és a többi. Buddhista tanításokban ez ugyanígy van leírva, hogy nekünk sokkal több lehetőségünk van. Nem az állatokból fejlődött ki a tudat sem, a test sem, ezek lenyomatok és a tudatunk pont egy ilyen alávett állapotban van most, egy sötét korban, egy nem tiszta tudatállapotban vagyunk. Ilyen értelemben nem fogadom el, de azt, ami az eredeti darwini elképzelés, hogy ez olyan, mint egy lenyomat, ahol mindenki beteljesíti a saját szerepét, de nem egymásból fejlődnek ki, azt elfogadom. Apám mindig azt mondta, hogy lehet fiam, hogy te a majomból fejlődöttél ki, de én nem.

VERŐ TAMÁS

- Rai Tamás, volt főrabbi jutott most eszembe, aki nincs már az élők sorában. Nagyon sok olyan bibliai eseményt vizsgált tudományos szemmel is, ami arról szólt, hogy a hit és tudomány hogyan fér meg egymás mellett. Ilyen volt például a Tíz csapás, amikor vérré változott a Nílus és így tovább. Mindegyikre megadták a választ a tudománynak az emberei is. Hogy ez a kettő együtt működjön, erre adott Rai Tamás egy választ. A Teremtésnél is ugyan ez, ha egymás mellé rakjuk a Teremtésnek a zsidó felfogását és a világ születésének az Ősrobbanását, és az e mellett történő

hagyományokat, akkor ez a kettő hogyan tud együttműködni, arra ő megadta a választ. Az, hogy a Teremtésnek az első napja mennyi ideig tartott, azt senki nem tudja, mert csak az van leírva, hogy lett az első nap, de akkor előtte még nem volt nap, tehát lehet, hogy több ezer év volt. Ezzel csak azt akartam mondani, hogy ez a két dolog egy hívő embernél is megállja a helyét, ezt igenis el lehet fogadni és ezt hívő emberként is meg lehet élni.

Nálunk egyébként, csak hogy viccesen mondjam, az első napomon a zsidó gimnáziumban az első óra... Hát mivel kezdjek a vallás órát, ha nem a Teremtéssel?! Utána a következő a földrajz óra volt, ahol szintén a világ létrejöttével foglalkoztunk. Akkor az így érdekes volt számomra, hogy két teljesen mást felfogást tanítottak. Ezzel azt akarom mondani, - a zsidó gimnáziumban is ezzel törődnek, foglalkoznak - hogy megfér a két dolog egymás mellett.

A világ mostani létét, kialakulását és a továbbvitelét is zsidó emberként én a zsidó felfogás szerint gondolom. Pont ezért fér meg mellette például az, hogyha dinoszauruszok léteztek és ezek mind mind mind, mert ezek hívő emberként is beépíthetőek, egymás mellett élhető dolgok.

MIHÁLYI JEROMOS

- Amikor gyerek voltam és beiratkoztam hittanra, mentem hittanórára, téma volt a Teremtés, Ádám és Éva története, stb. Másnap mentem történelemórára, ahol elkezdtük az őskort tanulni, hogy így és így fejlődött ki az ember. Csak ültem és néztem, hogy ezek nem beszélnek egymással? Hát teljesen ellentétes dolgot mond a két tanár! Elképesztő csalódás volt bennem. A kettőt nem lehet összehozni, vagy az egyik hazudik, vagy a másik. Én soha nem tudtam a történelmi, biológiai oldaláról elfogadni a dolgokat, a darwinizmust, az egyedfejlődést. Nekem sokkal nagyobb hit kellene ahhoz, hogy elhiggyem azt, hogy az egyik élőlény még ha évezredek alatt is, de átalakul egy másikká, minthogy Isten, egy intelligens tervezés alapján megalkotja a fajokat. Nekem ez sokkal egyértelműbb, nyilvánvalóbb és elfogadhatóbb. Az, hogy valamiből valami átalakuljon, az is egyszer létre kellett, hogy jöjjön. Valami kezdete kell, hogy legyen, akármeddig is megyünk vissza az időben.

BACSO BENJÁMIN

- Roppant izgalmas az elmélet, és én egyetértek azzal a magyar akadémikus evolúció-biológussal, aki azt mondta a teremtés kontra evolúcióval kapcsolatban, hogy erről maximum annyit fogunk tudni mondani, hogy így is lehetett. Számos izgalmas elmélet van ma is, számtalan pontján jó kérdést vet fel, számtalan pontján bizonytalan, meg vannak még hiányzó láncszemek. Ettől még érdekesnek gondolom. Azonban alapvetően én azt hiszem, hogy Isten teremtett, hogy hogyan, azt bevallom, hogy nem tudom és hogyan fejlődött, meg hogyan változott a világ a teremtés alatt, közben, utána, ezt még annyira sem tudom. Nyilván sejtéseim vannak, meg ismerek elméleteket, amelyek valamelyest magyarázzák, de minden elmélet egy kicsit nagyvonalú. Ez egy izgalmas kérdés, de erre valószínűleg akkor fogunk választ kapni, hogy pontosan hogy is volt, ha véget ér a földi életünk.

Van-e olyan, amin Ön esetleg változtatna a vallási szabályokban? Egyébként lehetne? Volt már rá precedens?

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- A vallási szabályok nem változnak meg! A vallás, az állandó, nincs szükség változásra, ezeket, a meglévőeket kell alkalmazni a helyzetnek megfelelően. Ezért például a pénteki imát nem tartottuk meg, de amint a helyzet lehetővé teszi, ez nem

a normál állapot, de amint a normál visszatért, akkor visszatérünk erre, nem kell megváltoztatni ehhez szabályt.

CSER ZOLTÁN

- Biztos. Ez most úgy megy, hogy gyakorlat-ajánlások vannak. A buddhizmuson belül nagyon sok olyan gyakorlat van, aminek a szövegében ezek benne vannak. Nehéz az, - szinte az összes világvallásnál - hogy elég merev a szabályrendszer. A buddhizmuson belül három nagy kategória van. Vannak a szerzetesek, az elvonuló jógik, és vannak a hétköznapi gyakorlók. A történelem során a szerzetesség, és a jógi lét, ami nagyjából virágzott, ami jó esetben Ázsiában minden támogatást megkapott, viszont a világi buddhista, a világi hívő, ez volt az, ami szerintem nem nyílt ki annyira, vagy egy ponton jelentőségét veszítette. Ennek kell visszajönnie. Szerzetesi szinten nagyon nehéz hozzájárulni a dolgokhoz, mert ott csak egy következő Buddha változtathat a szerzetesi szabályokon. 227 szerzetesi szabály van, a hölgyekre 311 vonatkozik, és nagyon sok szabály ezek között elavult. Nem felel meg a mostani körülményeknek, ráadásul a régi kétezer-ötszáz éves szabályokban nincsen benne például sem a tömegközlekedés, sem a mobil-bankkártya használat, sem internetes felületeken való szereplés, ezért probléma például az, hogy ma nagyon sok szerzetes a facebookon van. Márpedig ez nem felel meg a szerzetes alapeszménynek, hogy elengedni a világot, kilépni a világi működésből, pont, hogy a közösségi hálón ott vannak, csak nincs rá szabályozás. Lenne igény átírni, újra szabályozni. Egyébként zajlik is egy nagy átalakulás a szerzetesi világon belül. A jógi életmód nehezen kivitelezhető a mai korban. Vannak még olyan területek, példaképpen Nepál, ahol aránylag le vannak zárva, elvonulást lehet végezni, elindult egy új trend, hogy új elvonuló központokat akár a nyugatiaknak is létrehozni. Ahol nagyon nagy fejlődés van, az a világi buddhizmus. Azok a gyakorlók, akik dolgoznak és a munka mellett járnak le közösségbe, munka mellett gyakorolnak, vagy reggel azzal kezdik a napot, hogy mozgásgyakorlatot, lélegzőgyakorlatot, meditációt végeznek. Ott lehet látni most egy dinamikus fejlődést. Az az érdekes, hogy nem is az történik, hogy új szabályok, vagy új jellegzetességek bontakoznak ki, hanem kiderül, hogy ezek a szabályok már megvoltak régen is, csak elavultak, nem használták őket, amik most ebben a helyzetben ismét érvényt nyertek.

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Igazából ez nem vallás, inkább mondanám egy hitnek. Egy olyan hitrendszernek, olyan világgépnek, ami a klaszikus régi sámánizmuson alapult, és úgy tartják, hogy a hit és a vallás között van valahol. A tengrizmus, vagy a tengri hit. Ez Ázsiában elég elterjedt, főleg a régi nomád hagyományú népeknél, nálunk is jellemző volt, de azért mindig is egy toleráns, és egy szabad hit volt. Régen is, még a nagy fejedelmeknél, uralkodóknál is nyugodtan lehetett ott más vallásnak, más hitnek a képviselője is. Ugyanúgy gondolkodhatott, terjeszthette a saját nézeteit. Elég nagy szabadsága van ebben a hitben az embernek, vannak olyan alapvető univerzális dolgok, amik az életmódra alapulnak, és azért nem annyira változtatunk azon, merthogy most aktuális. De nincsenek nagyon konkrét, merev dogmái ennek a világgépnek.

VERŐ TAMÁS

- Azt gondolom, hogy az egyik alapvető iránymutatása a zsidóságnak az, hogy ahogyan a tanításainkban is benne van, éljünk a hagyományokkal, éljünk a hitünkkel. De az elsődleges az emberi élet, és minden szabálynak megvan a kiskapuja. A mostani helyzetre is tudtunk úgy reagálni, hogy tiszteletben tartottuk a

hagyományokat, figyeltünk rájuk, de mégis az emberek életét védve tudtuk az életünket tovább vinni, ami néha természetesen nehéz, és hoz olyan dolgokat, amivel a saját életünket leszűkítjük.

BACSO BENJAMIN

- Mi baptisták vagyunk, ez pedig rengeteg szabadságot jelent, az alapvető kiindulás az, hogy szabad államban szabad egyház, tehát ezt az elvet sikerül élnünk, és szabadon tudunk egy államnak a kereti között létezni, ez rendkívül jó. Másrészt pedig, ha azt nézzük, hogy mit jelent baptisanak lenni, és mik azok az értékek, melyeket a történelem során az elődeinktől örököltünk, akkor azokat én semmiféleképpen nem cserélném le. Tehát olyan elődeink voltak, akik rengeteget tettek, hogy a szólásszabadság megmaradjon, hogy a társadalmon belül a különbségek csökkenjenek, hogy egy olyan társadalomban élhessünk, amelyekben férfi és nő között a különbségek értékben nincsenek, egyenértékű a társadalomban. Ahol nincsen faji diszkrimináció. Ezek olyan dolgok, melyek a társadalomban mondjuk egy Martin Luther King, aki baptista prédikátor, rengeteget tett. Vagy William Wilberforce, aki a rabszolgakereskedelem felszámolására szánta az életét. Van egy csomó olyan elődünk, aki rengeteget adott abban, hogy mit jelent a gyakorlatban baptisanak lenni. És hogyha ezt a saját közösségünkre vetítjük, akkor baptisanak lenni ma, a hitünket gyakorlati módon éljük meg, és a hitünk egyfajta irányítóként a munka világában, a tanulmányainkban, a párkapcsolatainkban, a gyereknevelésünkben, a társadalomban való hozzáállásunkban, ezek szerintem rendkívül fontos dolgok. Alapvetően azt is látom, hogy a hitünk, az olyan belső erőforrás, ami rendkívül sokat jelent itt a 21. század mindenféle bizonytalanságában. Úgyhogy én nagyon kevés dolgon változtatnék, inkább büszke vagyok azon örökségekre, amiket kaptunk, és amiket adtunk a társadalomban.

MIHÁLYI JEROMOS

- Természetesen. Az alapvető tanítás természetesen nem változik, mindig azt jelenti, hogy a tanítást hogyan közelítjük meg, miket hangsúlyozunk, ez természetesen változik. Az 1960-as években volt az egyházban a második vatikáni zsinat, amikor az egyház próbálta a mai nyelvre lefordítani az egyház állandó és ősi tanítását, ami ugyan változtathatatlan tanítás, változtathatatlan igazságok, változtathatatlan értékek, de a megközelítéseket lehet, vagy a nézőpontokat, a hangsúlypontokat, azokat mindig lehet máshova helyezni. Tehát ha megnézzük, mondjuk a két pápánkat, Benedek pápa egy teológus pápa volt, ő a tanításra nagyon sok hangsúlyt tett. Ferenc pápa, az irgalmasság cselekedeteire, vagy akár a szegényekre, perifériára szorult emberekre, megsegítésére nagy hangsúlyt fektet.

SIVARAMA SWAMI

Hadd tegyek fel neked egy kérdést. Mi a vallás?

Aminek a segítségével a saját életünket, ezáltal a körülöttünk lévőket is - tehát a társadalmat - segíteni lehet abban, hogy jobba legyen a lélek. Emellett Isten és az isteni erők dicsőítése. Illetve előbbiből következik az utóbbi.

És mit jelent a lélek?

Aminek az evilági, megtestesült alakja a testünk. A lélek a testünk felett áll, amit ez irányít. Meglehetősen nehéz ezeket megfogalmazni!

Jó, haladsz a jó irányba. A lélek az, aki mi vagyunk. A test... Húzd meg itt az ingedet! /A Swami megfogja a ruhája nyakát - T. A. B./ Ez a ruhád. Ez egy ruha, /Megfogja az arcbőrét - T. A. B./ ez pedig egy másik ruha. Soha nem gondolod, hogy te ez vagy, de ugyanakkor mi ez sem vagyunk /a ruhára, majd az arcára mutat - T. A. B./ Ez a

test sem vagyunk. Ez a test csak egy ruha, és látjuk, hogy változik a test. Most tizennégy éves vagy, ugye?

Igen.

Voltál négy éves, leszel huszonnégy éves, lehet, hogy leszel nyolcvannégy éves is és a tested másképp fog kinézni, de te ugyanaz a személy leszel. Valami nem változik. A test változik, ahogy gondolkodsz is változik, másként gondolkodsz, mint tíz éve, de valami nem változik. Na az, ami nem változik, az vagy te. Ez a tudás, hogy az emberek értik, hogy ők lelkek és nem azonosak a testükkel, ez a vallás. Ahhoz, hogy az emberek megértsék ezt a tudást vannak különböző szabályok, de a vallások nem arról szólnak főleg, hogy mit egyél, mit ne egyél, hogyan öltözzél, mit csináljál szombaton, vasárnap vagy pénteken, hanem az a fontos dolog a vallásban, hogy ismerjük az önvalót és felismerjük, hogy ki Isten és megtanuljuk szeretni Istent. Ez a tudás, és az a gyakorlat, ami megvalósítja az emberekben ezt a tudást, ez a vallás. Az a sokféle rituális dolog ezt segíti. Visszatérek a kérdésedre, a válasz: igen és nem. Vannak esszenciális dolgok. Én nem tudom megváltoztatni azt, hogy te és én lelkek vagyunk. Ez nem hit-függő, ez tény. Az, hogy ebben az univerzumban van egy legfelsőbb lélek, Isten, az is tény. Aztán hogy mi a tudósok véleménye erről, az nem fontos, az az ő hitük. A tény az, hogy semmi nem mozdul élet nélkül. Vagy egy kicsi élet, mint mi vagyunk, vagy egy hatalmas nagy élet, mint a Legfelsőbb. Ezen nem tudok változtatni. De azon a törvényen vagy szabályon tudok változtatni, hogy most hogyan kommunikáljak veled. Most itt ülünk a számítógép előtt. Amikor ez a könyv /felemeli a szentírást - T. A. B./ íródott, nem létezett számítógép. Akkor máshogy kommunikáltak. Most így kommunikálunk. Ezeken a részleteken tudunk változtatni, de az alapvető elveken nem változtatnánk, mert azokon nem lehet változtatni. Nem lehet változtatni azon, hogy én ki vagyok, mert amiről beszélünk, az a valóság. Azt a szót használjuk, hogy 'vallás', de igazából a valóságról van szó. Mi a valóság? A valóságon nem lehet változtatni, de vannak részletek, hogy hogyan tapasztaljuk a valóságot, azon lehet. Igen. Korábban csak ilyen ruhába öltöztek a Krisna hívők, de a mai világban ugyanúgy is öltözhetne valaki, mint te. Miért? A mai világban nem ez a megszokott ruha. Lehet, hogy például a főnököm nem szereti, ha így vagyok öltözve, és akkor úgy kell öltözni, ahogy ő szeretné. Lehet, hogy a Krisnásoknál az a szokás, hogy kopaszok, de ha a főnök nem szereti, hogy kopasz vagyok, - amúgy a mai világban ez már nem probléma, harminc éve az volt - akkor lehet hajam. Ilyen dolgokon lehet változtatni, de ezek csak részletek.

Az az ember, aki egy másik vallás alapelvei szerint él, ugyan úgy megtérítendő, vagy ugyanazzal a szemmel nézendő mint az, aki nem rendelkezik hitvallással?

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- Minden ember Ádám fia. A teremtettségéből adódóan az iszlám azt mondja, hogy minden ember Ádám leszármazottja tehát minden ember testvére a másoknak, az emberi faj egy család. A családon belül is vannak ilyenek, olyanok, vannak a jót cselekedők, a rosszat csinálók, vannak akik udvariasak, vannak akik nem, legfeljebb ezekre az emberekre úgy tekintünk hogy a testvéreink, de a cselekedeteik miatt vannak hiányosságai, de nem alsóbbrendű emberek, ugyanolyan emberek mint mi. A tanítás azt mondja hogy közületek a legnemesebb az aki a legistenfélőbb. Ez meg ugye a szívben van, egymás szívébe nem látunk bele, nem látjuk csak gondolunk dolgokat, ítélkezni az isten fog. Nem mi mondjuk az ítéletet, nem nálunk van a paradicsom és a pokol kulcsai hanem az istennél, és ő fog ítélkezni. Arra

igyekszünk hogy saját magunkat, a saját magunk tetteivel legyünk igazságosak, legyünk jók, és a többi a többi ember felelőssége, de nem nézünk le senkit a rossz tett miatt.

CSER ZOLTÁN

- Igen, a buddhizmus a szemléleteket is kategorizálja, szemlélettől függetlenül mindenkinek van szíve és tudata. Hogy milyen szemlélete van az egy a rengeteg réteg közül. Ráadásul nem is annyira lényeges. A buddhizmus azzal foglalkozik hogy az illető szenved vagy nem szenved.

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Inkább egy világkép, egy világ szemlélet aminek nagyon fontos része a természetesség, a természettel való kapcsolat. Akik valamilyen módon keresik ezt a fajta kapcsolatot a földdel, általában ők szoktak megkeresni minket, ők jönnek el. Különböző módon programokra, ez az egyik fele, a másik az hogy ha valamilyen lelki problémája van és tulajdonképpen ahhoz keres segítséget. Semmiképpen sem térítő jellegű ez a világkép ez a hit, hanem egy nagyon nagyon toleráns, és elfogadó. Nem azt vallja hogy ez az egyedüli és kizárólagos hit, hogy ez az egyedüli és kizárólagos út, hanem sokkal inkább azt hogy sokféle út van a teremtőhöz, a nagy tengrizhez és mindenki megtalálja a magáét hogy hogy jut el hozzá.

VERŐ TAMÁS

- A zsidóságban alapvető, hogy nem egy térítő vallás. Nem szabad téríteni. Éppen ezért nagyon megnehezíti valakinek a betérési lehetőségeit. Ez meg van adva, hogy egy rabbi háromszor el kell küldje, mennyit kell tanuljon. Az Örökkévaló a zsidóságot választotta ki, hogy példát próbáljon mutatni, hogy példaképpen éljen. De semmiképp sincs benne olyan, hogy mi tudjuk a tutit és ezt kell utánozni. Szerintem csak annyi van benne, hogy egy zsidó ember szemében minden embert az Örökkévaló teremtett. Ha más a vallása és nem a zsidóságot követi, attól még az Örökkévaló teremtménye. De nincs semmiképpen egy olyan parancsolat nekünk, hogy hát nekünk meg kell mondanunk, hogy na, a zsidóság, az az igazi, ha nem ezt követed, akkor mi lenézünk téged. A kettő közötti különbség, hogy aki hitetlen, vagy más vallás híve, abban azt gondolom, hogy nincs különbség a zsidóságnak a megtérítésében. Nincs egy ilyen alá-fölé rendelt dolog.

BACSO BENJÁMIN

Ez nehéz kérdés. Itt most kifejezetten vallási, vagy felekezeti kérdéstről beszélünk, mert nem mindegy.

Aki például más felekezethez tartozik, például református vagy katolikus, de keresztyén azt gondolom hogy saját módon a felekezetének a hitvallása szerint kell hogy éljen és nem képezi a megtérítendő célcsoportját.

vallások közti párbeszédre van szükség hogy értsük egymást jól. Én azt gondolom hogy minden vallásnál az a kulcskérdés, hogy mit gondolunk Jézusról? A történelem, a *Biblia* és a hitünk szerint a legfontosabb kérdés az az, hogy ő vajon igazat mondott vagy nem?

Ha igazat mondott akkor az mit jelent? Ha nem, akkor ő szerintük az mit jelent? Én elég erősen meg vagyok győződve arról hogy Jézus az volt akinek mondta magát, úgyhogy ebben a párbeszédben nyilván én elfoglalom egy álláspontot és ez attól függ hogy a másik fél kifejezetten Jézus személyéről mit gondol. Talán ez a válaszem erre a kérdésre.

MIHÁLYI JEROMOS

- Én máshonnan közelíteném meg. Én azt mondanám, hogy a mai keresztények itt Európában, Magyarországon, az úgynevezett hittérítő tevékenysége, az az hogy Önmaga hitelesebben élje meg a kereszténységét, és vonzóbbá teszi a kereszténységet. Mindenképpen azért lépünk ki magunkból és a saját kereteink szerint, hogy valaki ránéz egy keresztény közösségre, azt mondja, hogy ide jó lenne tartozni, ide én szívesen tartoznék, és ott van-e valaki meghívja, tehát ez a meghívás, hogy gyere! Az hogy mire jön, ez a nagy feladata a kereszténységnek. Hogy egy vonzó, értékes olyan közösségé váljon, ahová jó csatlakozni, és ahol azt mondják az emberek hogy most jó. Nem félni más vallástól, nem kell félni, de van amiről hitelesen, és beszélni kell, mi a világnézetünk, nem lehet elsunnyogni, mi a mi válaszaink, az ember felmerülő kérdéseire, félelmeire, gyarlóságaira, esendőségére, kíváncsiságára, szükségleteire, mik a kereszténység válaszai.

Mit jelent Önnek krisnásnak lenni?

SIVARAMA SWAMI

- Mit jelent Krisna-tudatúnak lenni? Látni, hogy minden, ami létezik a világban és minden, ami van, az kapcsolatban van Krisnával, Istennel, és semmi sem különbözik Tőle. Ez nem azt jelenti, hogy minden Isten, de mindennek van kapcsolata Istennel. Én most itt ülök egy házban, ez a ház különféle anyagokból épült, ezek az anyagok Isten energiái. Ha iszom egy pohár vizet, a víz és a víz íze is szintén Isten energiája. Krisna-tudatúnak lenni tehát azt jelenti, hogy mindig tudatában vagyunk, hogy mindennek van egy kapcsolata Istennel, és tudjuk, hogy hogyan kell mindent Isten szolgálatában használni. A materializmus sajnos azt jelenti, hogy eltávolítok dolgokat Isten szolgálatából és lefoglalom a saját szolgálatomra. Akkor használhatunk dolgokat, amikor az belefér Isten tervébe. Amikor viszont eltérünk ettől a képtől, akkor ahogy már korábban említettem, mindenféle hibákat követünk el és annak lesz karmikus visszahatása, negatív következménye, mint például a mostani vírus is.

Mit jelent Önnek muszlimnak lenni?

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- Az iszlámhoz tartozni... Én nagyon boldog vagyok, hogy ide tartozhatok és hálát adok az Istennek minden pillanatban, hogy erre az útra vezetett engem. Megtaláltam és ezen az úton járok. Bátorságot adott, hogy rálépjek erre az útra, hogy ezen az úton maradjak és ezen az úton járjak. Ez jelent nekem mindent.

Mit jelent Önnek a tengri-hitet követni?

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Erről nagyon sokat lehetne mesélni. Megpróbálhatom megfogalmazni. Nagyon röviden és nagyon tömören nem biztos, hogy ez igazán ki tudja fejezni azt, hogy én ezt hogy is élem meg, de nekem az a természetes, hogy így élek így gondolkodom és így kelek föl reggel és így fekszem le este.

Mit jelent Önnek buddhistának lenni?

CSER ZOLTÁN

- Nagyon-nagy távlatot jelent. Azt a távlatot, amiben mindegyik vallás egyetért, hogy a halálnál nincs vége a dolgoknak. A buddhizmus úgy gondolja, hogy a születés előtt sem volt vége, nem onnan kezdődik. Nagy távlatot jelent. Ezek a lépések a buddhizmusban egy adott életbe próbálja belelátni a mindent, aztán elkezdi életemben

gondolkodni és aztán a harmadik lépés az, hogy a létezésben gondolkodik. Távlatot tud adni a buddhizmus.

Mit jelent önnek zsidónak lenni?

VERŐ TAMÁS

- Egy életstílusos közösségbe tartozni, a hagyományokat továbbvinni. Egy szóval talán *közösség*. Ez a legfontosabb.

Mit jelent Önnek baptista kereszténynek lenni?

BACSÓ BENJÁMIN

- Adottságot, gyökereket jelent, egy nagyszerű történelmi örökséget, és annak a jelentőségét, hogy pozitív módon hassak a hitemmel a környezetemre és a társadalomra.

Mit jelent Önnek római katolikus kereszténynek lenni?

MIHÁLYI JEROMOS

- Szépet kell mondani? Kapcsolatban lenni Jézussal, hogy én egy hagyományba beleilleszkedve, megismerve, azt aki kétezer évvel ezelőtt emberré lett, és meghalt értünk, mint teológus szöveg. De, hogy Ő velem, egy valóban létező, egy élő Istennel lévő személyes kapcsolat, akit nem én kreáltam magamnak, hanem akit megismertem a keresztény közösségemben, és a keresztény közösség hagyományában.

Mit gondol, amikor a vallást és a tudományt egymással szembe állítják?

KAMPIS GYÖRGY

- Rosszat. Miközben én nem vagyok vallásos. Azt gondolom, hogy a tudomány meg a vallás összeegyeztethető. Nekünk volt is egy ilyen projektünk a Templeton Alapítvánnyal. Én voltam a tudomány képviselője ateistaként, volt benne katolikus teológus, jezsuita és volt buddhista is, tartottunk nyilvános rendezvényeket. Az derült ki például, hogy a jezsuiták abszolút tudomány-hívők voltak. Én mesterségesnek érzem már az evolúció szembeállítását is a vallásossággal, általában a tudománnyal szembeállítani a vallást pedig különösen. A tudomány nem azonos az evolúcióval. Az egy speciális tudományos elmélet. Szerintem lehet valaki fizikus úgy, hogy nem is hallott erről az elméletről és lehet teológus, aki meg ismeri. Mi kiadtunk egy könyvet, Alister McGrath, *Tudomány és vallás*, ami kifejezetten a párbeszédéről szól. Persze, feszültség, az lehet. Ugye van feszültség az evolúcióval kapcsolatban, egyes tudományos nézetekkel kapcsolatban, de nem a tudománnyal, mint olyannal kapcsolatban van ez a feszültség.

Mit szól ahhoz, amikor azt hallja, hogy a tudomány elődje a vallás, a vallásból fejlődött ki a tudomány?

KAMPIS GYÖRGY

- Ezt én is szoktam volt mondani. Nézzük például a logikát. A logikáról tudjuk, hogy ténylegesen a teológusok csinálták, szerzetesek foglalkoztak vele, bár nem is lett készen. A XIX. században jött létre egy új tudományág, a matematikai logika, addig a filozófia részének tekintették. Én tudományfilozófus vagyok. Azt például tudja az ember, hogy a katolikus vallás sokáig tiltotta a kísérletezést. Ne kísérletezz, mert az a természetbe való beavatkozást jelenti, ami Isten ellen való! Azért ez nagyon

megváltozott. A felvilágosodás megtörtént a XVII. században, ez nagyon rajtahagyta a kezét a katolikus gondolkodáson, ezáltal a reformátuson is egyébként. Egyébként én is létre akartam egy egyházat, a tudomány vallását. Sose készült el. Amerikában csináltak ilyet, ez mellékes. Az emberekben igény van a vallásra. A tudomány nem végleges, a tudomány maga megváltozhat.

Pandémia

Mivel az interjúsorozat 2020-ban készült, ezért megkerülhetetlenek voltak a Covid-19 nevű vírussal kapcsolatos kérdések.

Volt-e olyan pillanat, amikor félt a vírustól?

CSER ZOLTÁN

- Én úgy gondolom, hogy többféle vírus van. Van példaképpen a számítógépvírus. Ugye a vírus, maga a szó mérget jelent, a latinból ered. Érdekes, hogy miért ugyanaz a számítógép vírusnak a neve, mint a biológiai vírusnak. Nyilván azért, mert hasonló a működésük. Ma a vírusról vita van, hogy élőlény vagy sem. Három ilyen elképzelés van. Az egyik élőlénynek tartja, másik nem tartja élőlénynek, mert azt mondja, olyan, mint egy parazita, csak élőlényen keresztül tud hatni, de az tény, hogy hasonlít a kettő egymásra működésében. Ami félelemmel tölt el, az a tudati vírus. Nem létezik ez a szó, viszont a buddhizmuson belül minden probléma gyökere a nem-tudás. Az is nem-tudás alapú, hogy ez a vírus megjelenhetett. A mi szemszögünkből. Nyilván vannak előzményei, és rétegei ennek a történetnek, de az egész mögött egy ilyen nem-tudás, egy tévedés áll. Engem inkább ez foglalkoztat. Mi lehet ez? Mi lehet az a tévedés, az a bennünk lévő elhomályosulás, amit nem veszünk észre, aminek a következménye, hogy meg tud jelenni egy ilyen vírus és el tud terjedni. Amikor a médiát néztem, nyilvánvalóan hatott rám. Az egyik dolog sajátos érzéssel töltött el, hogy a szabadság tere korlátozódott. Nem az van, hogy úgy döntünk, hogy hétvégén ide megyünk, hanem egész egyszerűen nem mehetünk oda. Megváltozott az élettérbeni működés. A másik érdekes érzés, hogy nagyon erős külső irányítottság van. Nem tudjuk pontosan, hogy a döntések hogyan születnek, miért születnek, de nagyon erős kívülről jövő szabályozás van és olyan pillanat is volt, amikor hatott rám az embereknek a félelme. Ezt éreztem. A bizalmatlanság, bizonytalanság egymással szemben. Érdekes az volt érzelmi szempontból, hogy az emberiség történelmében mindig a láthatatlantól való félelem egy nagyon erős tényező volt. A láthatatlan veszélyforrások. Ezt ki hogyan kezeli, melyik társadalmi réteg vagy korosztály az, aki ellene megy ennek, vagy aki észreveszi, hogy itt erős érzelmi probléma van, az kezelendő lenne. Nem kapcsolódunk egymáshoz.

A Tan Kapuja Buddhista Egyház
épületének egy ablaka

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- Hogy mondjam... Én nem félek a vírustól, mert mi hiszünk abban, hogy el van rendelve, hogy hogyan fogunk meghalni és mikor. Igazából félni nem kell, mert az el van döntve. Ugyanakkor a szükséges óvintézkedéseket meg kell tenni, mint ahogy például amikor az ember éhes, akkor készít magának ételt és megeszi, de abban bízunk, hogy az Isten, aki táplál, az Isten aki ellát ott van de azért nekünk kell megcsinálni azt az enivalót, meg nekünk kell megenni. Megtesszük, ami a dolgunk, az óvintézkedéseket, de bízunk az Istenben, hogy könyörületes lesz hozzánk.

SIVARAMA SWAMI

- Nem. Mit jelent a vírus? Betegséget vagy halált. Meghalni úgyis meghalunk, kérdés, hogy mikor és hogyan. Nyilván nem keresem a vírust, mert lenne még sok munkám, de ha Istennek az a terve, akkor elfogadjuk.

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Így nem mondanám, hogy félttem. Van családom, vannak gyerekeim, sok barátom van, nyilvánvalóan nem szeretném, hogy bajuk legyen, fontosak számomra, de azt nem mondanám, hogy félttem. Ugyanakkor meg igyekeztem felelősségteljesen gondolkodni és viselkedni ennek kapcsán.

KAMPIS GYÖRGY

- Állandóan félünk. A rövid válasz az, hogy igen. Én most Pesten vagyok, voltunk étteremben, ahol - egyszerűen csak becsukták az ajtókat - az emberek nem hordtak maszkot, és az nem volt egy kellemes dolog. Én azért remélem, jól vagyok, nem készülök halni akkor sem, ha elkapom, de remélem, hogy nem kapom el. Persze, hogy félünk.

VERŐ TAMÁS

- Most is van. Nem szeretném, hogy a közösségemben valaki bevigye a vírust, ezáltal valaki megfertőződik, ezáltal valaki veszélybe kerül. Ismerem a sok különböző véleményt, hogy a fiatalokra nem annyira veszélyes, mert erősebb az immunrendszerük, meg az ellentéte, hogy már rájuk is veszélyes vírus. Nem akarom titkolni, hogy van félelmem, van két lányom, akik szeptembertől újra iskolába fognak járni. Hogy lesz, mint lesz, osztálykirándulás, ki hol volt külföldön? Ezek az aggodalmak megvannak, de azt gondolom, hogy mindenkiben.

BACSO BENJÁMIN

- Igen. Amikor először bementem a virushelyzet első, vagy második hetében a boltba, mindenki nagyon csúnyán nézett, üresek voltak a polcok, és mindenki elhúzódtott a másiktól, félelemmel nézett a másokra, ez egy nagyon nyomasztó érzés volt. Nem is az a jó szó, hogy félttem, inkább nagyon nyomasztó volt, és megijedtem attól, hogy mit művel ez a vírus velünk, a társadalmunkkal, a kapcsolatokkal.

MIHÁLYI JEROMOS

- Nem attól félttem, hogy én elkapom ezt a vírust. Mi egy szerzetes közösségben élünk, tízen élünk itt az apátságban, és abból négyen veszélyeztetett korabeliek. Próbáltuk házon belüli intézkedésekkel, rendelkezésekkel, szabályokkal, körbepástyázni, hogy az idősek ne kapják el, mert attól félttem, hogy mivel mi egy közösségben élünk, ha ide bejön közénk a vírus, és egyikünk elkapja, akkor mi ugye együtt étkezünk, zsolozsmázunk, együtt élünk, akkor nagyon nehéz időben kizárni azt, hogy az idősek is elkapják. Tehát a négy időst féltettem a vírustól, nem attól félttem, hogy én elkapom, hanem, hogy az idősebb társainkat megfertőzzük.

Jutottak azzal kapcsolatban biztos, működő megoldásra 2020 márciusában, az első korlátozások idején, hogy hogyan ne engedjék el a híveik kezét, hogyan tudják velük tartani ennek ellenére továbbra is a kapcsolatot?

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- Nagyon sokféle kapcsolattartási módszer van. Elektronikus eszközök, alkalmazások, főleg így, de mi zárva voltunk, semmilyen tevékenységet nem folytattunk. Pont akkor esett a ramadán hónap, akkor viszont osztogattunk kuponokat, segélyeket azoknak, akiknek kellett. Sok emberrel nem tudtuk tartani a kapcsolatot úgy, ahogyan kellett volna, de igyekeztünk.

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Egyrészt szoktak lenni olyan alkalmak, amikor lehet jönni, amikor nyitott alkalmak vannak, olyankor bárki jöhet, aki érdeklődik. Ezek főleg a különböző természeti ciklusokhoz kötődnek, mint a téli napforduló, nyári napforduló, vagy a nap-éj egyenlőségek, teliholdak, újholdak, valamennyire ezekhez kapcsolódnak és pont amikor a márciusi nap-éj egyenlőség volt, akkortájt kezdődött a pandémiás időszak is. Most én személy szerint úgy döntöttem, hogy online nem fogok tartani semmilyen programot. Nyilván az emberekkel tartottam a kapcsolatot, akik járnak hozzám, akik a tanítványaim, vagy akár az én tanítóimmal is igyekeztem beszélni. Úgy úgy tartottunk csak programot, hogy megbeszéltük, hogy most én tartok otthon, és más tanítványom is tart otthon, és akkor lehetett mondani, jelezni, hogy szóljunk másokért is, fohászokdjunk, imádkozzunk konkrétan másokért, a közösségi jellegűt azt így tartottunk. Személyesen meg tulajdonképpen én egyedül minden nap imádkoztam, fohászokdtam a jurtában.

VERŐ TAMÁS

- Tényleg nagyon az elején, amikor Magyarországon elkezdett kialakulni ez a helyzet, akkor láttuk, hogy hamarosan egy zárlat és ezek a különleges megszorítások következnek, akkor megelőzve egy picit a környező világot, mi bezártuk a zsinagógákat. Ezzel egyidőben sikerült is az internet segítségével Zoom-on, Facebook-on, YouTube-on és mindenféle hasonló platformon készenállnunk arra, hogy - a hagyományok tiszteletben tartásával - azért mégis tudjuk a kapcsolatot tartani, mert éreztük már akkor, hogy a közösség vallási és szociális életét meg kell tartani.

BACSO BENJÁMIN

- Alapvetően a gyülekezetünknek viszonylag erős az online jelenléte, és ebben a pandémiás időszakban még inkább törekedtünk az online kapcsolattartásra, igyekszünk azokat a csatornákat használni, amelyek a rendelkezésünkre állnak. A gyülekezetnek a legnagyobb erejét az erősített és őszinte közössége jelenti, igyekeztünk mind a kettőt megtartani ebben az időszakban is, a következő módon: az online közvetítéseket megtartottunk, és az istentisztelet után egy Zoom beszélgetést indítottunk el, ahol lehetett kérdezni, beszélgetni az igehirdetésen, utána pedig az Úr segítségével kis csoportokat alakítottunk. Ezekben a kis csoportokban egy úgynevezett 'hogyan vagy?' kör indult el, ebben arról volt szó, hogy kivel mi újság, hogy élnek meg a helyzetet a gyülekezet tagjai? Majd imádkoztunk egymásért. Ezután mindenki visszajött ebbe a nagyobb szobába. Ezenkívül igyekeztünk beindítani egy olyan bátorító alkalmat, aminek Boros Lajos lett a vezetője, vagy házigazdája. Kedden esténként a személyes életéből hoz példákat, és osztja meg a hitét az online csatornán keresztül. Lajos az életének egy jelentős részét börtönben töltötte, és ott jutott hitre, ott csatlakozott az Élő Remény Baptista

Gyülekezethez. Ezek a kedd esték jól megmutatják azt, ahogyan ő hisz Istenben. Ezenkívül az idősebbek számára, mivel közülük is bekapcsolódtak a Zoom beszélgetésbe az istentisztelet után, bár ezt nem mindenki tudta megtenni, úgyhogy csütörtökönként reggel egy telefonkonferenciát szervezek, és ebbe az előbbiből kimaradt idősök becsatlakozhattak. Megkérdezzük, hogy kivel mi újság van. Ezután pedig egy bibliai történet, ige, bátorítás következik, majd pedig imádkozunk a gyülekezetért, egymásért. Az online időszak alatt, a gyülekezet igyekezett együtt maradni, ezen kívül a vezetőség minden tagja - merthogy nálunk így hívják, hogy vezetőség - felelős volt legalább nyolc-tíz emberért a gyülekezetben, akiket felhívtak, tartották a kapcsolatot, ha segítségre volt szükségük akkor segítettek. Én is, mint lelkipásztor pedig igyekeztem akár a Messenger, akár a Viber, akár az e-mail segítségével tartani a kapcsolatot, és igyekeztem felhívni akit tudtam. Így éltük meg ezt az időszakot.

MIHÁLYI JEROMOS

- Hát ugye nálunk elég határozott irányvonal volt azzal kapcsolatban, hogy mikor és hogyan kell az istentiszteleteket nép nélkül tartani. Nálunk, itt a bencés apátságban az istentiszteletek ugyanúgy mentek. Mi, a tíz fős közösség az istentiszteleteket, magát a szertartásokat is együtt végeztük, mivel mi is bezárkóztunk. A közösség egy része idősebb, a másik fiatalabb, de együtt végeztük a liturgiákat. Ami nálunk még egy szerencsés momentum volt, hogy mi már 2014-ben, amikor a templomot felújítottuk, akkor úgy alakítottuk a technikai eszközöket, hogy lehessen stream-elni, és igazából egy nagyon kicsi eszközt kellett beszerezni, hogy megújítsuk ezt a régi rendszert. Mi ezt nagyon pozitívnak látjuk utólag is, hogy minden szentmisét, minden napi szentmisét megtarthattuk, ha így, hát ebben a formában. Volt, amikor rózsafűzérrel, volt, amikor szerzetesi zsolozsmával összekapcsolva ezt elérhetővé tettük a híveknek, és kértük azokat többször is, akik fiatalabbak, unokák, gyerekek, hogy vegyék elő azokat a telefonokat, laptopokat amiket már félreteszünk, mert már nem olyan gyors, nem lehet már olyan gyorsan szörfözni rajta, és ezt adják oda a nagyszülőknél. Azt láttuk, hogy sokan ezt megtették. Elővették régi telefonjukat, beállították, a szülők megtanulták az okos televízió használatát, hogy a nagyszülőknél be tudják állítani a *YouTube*-ot, az élő közvetítést a TV-ben. Ez mindenképpen praktikus eszköz volt, utólag most látjuk, mikor jöttek nagyon sokan, nem is gondoltuk volna, hogy itt azért az ember azt látja, mivel visszacsatolás nincsen, tehát mindenképpen rosszabb, mint egy hívekkel végzett istentisztelet. Online lát az ember egy számot, hogy követik 330-an, nem tudjuk, hogy igazából mennyi az a valós, elért ember. Van ahol családban nézik, van ahol ketten nézik, van ahol többen nézik, és nagyon sokat jeleztek vissza utólag pozitívan, nem is gondoltam volna. Mondták, hogy veletek ünnepeltünk a húsvétot, ugye beleesett a húsvét is ebbe az időszakba. Ezt próbáltuk szépen magunk elvégezni, és ezt technikailag úgy alakítani, hogy minél élvezhetőbb, minél hatásosabb legyen, minél közelebb legyünk a hívekhez. Úgyhogy ez az online közvetítés mindenképp szerintem praktikus dolog volt.

Tihanyi Bencés Apátság,
a sekrestye egyik sarka, ahol elektronikai eszközök találhatóak.

Az egyetemen hogyan tanítottak az online időszakban, milyen platformon hogyan folyt az oktatás?

KAMPIS GYÖRGY

- Nagyon jó kérdés. Én Zoomot használok, de tudom, hogy mondják, hogy ne használjanak Zoomot, mert kínai és szivárog az adat, meg mit tudom én... Ez engem őszintén szólva marhára nem érdekel! Énnekem a Zoom azért jött be, mert mutatja azt is, kinek van bekapcsolva a kamerája, kinek nincs, tehát több információt ad, könnyebben is kezelem, mint a többit. Nem jutottunk vele semmire, nem jutott az ELTE semmire, én ELTE professzor is vagyok, az ELTE - mint az egész ország - kontakt oktatást határozott meg, de azért ettől még mindenféle eltérés van. Tehát például én a biológiai intézet munkatársa vagyok. Amikor az igazgató azt mondta, készülünk az online oktatásra, én készültem is, egyelőre megfigyelőként, mert én a vizsgaidőszakban tartom az órát. A rövid válasz nem, nem jutottunk semmire. Van egy, még mindig rövid válasz, a TTK utasítás, tehát nem rektori, ami viszont azt mondja, hogy figyeljünk.

CSER ZOLTÁN

- A főiskola szempontjából mi voltunk talán az elsők, akik átálltunk az online működésre, nagyon gyorsan. Lehet, hogy ez a buddhizmus szelleméből fakad, hogy nagyon fontos a rugalmasság. A tudati képzésnek az egyik leglényegesebb tényezője a körülményekkel megtanulni együttműködni. Mi karmának nevezzük elfogadni a helyzetet, és megtanulni együttműködni. Minisztériumi dicséretet kapott az intézmény, és kérdezték is sokmindenben a véleményünket. A tanárok jó részének, utólag kiderült, hogy nem tetszett. Van az a két fő pont az online oktatásnál, hogy a pozitívuma lehet az, hogy mentálisan lehet gondolkodásmódot serkenteni, vagy különféle gondolati struktúrákat bevezetni, vagy arra készíteni a hallgatókat, hogy megtanuljanak gondolkodni, ez egy fő cél nálunk az intézményben. Viszont a másik az a lelki aspektus. Lelkileg viszont hideg, elidegenített, rideg tér egyelőre az online tér, nagyon nehéz benne otthon éreznie magát az embernek. Teljesen más. Ha idejön valaki, itt van az oltár, füstölőt gyújt, mécses gyújt. Mivel online mellkastól fölfelé látja csak az ember az oktatót, el tud tűnni az, hogy ő egy élő, fizikai organizmus. Volt egy eufórikus időszak, amikor az online áttérésnél azt éreztük, hogy ebben lehet fejlődni, van potenciál, sokmindent meg lehet valósítani. Aztán a vége felé, májusban volt egy lelki megomlás, ami abból fakadt, hogy elveszítjük egymás valóságosságát és a helynek a varázsa nincs benne a térben. Ezeket próbálják orvosolni. Mi is próbáljuk, gondolkodunk egy olyan megoldáson, hogy virtuális főiskola legyünk. Egy egyénre szabott dolog legyen, hogy érezze a hallgató, hogy órán van, előadás van. Online intéztük a felvételit, a záróvizsgát, mindent. Márciustól azonnal váltottunk. A hívők szempontjából nekünk a karantén, mint olyan, nem sokban különbözik az elvonulástól. Nálunk nagyon fontos az elvonulás, hogy az ember időről időre elmenjen egyedül, és befelé figyeljen, megfigyelje saját magát. Mi így a karantén időszakot átfordítottuk egy gyakorlati módozattá.

Eddig a trend az volt, hogy utazz, utazz, utazz. Mi rengeteget, a kollégák is, én is, rengeteget utaztunk, rengeteget. Volt olyan, hogy fél évet nem itthon töltöttünk. Aztán egyik végletből a másikba csöppentünk, a 'ne utazz' az a másik véglet. Ilyenkor az ember elkezd befelé utazni. Minden nap volt online foglalkozás, meditáció, szertartás, jóga, mert sok embernek ez a kapaszkodó, mert megváltoztak az értékrendek. Akinek például családja, gyereke van, ha három, akkor három online

oktatást kellett koordinálni. Nehéz helyzetek voltak. Számukra a megfogható dolog az volt hogy, minden nap volt gyakorlás, rendszeresség volt, ami az egyház részéről volt fontos, hogy legyen kapaszkodó. Hogyan lehet ezt jól csinálni, hogy belül azért tudjunk fejlődni, tudjunk a bizonytalansággal, az értékrendváltással mit kezdeni? A bakancslistás dolgok mennyiségét el lehet kezdeni csökkenteni. Elolvasni, megnézni, megcsinálni, most van rá idő. Kihasználni az időt. Őszentsége, a Dalai Láma nagyon régóta tart online gyakorlást is, tanításokat, beavatást is.

Van-e valami olyan utalás a Szentírásban, ami Ön szerint erre a pandémiára utal?

MIHÁLYI JEROMOS

- A szentírás nem egy jóskönyv. Nem lehet az mondani, hogy mi most, éppen megjósolt történeteket látunk a *Bibliában*, ezt én nem gondolom. Azt gondolom, hogy a kialakult helyzetet lehet az evangélium fényével megvilágosítani, tehát a saját életünkben, hogyha az ember reményvesztett, akkor maga az ember talál vigasztalásra a szentírásban, és kell, hogy egy evangéliumi történetet akár az egymás iránt vállalt felelősséget, felelősségvállalás az nagyon fontos szerintem, ami megnyilvánult ebben a pandémiában. Igenis rászorolunk egymásra, akár a nagyszülők a fiatalokra, most, amikor el kell zárkózni, amikor be kell zárkózni, vagy akik karanténban vannak, rászorolnak a szüleikre, és felelősek vagyunk egymásért. Azzal már én felelősséget vállaltam, hogy felteszem a maszkot, ezeknek a különféle értékeknek az alapjai ott vannak a szentírásban, az egymás iránti vállalt felelősségnek, hogy én cselekedjem az irgalmasság cselekedeteit, ezek ott vannak a szentírásban, meg az, hogy ne essünk kétségbe. Erre bátorítást és örömet talál a szentírásban az ember.

SULOK ZOLTÁN SZABOLCS

- Igen, többfajta utalás is van. Attól függ, hogy milyen nézőpontból nézzük a dolgot. Egyrészt vannak a járványhelyzetre szóló prófétai tanítások, például sunna, miszerint ha halljátok, hogy egy helyen pestis van, akkor ne menjetek oda, vagy ha ott vagytok, akkor ne menjetek el onnan. Ez pont a karantén, hogy ne menjünk oda, vagy ne menjünk el onnan. Ha másik oldalról akarjuk nézni, akkor ha el kell jöjjön az erkölcstelenség olyannyira, hogy az már egy megszokott gyakorlat, tehát bevett gyakorlattá válik az emberek körében, akkor megjelenik a pestis és olyan betegségek, amik nem voltak az elődeinknél. Sokféle figyelmeztetés van, nem lepődünk meg azon, hogy vannak próbatételek. Elmúlt generációk világháborút kaptak, ahhoz képest még elég jól vagyunk ezzel a vírussal. Jobban, mint azok, akik a világháborút kapták.

CSER ZOLTÁN

- Van. Leginkább a tibeti buddhizmusban található meg, az alapszentiratunkban is megtalálható. A Buddhának volt egy olyan tanítása, ahol a szegénységről beszél. A *Kerékforgató a jó király, annak az oroszlán üvöltése* leírja azokat a pontokat ahol ahogy negatív érzelmek, negatív tudattartalmak megjelennek, akkor egy társadalom hogyan degradálódik. Vannak benne pontok, ahol azt írja, megjelenik a csúnyaság és a szépség közötti erős különbségtétel, és megjelennek a betegségek, olyan betegségek, amelyek nem voltak korábban, új típusú betegségek. Tehát ott le van írva, természetesen nincsen teljesen kifejtve. Érdekes az is, hogy egy ilyen folyamatba a bölcsek nem tudnak beleszólni, kivonulnak a bölcsek, őrzik a tudást, és amikor lezajlik, akkor visszajönnek. Vannak olyan jóslatok, amik Tibettel kapcsolatosak. Padmaszambhava volt a tibeti buddhizmus megalapítója, aki leírja

azt, hogy eljön az az idő, az a sötét kor, amikor a tibetiek úgy repülnek, mint a hangyák, és azt mondja, hogy gépmadarak vannak az égen meg géplovak. Ezekben az időkben a tanításokra nagy veszély leselkedik, mert szétszóródnak, és sok tévtanító jelenik meg, és rengeteg olyan betegség jelenik meg, amiket addig nem ismertünk, és különleges tünetekkel rendelkeznek. Leírja, hogy nagyon fontos, hogy ebben az időben mindenki befelé forduljon, és tartsa magában a tiszta tudatot. Tehát van utalás. Nem olyanok, mint például a János jelenések, hogy apokaliptikus jóslat szerű, hanem lényegesen konkrétabbak. A legtöbb vallás szerint ma az emberiség egy nagyon kifordult életet él, ami lassan vissza kell, hogy forduljon. Ezek a figyelmeztető jelek. Rendezni kell a belső rendezetlenségeket, mert a buddhizmus szerint addig a pontig van szenvedés, amíg a rendezetlen, ártó belső érzelmi fátylak nem engedik a tisztánlátást. Lássuk, hogy miből mi lesz. Minek mi a következménye. Ma - talán körülbelül 100 éve - úgy működik az egész globális gazdasági rendszer, hogy ezzel nem nagyon foglalkozik. Ha elbányászunk egy hegyet, akkor annak lesz következménye, ha kivágjuk az összes fát, annak lesz következménye az emberre, globálisan a környezetre. Az ember nem lát tisztán. Kifelé is kell nézni, de befelé is kell nézni, hogy mi az, amit nem látunk, mit nem veszünk észre, mik azok a tendenciák, a túlzott fogyasztás például, amelyek következménye lehet egy ilyenfajta megnyilvánulás. A buddhizmusnak mindig ez volt a válasza, hogy nagyon fontos az oktatás, a tudás. A tudásnak kétfajta útja van, az egyik a gondolatok képzése, mint egy iskolában, a másik a meditáció. Itt a Buddha szobornál, amit látsz /a teremben lévő szoborra mutat - T. A. B./ ez a kettő jelen is van. Ez a tanulás, ez a Dharma 'érvelő kéztartás', a másik az elmélet és meditáció, a befelé való nézés. Gondolkodni és elmélyedni. Ami azt is jelenti, hogy nem csak arról szól... Ugyanis manapság ezt félreértik, azt mondják, ha buddhista valaki, az meditál és befelé néz. Nem. Meg kell próbálni intelligenssé válni. A 'buddha', mint szó azt jelenti, hogy megvilágosodott személy, intelligens. Természetes, hogy ilyen kényszerhelyzetek jönnek, a világ erről szól, de lehet benne változtatni. Bár nagyon fontos, hogy az intelligencia szerint változtassunk, mert ha a vágyainkat, vagy az ellenségességeket követjük, akkor abból csak újabb és újabb szenvedés lesz. A betegségről is ezt mondjuk, teljesen természetes, hogy az emberi életben van. Születés, betegség, öregség, halál, de az nem mindegy, milyen úton megy. A 'miként' nem mindegy, és ebben nem állunk jól ezen a bolygón. A buddhizmusban reinkarnáció van, tehát a halál egy rendkívüli pillanat lehetne, ha az emberek tudnák, hogy hogyan kell csinálni, hogy kell átlépni a kapun, de ma ez a tudás nem köztudott, és nem tanítják sehol hivatalosan. A buddhizmus szerint kihasználható lehet még egy ilyen világjárvány is.

Terem, amit buddhista tanítások elsajátítására,
gyakorlására használnak

MAJERCSIK JÁNOS OGUZ

- Igen. Tulajdonképpen a tengrizmusban, ebben a fajta hitben vannak emberek, akik valamilyen módon tudják tartani az éggel, a teremtővel a kapcsolatot, meg az ősök szellemével, ami nagyon fontos. Itt ennek kapcsán is és sok minden más kapcsán is, úgymond meg szokás kérdezni, vagy szoktunk kérni útmutatást, jeleket, hogy éppen milyen események történnek, akár a kisebb közösségekben, akár a magánemberek életében, akár nagyobb szinten is. Nagyon sokszor ezek az útmutatások, jelek, jelzések szimbolikusak, burkoltak. Most is volt ilyen. Már ősszel voltak erre utaló jelzések, aztán tavasszal is. Ahogy mondtam is, ez képi, vagy szimbolikus formában nyilvánult meg.

VERŐ TAMÁS

- Nagyon sok olyan tanulmányunk van, mint például a kabala, ami olyan kis misztikus dolog, ami megtalálja a későbbiekben a múltban lévő leiratát. Ha a *Tórát*, a Mózesek könyvét valaki előveszi és példaképpen minden hatvanadik betűt elolvassa és azokat összeolvasva valamit kap, akkor ezekben a későbbiekben meg lehet találni visszamenően az indokot. Én azt gondolom, hogy van olyan utalás a *Tórában* számmisztika alapján, ami neveket hoz elő, 'covid'-ot, vagy hasonló szavakat. Aki ezt követi és elfogadja, azokat ez megerősíti, de vannak, akik ezt azért kérdésesnek, nem megalapozottnak találják.

BACSO BENJÁMIN

- Azt gondolom, hogy a *Biblia*, az egy olyan könyv, ami örök értékeket tartalmaz, ha pedig azt olvasnánk benne, hogy 2020-ban a koronavírus pusztítani fogja például Európát, akkor ez egy nagyon rövid időszakra szólna. Én sokkal inkább azt látom, hogy a *Biblia* nagyon egyértelműen beszél arról, hogy lesznek nehézségek, és folyamatosan, hogyha a történelmet nézzük, akkor voltak is nehézségek a keresztények, illetve a társadalmak életében. Most, ha a pestisre gondolunk, vagy a koronavírusra a XXI. században, ezek mindig olyan világvjárványok voltak, amelyek rendkívül megnehezítették az emberek életét. Ebből a szempontból nagyon reális könyv, mert azt írja, hogy erre fel kell készülni. Ha én az egyszerű fordítás szerint olvasom, ha jól emlékszem, Péter levelében van egy olyan nagyon szép mondat. Kedves Barátaim! Ne legyetek meglepve, amikor különféle nehézségek érnek benneteket. Ezt írja. Úgy érzem, ebből a szempontból tényleg őszintén beszél, hogy lesznek nehézségek, ugyanakkor azt is mondja, hogy az élet azért több, mint amit itt magunk körül látunk, több, mint amit itt a nehézségek okoznak, és nagyon reálisan felhívja a figyelmünket arra, hogy a nehézségek közepette is, és a nehézségeken túl is, van élet. Arra irányítja a figyelmünket, ha Istenben bízunk, akkor az életünk több, mint ez a néhány évtized, amit itt a Földön élünk, vagy amit most itt ezek a nehézségek jelentenek. Ha ilyesmire gondolsz, akkor erre számtalan utalás van a *Bibliában*, hogy lesznek nehéz időszakok, és számtalan utalás van a *Bibliában*, hogy ezekben a nehéz időszakokban tudjuk, hogy van Istenünk.

Volt-e tudományos előjele ennek a vírusnak?

KAMPIS GYÖRGY

- Volt, persze, hogy volt. Olcsó is arról beszélni, hogy a XXI. század a vírusok évszázada lesz. Hasonlókat Jordán Ferencnél olvastam először. Feri az MTA doktora és a Balatoni Limnológiai Kutatóintézet igazgatója is jelenleg.

Jordán Ferencsel a pandémiáról is készítettem interjút.

Bizony, ő is sokszor elmondta már, hogy jönni fognak a vírusfertőzések. Én nagyon sokat repülök, Németország és Magyarország között ingázok. El szoktam

gondolkodni néha, hogy hány embert érint ez az egész repülődsdi, ha csak ezt nézzük. Kiadtuk például a *Darwin szelleme* című könyvet, ami Darwinnak az újraírása, amiben benne van pár lényeges dolog, amit Darwin nem tudhatott. Olyan példák vannak benne, mint a Maginot-vonal, az erózióra példa. A legenda szerint a világháborúban a németek megkerülték a Maginot-vonalat. Azért ez sokkal bonyolultabb. Ha utána olvas az interneten, akkor látja, hogy voltak valódi harcok, és egy gyengébb pontjánál törték meg, és kétségtelen, hogy meg is kerülték, de nem ez volt a fő dolog. A fő dolog az volt, hogy átjutottak. No de a lényeg számunkra, hogy ez egy hatalmas betonerőd tankok ellen, egy több ezer kilométer hosszú erőd. Ma egy részét nem lehet megtalálni. Keresték, de nem találták, befedi a föld, ami egy klasszikus dolog. Részben az erózió munkája, elhordja a víz, a föld munkája. Az is van a könyvben, hogy minden pillanatban egy egész város lebeg az Atlanti-óceán felett. Én voltam a szerkesztője is a könyvnek, ezt hülyeségnek gondoltam, utána számoltam és igaz. Szörnyű, de igaz. Körülbelül százezer embert érint a dolog minden pillanatban. A trükkje az, hogy az Atlanti-óceán átrepülése hosszú ideig tart, tehát a repülő út hat-nyolc óra, attól függ honnan indulok és hová érkezem. Tehát így kell értelmezni a százezer embert, hogy annyi van a levegőben, ezen a részén a Földnek. Ugyanez van az összes hosszútávú útnál.

Visszatérve arra a kérdésre, hogy hogyan lehetett tudni... Nagyon későn jött, de pontosan lehetett tudni. Azt gondolom, hogy jönni fog még nagyon hamarosan következő járvány. Halálosabb lesz, de az emberek nem fognak félni tőle, sajnos. Az emberek orr és száj alatt hordott maszkokban mászkálnak, ami semmit nem ér. Lehet, hogy ők most nem félnek, de majd félnek akkor, ha az olyasmi lesz, mint az anthrax (málmétely) vagy mint a pestis. Akkor majd fognak félni az emberek!

Ez a vírus, a Covid-19 fog továbbfejlődni, vagy egy teljesen új jön?

KAMPIS GYÖRGY

- Új jön. Új jön, új állatról. Sőt, azt lehet tudni az evolúciós megfontolásokból, hogy a meglévő vírusok általában az idő múltával egyre kevésbé fertőzők, hogy miért, ennek is evolúciós, nagyon egyszerű oka van. Azért, mert azok élnek túl. Tehát a vírus meghal azzal együtt, akit megölt. A vírus szempontjából az ideális vírus az, ami nagyon fertőz, de kicsit tesz csak beteggé, mert akkor továbbadódik és átmegy az egész emberiségen. Úgyhogy szerintem ettől nem kell félni. Attól kell csak félni, hogy az oltás nem fog teljes védelemet adni. Meg az új vírusoktól kell félni.

A mise folyamán a bort és az ostyát megszüntették a kialakult vírushelyzet miatt?

MIHÁLYI JEROMOS

- Hát ugye nálunk ez alapvető az istentiszteletnél, ha szentmisét folytatunk, akkor anélkül nincs szentmise. A kenyér és a bor nélkül, ami ugye Krisztus testvé és vérévé változik, hitünk szerint, a papnak a szavára is megemlékezve, úgy, ahogy az utolsó vacsorán, minden szentmise megemlékezik az utolsó vacsorára, ha kivesszük belőle, akkor pont a lényegét veszítjük el. Ezt mi megtartottuk, a megfelelő előírásokat betartva, tehát nálunk szigorúan kézfertőtlenítés van konkrétan a kenyér kiosztása előtt, ugye ezt hívjuk áldozásnak, amiben a híveket részesítjük, ebben az egy kenyérben és egy kehelyben. Az egyértelmű, hogy az úgynevezett két szín alatti áldozást, amikor bort is, és kenyeret is adunk a híveknek, az szünetel most. Ez püspökkari rendelkezés, felsőbb rendelkezés. A híveknek csak a szentostyát osztjuk, tehát Krisztus testét osztjuk, és ezt az előírások szerint, előtte és utána

kézfertőtlenítés van, most, hogy fokozódik a helyzet, mi itt házon belül az apátságban az áldoztatást is maszkban végezzük. Amikor lemegyünk a hívekhez és kiosztjuk a kenyeret, akkor maszkban vagyunk, és kérjük a híveket is, aki teheti, különösen olyan idős korban hordják a maszkot, főleg akkor, amikor különösen sokan vannak.

Említette a szentelést, és ha jól tudom, most a szenteltvizet beszüntették, ezek szerint a keresztelkedésnél sincs?

A keresztelkedés, az más. Van az a megáldott víz, amit kiteszünk a templomba, akkor az emberek magukra hintik, amikor belépnek a templomba, jelként. Ezt a szokást azért szüntette be a püspöki konferencia, mert az emberek egymás után nyúlnak bele a vízbe, meg hát hozzáérnek ahhoz is, amiben tároljuk a keresztvizet. Éppen most olvastam, hogy Csíksomlyón automata szenteltvíztartót helyeztek ki, tehát aláteszik a kezüket és jön a szenteltvíz. Élelmesek a ferences atyák, hogy ilyet tettek ki. Nem is magával a szenteltvízzel van a probléma, hanem ennek pandémiás hatása van. Keresztségkor pedig egy kis vizet viszünk és azt áldjuk meg, amihez csak a pap ér hozzá. Én érek hozzá és ugye előtte kézfertőtlenítve, majd tiszta vízzel öntöm le a picinek a fejét, ebben nincs fertőzésveszély.

Tihanyi Bencés Apátság oltára,
a vírushelyzetre utaló tárgyak jelenlétében.

Előző kutatásom kapcsán beszéltem Jordán Ferenc kutatóval arról, - amit más tudósok, illetve már egyes helyeken a média is hangoztat - hogy ez a vírus, amivel jelenleg együtt élünk, ez csak egy 'bemelegítő', hamarosan érkezik egy komolyabb. Ön, mint vallási vezető, hogyan készíti fel erre a híveket?

SIVARAMA SWAMI

- Tudod, vannak olyan dolgok, amiket szabad csinálni és vannak olyanok, amiket nem szabad csinálni. A civil világban mindenki tudja, hogy vannak törvények, ha ezeket a törvényeket megszegik, akkor annak van következménye. Na most a világban, amiben élünk, szintén vannak törvények. Mindegy, hogy hiszünk benne vagy sem, de vannak. Annyira helytelenül és mértéktelenül fogyasztunk és veszünk el ebből a világból, és ezzel tönkre tesszük a környezetünket. Ennek az a következménye, hogy a víz teljesen szennyezett lesz, a tengereket tönkre tesszük, szennyezzük a földet, a levegőt. Te tudod ezeket a dolgokat. Ezt úgy hívják, hogy karma. Hallottál a karma törvényéről? De annyi más dolgot is csinálnak az emberek. Évente százmilliárd állat hal meg. Az emberek ölnek, csak azért, hogy egyenek. Ez bűnös cselekedet. Nem tudom, hogy voltál-e vágóhídon, nem javaslom, hogy elmenjél, nem egy szép hely. Miért nem? Mert megölünk másokat és amikor megölünk más élőlényeket és elveszük az életüket, annak van egy következménye. Ugyanúgy, mint amikor szennyezzük a vizet, annak is lesz egy következménye, az, hogy nem fogunk tudni vizet inni a folyókból. Fürödni sem fogunk tudni a folyókban, nemhogy inni belőlük! Ehhez hasonlóan, a világ törvénye, a karma törvénye is olyan, hogy mindennek van visszahatása és emberek sajnos nagyon sok törvényt szegnek meg. Az egyik ezek közül, hogy húst esznek és ennek lesz következménye. A Biblia is azt mondja, hogy ne ölj. Ha ölünk, annak lesz következménye, és amikor mindezek a következmények megérnek, akkor az valahogyan kirobban. Kezdődhet egy vírussal, háborúval, természeti katasztrófával, sokféle más problémával. Most például itt van a földrengés Törökországban. Semmi sem történik véletlenül. Ha az emberek nem tanulnak meg harmóniában élni egymással, harmóniában élni a világgal, harmóniában élni más élőlényekkel, akkor igen, helyes, amit hallottál, hogy valószínű, hogy ez a vírus csak a kezdet, mert lehet, hogy lesz még több. Azért, mert nem a megfelelő módon élünk ebben a világban.

Beszélgetések a Z generáció tagjaival

Eördögh Dalma

Krisna-tudat

Született: 2004

Beszélgetés dátuma: 2021. március 17.

Kiss Ármin Balázs

Sámánizmus, tengrizmus

Született: 2003

Beszélgetés dátuma: 2021. március 27.

Shubeil Sarah

Iszlám vallás

Született: 1998

Beszélgetés dátuma: 2021. március 26.

Tarcali Barnabás

Baptista kereszténység

Született: 2001

Beszélgetés dátuma: 2021. április 19.

Török Blanka

Római katolikus kereszténység

Született: 2006

Beszélgetés dátuma: 2021. május 14.

A vallásosságod mennyire rutin és mennyire hit?

EÖRDÖGH DALMA

- Mi Krisna-tudatot nem teljesen vallásnak szoktuk nevezni, hanem tudomány is egyben. Nagyon komplex, nagyon sok mindent magába foglal. Úgy van, hogyha gyakorlod egy ideig, akkor kialakul a hited. Persze kell hozzá hit, de amikor a gyakorlása közben rájössz, hogy van miben hinni, akkor ez tényleg sok boldogságot és jó dolgokat fog hozni az életedbe. Ha van hited, akkor ezt szívesebben és könnyebben csinálod. Az én életemnek egy nagy része a vallás. Azt mondanám, hogy rutin is egyben, de kell hozzá hit.

SHUBEIL SARAH

- Az iszlám vallás egy olyan vallás, ami életmódot is ad. Ezért gondolom azt, hogy ez nem csak vallás, hanem rutin is. A rutint úgy értelmezzük, hogy keretbe foglalja az ember életét. Az, hogy napi ötször imádkozunk, az egy rutin. Azt is nevezhetjük rutinnak, hogy mindig, amikor kimegyek az utcára, kendőben vagyok. A mögöttes dolog pedig, hogy én ezeket miért csinálom, ahhoz hit kell. Szerintem a válasz mindkettő.

KISS ÁRMIN BALÁZS

- Hm. Alapvetően nem érzem úgy, hogy ez a kettő elkülönülne. Mármint a hit a mindennapok részévé válik. Bár nem mondanám azt, hogy én kifejezetten csak a sámán-hagyományokban hiszek. Ez a leginkább hozzám közelálló út. Én alapvetően abban hiszek, hogy létezik valamilyen energia. Bármelyik vallást vesszük, ezt az energiát csak máshogy nevezi és más szertartásokkal kapcsolódik hozzá. Hozzám ez a fajta hit áll a legközelebb, de ettől függetlenül elfogadom a többit is. A sámán-hagyományok azok, amik a mindennapjaim részei, de nem zárok ki mást sem.

TARCALI BARNABÁS

- Is-is. Hit, és a hitből fakadóan kialakulnak a rutinok, szokások.

TÖRÖK BLANKA

- Én most keresztény gimnáziumba járok. Ebben van mindkettő, rutin is és hit is. Mivel minden nap imádkozunk és minden nap csinálunk hittanos dolgokat, ezért nagyon

sok a rutin. Ömm... Annyiszor nem megyek templomba, mint kéne... De azért hit is van benne, tehát imádkozni magamtól is szoktam.

Mennyire összeegyeztethető egy mai fiatal mindennapjaival a vallás gyakorlása?

EÖRDÖGH DALMA

- Nagyon sok fiatal tartozik a Krisna-tudathoz. Ha bemész a templomba, akkor nagyon sok a velem egyidős, és a korai huszonéves. Sok fiatal bevonz. De természetesen akár más korosztályokat is korosztályt. Azt nézve, hogy mostanában sok fiatal későn kel, a mi vallásunkban pedig elég korán kell, akkor mondhatjuk azt, hogy nehéz. Persze az is számít, hogy kivel barátkozunk. A Krisna-tudatban mindenki ugyanazt csinálja, nem különböznek a szokások. Viszont lehet, ha többet vagyunk olyanokkal, akiknek más vallásuk van, akkor ez eltér. Bár nem szokott gondot okozni. Nekem az a tapasztalatom, - főleg a Z generációval - hogy elég nyitottak. Azt látom, hogy mostani, körülbelül negyvenes éveikben járó embereknek a fiatal korukban sok minden változatlan volt, míg ma, a kétezer-tízes, kétezer-húszas évek elég sokfélék, színesek. Sokféle gondolkodásmód, sokféle világlátás, sokféle egyéniség található, keveredik.

SHUBEIL SARAH

- A szüleim muszlimok. Anyukám amúgy magyar, aki felvette a vallást, mielőtt még apukámmal találkozott volna. Egyértelmű volt számukra, hogy a gyerekeiket is ebben a hitben fogják felnevelni, úgyhogy én ebbe születtem bele. Hogy ez mennyire összeegyeztethető a mindennapokkal? Nem könnyű. Van például az, hogy csak halál ételeket ehetünk. Ez azt jelenti, hogy a húsnak az elkészítése meg van határozva. Nem szabad, hogy az állat sokkolódva legyen, hanem egy vágással kell levágni lennie, hogy kevésbé szenvedjen. Az éttermekben ez nehezen kivitelezhető. Ezért én ott mindig vegetáriánus ételeket eszek. Úgyhogy nem könnyű az összeegyeztetés, de lehetséges megoldást találni rá.

KISS ÁRMIN BALÁZS

- Szerintem sok múlik azon, milyen az alapvető közege az embernek. Nekem semmi nehézségem sincs. Az alap közegem nagyon elfogadó, nagyon érdeklődő az ilyen dolgok iránt is. Talán, amit kis nehézségnek lehetne mondani, hogy azt a nagyon erős értékrendet, ami minden vallásnak van, hogyan tudjuk hitelesen megvalósítani a hétköznapi életben. De ugyan az egy pozitívum is, mert amikor valamiben hisz az ember, mert akkor nem csúszik szét. Ma annyi mindent hallani, történnék mindenféle dolgok, és nincs, vagy nagyon kevés a biztos pont. A hírportálok is sokféle dolgot közvetítenek, meg az értékrendek is nagyon elmosódtak. Ebben a világban a vallás adhat egy erős támpontot.

TARCALI BARNABÁS

- Mindenkinek vannak nehézségei, bár nem hiszem, hogy ez a fiatalságon múlik. Az egyik ilyen, ami szerintem mindenkinek nehéz, a házasság előtti nemi élet, hogy a házasság előtti szex ne legyen, azt mondja a Biblia. A keresztény vallásban ez biztosan egy olyan dolog, egy társadalmi nyomás, főleg a fiataloknál, aminek nehéz ellenállni. De példaképpen a kábítószer fogyasztása is ilyen.

TÖRÖK BLANKA

- Szerintem mostanában nagyon kevés ember szán időt magára a hitre vagy a templomba járásra. Néha, amikor járok templomba, akkor is szinte kizárólag öregeket látni. Nekem is többször kéne mennem, hiszen olyan suliba is járok és a családom is vallásos.

El tudod képzelni az életedet a vallásod nélkül?

EÖRDÖGH DALMA

- Hát most már nem. Ez annyira összetett, és mindenre választ ad. Sokszor előfordul az életben, hogy találkozunk valamilyen problémával, nehézséggel. Én ilyenkor mindig a szentírásokhoz fordulok. Nem nagyon tudom elképzelni, hogy ha ez nem lenne, akkor mit csinálnék ilyenkor. Biztos találnék valamilyen megoldást, de nem hiszem, hogy úgy tudnám ezeket megoldani, mint ezzel a tudással. Nekem ez a vallás elég nagy része az életemnek. Sok kapcsolatom van a Krisna-tudatúak körében, és az összes kérdésemre választ ad. Bizonyára e nélkül is lehetne jó életem, de ez az, amivel a legjobban tudok hasonlítani.

A neveltetéseddel kaptad?

Igen, a szüleim és a testvérem is Krisna-hívők. Két-három éves voltam nagyjából, amikor elkezdtek templomba járni. Azt mondta az apukám, hogy előtte is ismerték a Krisna-tudatot, találkoztak Krisna-hívőkkel, de körülbelül 2004-től kezdtek el rendszeresen gyakorolni a vallást. Érdekes ez a neveltetés, mert megosztanak róla a vélemények, de én nagyon hálás vagyok, hogy így lettem nevelve. Egy idő után, egy bizonyos korról megjön az, hogy mindenki eldönthetné, hogy mihez szeretne tartozni, de hogyha ezt választja, akkor jól tesz neki, hogy így nőtt fel.

SHUBEIL SARAH

- Nem. Annyira meghatározza a vallás azt, hogy én ki vagyok, a gondolkodásmódomat, az életszemléletemet, hogy nem igazán tudom elképzelni nélküle az életemet.

KISS ÁRMIN BALÁZS

- Teljesen nélküle nem nagyon. Engem ez már régóta foglalkoztat. Az egész világmindenség régóta foglalkoztat, kreálok a fejemben kis modelleket, hogy mi is lehetne. A vallás, mint olyan, nagyon alapvető modellje az embereknek. Ha nem is ilyen szinten, de valamilyen szinten biztos jelen lenne az életemben.

TARCALI BARNABÁS

- Elképzelni bármit el lehet, persze. Igen, de az identitásomnak nagyon fontos része az, hogy keresztény vagyok. Ha elképelném, az nem a valós, mostani énem lenne.

A neveltetéseddel kaptad?

Is, de szerintem hitet nem lehet neveltetéssel kapni. Van egy olyan mondás, hogy Istennek nincsenek unokái. A hit mindenkinek a sajátja. Hozzájárul az, hogy édesanyám a születésem óta kereszténynek tért, édesapám nem, ő később, volt egy olyan szakasza a gyerekkoromnak, amikor ő nem volt keresztény. Nyilván van az én vallásosságomban is valamennyi hozott dolog, illetve láttam a szüleimtől a példát, amit követhetőnek és követésre érdemesnek tartok. Ettől függetlenül nem mondanám azt, hogy azért vagyok keresztény, mert ilyen családba születtem. Szerintem mindenkinek magának kell megharcolnia ezt az utat, eljutni eddig.

TÖRÖK BLANKA

- Nem. Azt hiszem, ez már egybenőtt az életemmel.

Ha nem otthon vagy, mennyire tartod magad ennek ellenére is a szabályokhoz, vagy mennyire lazítás?

EÖRDÖGH DALMA

- Vannak az úgynevezett vallásos elvek, szabályozó elvek, - például, hogy nem eszünk húst - amiket természetesen minden körülmény között betartunk. Most, hogy

már idősebb vagyok, próbálok minden szabályt betartani, mert ez fontos nekem. Az is része a vallásunknak, hogy nagyon sokat mantrázunk, mantrameditálunk. Ezt biztosan említette a Swami is. Erről el tudom képzelni, hogy egyeseknél eltűnik, amikor olyan közösségekben vannak. Én is emlékszem, hogy volt olyan a gyerekkoromban, amikor kicsit hanyagoltam. Most már ez is van olyan fontos számomra, hogy betartsam. Nekem a legközelebbi barátaim a Krisna-tudaton belül vannak, velük töltöm a legtöbb időmet. Nagyon sok más vallású ismerősöm is van, de velük más barátokozni. Egyébként elengedhetjük magunkat anélkül is, hogy nem tartjuk be a szabályokat.

Azt mondd, hogy szorosabb barátság vagy kapcsolat tud kialakulni két Krisna-hívő, illetve két azonos vallású között?

Azt gondolom, hogy természetesen. Azokkal barátokozunk, akik hasonlítanak hozzánk. Ez egyáltalán nem jelenti azt, hogy más vallásúakkal nem tudunk jól kijönni, vagy nem tudunk szoros barátságokat létrehozni. Személy személlyel bármilyen körülmény között tudunk kapcsolatot létrehozni. Bár én úgy érzem, hogy akiknek egyezik a vallásuk, azoknak van egy közös nevezőjük, vannak olyan dolgok, amikben minden körülmény között egyetértenek. Ugyanaz az életcéljuk, ugyanaz az életstílusuk. Ez segít a közelebbi barátságok létrehozásában.

SHUBEIL SARAH

- Én ezeket a szabályokat nem szabályoknak fogom fel. Tudom, hogy amiket az iszlám megtilt, azt miért tiltja meg. Például nem ihatok alkoholt, akkor tudom, hogy miért. A szüleim is így neveltek, hogy nem azért nem iszunk alkoholt, mert így az az alkohol, hanem tudjuk, hogy milyen tudatmódosító hatásai vannak. Az osztálykirándulásokon, amikor az osztálytársaim ittak, akkor én nem ittam. Ők ezt teljesen megértették. Ez is nagyon fontos, hogy a közösség, amiben vagyok, az mennyire elfogadó. Tehát az én esetemben nem volt olyan, hogy lazítottam volna, de ha más fiataalt kérdezel meg, lehet, hogy ő lazított.

TARCALI BARNABÁS

- Rossz úgy felfogni a kereszténységet, mint egy szabályrendszert. Legalábbis én nem így fogom fel. Azt szokás rá mondani, hogy ez egy kapcsolati etika, egy kapcsolati rendszer. Isten és a közötttem lévő kapcsolaton múlik, hogy mit lehet egy adott helyzetben. Máshogy viselkedem itthon és máshogy egy közösségben, de ez nem a kereszténység van a nem-kereszténység miatt, vagy a vallás, nem-vallás miatt. Egész egyszerűen azért, mert minden csoportnak más a kialakult norma-rendszere. Másn a kialakult norma-rendszere az osztályközösségnek, a családomnak, a gyülekezetnek... Vannak olyan dolgok, amelyek az adott helyen etikusak, vagy pont, hogy nem etikusak. Ha valami etikus egy adott helyen, de szembe megy a hitemmel, akkor azt én nem csinálom. Ettől függetlenül lehet, hogy van olyan közösség, ahol valami olyan dolog nem etikus, vagy nem elfogadott, amit az én hitem megenged. Ettől függetlenül nem csinálom, mert az adott közösségnek a szabályrendszere nem engedi, függetlenül a hitemtől. Úgyhogy nyilván máshogy viselkedem különböző helyeken, de nem (csak) a vallásom miatt. Az egyszerű válaszom az a kérdésre, hogy minden közösségben betartom a vallási szabályokat.

Azért, hogy ezt a vallást követed, illetve egyáltalán azért, hogy vallásos vagy, ért-e bármiféle megkülönböztetés?

EÖRDÖGH DALMA

- Nem emlékszem rá, hogy ért volna megkülönböztetés. Főleg kiskoromból az a tapasztalatom, hogy a gyerekek vagy nem ismerték a vallást, vagy nem annyira érdekelte őket, hogy kinek mi a vallása. Ilyen módon ez nem okozott gondot. Most vagyok 16 éves, két éve, amikor veled egyidős voltam, akkor már elég népszerű volt a Krisna-tudat. Nagyon sok barátom ismerte a Swamit például a Facebookról. Egyáltalán nem voltak ellenségesek. Nekem ez a tapasztalatom.

SHUBEIL SARAH

- Sajnos igen. Főleg azért, mert elég nyilvánvaló, hogy én muszlim vagyok. Már külsőleg is, a kendő miatt, illetve ahogyan öltözködöm. A beszólogatás régen mindennapos volt, főleg általános iskolában és gimnáziumban. Én eddig egy kisvárosban éltem, ahol az egyetlen muszlim család a mi családunk volt. Ezért az embereknek szokatlan volt. Hiába éltem ott tizen valahány évig, szokatlan voltam az emberek számára. Beszólogattak, de nem volt semmi fizikai bántalmazás, szerencsére.

Ezeket hogy élted meg? Hogyan gondolsz vissza rájuk?

Rosszul érintett, de soha nem mondtam azt, hogy én elhagyom ezt a vallást, hogy ez nekem nem kell, mert csak gondot okoz. Általában, ha meg is hallottam ezeket a beszélgetéseket, nem foglalkoztam velük túl sokat. Tudtam, hogy ők azért mondják azt, amit mondanak, mert szokatlan. Esetleg ijesztő, mert a médiában úgy vagyunk feltüntetve, hogy mi vagyunk a rosszak. Ezt már kiskoromban megértettem, hogy nem kell velük foglalkozni, mert a tudatlanságból ered, és nem azért, mert ők engem bántani akarnak. Amikor hazamentem, akkor nyilvánvalóan elmeséltem a szüleimnek, és ők is mindig megnyugtattak, hogy csak engedjem el ezeket.

KISS ÁRMIN BALÁZS

- Igazából nem. /Nevet - T. A. B./ Ami most eszembe jutott, - bár ez inkább komolytalan - hogy nagymamám eléggé keresztény, és ő mondta azt, hogy na, most elmész sámánkodni, de majd úgyis elmúlik, úgyis kinövöd!

Erről mit gondolsz? Tényleg elmúlhat egyszer?

Én nem hinném, hogy el fog múlni. Ez alapvetően nem egy olyan dolog, hogy hát ez ez korszak és majd kinövi az ember. Van az a szint, amikor csak kószolgat belőle az ember. Én ebben már mélyebben benne vagyok. Nem is szeretném, hogy ez elmúljon.

Magadtól találtál rá erre a hitrendszerre?

Az egész családom keresztény. Az apai nagyszüleim erősebben katolikus keresztények, az anyai nagyszüleim meg református keresztények, akik kicsit lazábban is kezelik ezt. Ez a nagymamám - mint nemrég kiderült - járt is hasonló dobkörokre például. A szüleim is keresztények. Én is nagyon sokáig jártam velük templomba is. Emellett nagyon elfogadóak és nyitottak. Már szoktak jönni a szertartásokra is. Engem régóta érdekeltek az ilyenek már mesékből is. Egész konkrétan akkor találkoztam a sámáni körökkel, amikor nyolcadik osztályos voltam, általános iskola végén - a Waldorfba jártam és járok most is - kellett egy éves munka nevű projektet csinálni, én ezt a tűzről készítettem. Ezzel kapcsolatban találtam rá egy tűzön-járás szertartásra. Családi körben, tehát az apámmal és a két tesómmal mentem. Azóta teljesen támogatnak ebben, és érdekli őket is ez.

Akkor mennyi ideje követed ezt a vallást?

Aktívan nagyjából két éve. Előtte pedig egy másfél évvel ismertem meg.

Befolyásolja a kapcsolataidat az, hogy ki milyen vallású?

SHUBEIL SARAH

- Egyáltalán nem. Sőt, a vallás egy csomószor olyan jó beszélgető témát ad! Nagyon sok keresztény barátom van, - olyanok, akik nem csak mondják magukról, hogy keresztények, hanem tényleg abban is élnek - akikkel nagyon-nagyon jókat tudok beszélgetni. Összehasonlítjuk, hogy náluk, a kereszténységben egyes dolgok hogyan vannak, és ugyanazok hogyan vannak az iszlámban. A legjobb beszélgetéseim ilyen emberekkel történtek.

KISS ÁRMIN BALÁZS

- A baráti társaságomban nincs, aki hasonló dolgokat gyakorol. Viszont akiket a szertartásokról ismerek, azokkal kicsit más jellegű a kapcsolat. Hasonlóan erős, de kicsit más jellegű. Bár nem mondom azt, hogy erősebb az egyik, mint a másik. Egyszerűen csak más.

TARCALI BARNABÁS

- Befolyásolja is, meg nem is. Vannak olyan kérdések, amikben azokkal, akik keresztények, tehát ugyan azt vallják, mint én, sokkal nagyobb az egyetértés. Ettől függetlenül ezek a kérdések más baráti társaságokban, közösségekben is előkerülnek, ott is, ahol nem mindenki keresztény, ahol lehet, van olyan, aki ráadásul ateista. Nekem alapvetően keresztény meg ateista barátaim vannak. Mi az élet értelme? Miért vagyunk itt? Mi a célunk? Ezek és ezekhez hasonló kérdések minden közösségben előkerülnek, mert nagyon fontosak. Mindenki gondolkodik róluk, valamilyen szinten biztosan. Az egyetértést befolyásolhatja a vallás, de a beszélgetést, a közös gondolkodást nem. Ott el tudom mondani, hogy én mit gondolok, mit hiszek, és nyilván ők is elmondják, hogy ők mit gondolnak, mit látnak, mit hisznek. Ez nem befolyásolja a kapcsolataim mélységét.

TÖRÖK BLANKA

- Biztos, hogy azonos vallásúak között szorosabb kapcsolat kialakulni. De nagyrésztben nem ettől függenek a barátságok meg az ilyesmi. Azt gondolom, én egy teljesen más vallásúval is szót értenék, ha magyarul beszél.

El tudnád-e képzelni, hogy a házastársad, az élettársad ne ezt a vallást kövesse?

EÖRDÖGH DALMA

- Én, személy szerint nem tudnám elképzelni, de ez csak én vagyok. A Krisna-tudat egy életstílus egyben. Nem tudnám elképzelni, például azt, hogy a feleség eszik húst, délig alszik, a férj meg nem eszi meg azt, amit a feleség főz, és minden hajnalban elkezd mantrázni az erkélyen. Ezek nem annyira összeegyeztethető dolgok. De biztos vannak olyanok, akik különböző vallásúak és tudnak együtt élni. Ismerek is egy nőt, akinek nem Krisna-hívő a férje. Ehhez ott kezdődik a lényeg, hogy ne legyenek ellenségesek egymással. Legyenek nyitottak, érdeklődőek, és így meg lehet oldani.

SHUBEIL SARAH

- Nem. Ahogy mondtam, a vallás annyira befolyásolja a mindennapokat, hogy nagyon fura lenne, ha a jövőbeli férj más vallású lenne. Ha már csak az étkezést nézzük is, hogy ő esetleg iszik alkoholt, vagy eszik sertés húst, én pedig nem. Ez fura lenne. Úgyhogy nem tudnám elképzelni.

KISS ÁRMIN BALÁZS

- El tudom képzelni. Mondjuk engem az sem zavar, ha valaki nem hisz egyetlen vallásban sem. Amit az elején mondtam, hogy én igazából mindenben hiszek, mármint azt gondolom, hogy minden ugyanazért a célért történik, és minden

ugyanahhoz az energiához kapcsolódik, csak az út más. Amíg engem nem próbálna meg befolyásolni, addig nekem semmi bajom nincs.

TARCALI BARNABÁS

- Általában csak meg szoktak rajta lepődni. Az első reakció az, hogy ó, hű! Hát oké. Korábban, két-három éve még az is benne volt, hogy hú, de gáz, akkor ezt meg azt nem csinálhatod! Viszont ahogy érettebbek lesznek az emberek, ez elmúlik. Ugyanazok az osztálytársaim, akik pár éve ezt gáznak tartották, most egész jóban vagyunk, tudunk beszélgetni. Megértették, hogy nem az a fontos, hogy mindenki mindenről ugyanúgy gondolkodjon.

TÖRÖK BLANKA

- Nem tudom. Ezen még nem gondolkodtam, de elég nehéz lenne összeegyeztetni, például ha iszlám lenne, mert ott olyan durva szokások vannak a nőkkel kapcsolatban, hogy én azt nem tudnám elképzelni. Más vallásúval talán igen. Mondjuk egy reformátussal simán.

De a református is keresztény. Szóval a kereszténységen belül tudnád elképzelni?

Nem feltétlen. Hanem aminek olyanok a szabályai, amik a nőkkel nem hátrányos helyzetet képeznek.

A gyerekednek, gyerekeidnek hagynád, hogy válasszanak maguknak vallást, vagy ebbe nevelnéd bele őket?

EÖRDÖGH DALMA

- Amikor a gyerek kicsi, akkor még nincs esze ahhoz, hogy vallást válasszon. Egyrészt nem is ismeri a vallásokat, nincs tapasztalata, nem ismer különböző vallású embereket. Amikor viszont elér abba a korba, hogy tud választani, akkor persze, megadom neki ezt a lehetőséget, nem fogom kényszeríteni semmire, mert ő is egy különálló személy és az ő élete. Úgy tervezem, hogy Krisna-tudatba hozom fel őket. De emellett tanítani fogom őket más vallásokról is, hogy legyen azokról is ismeretük, ne az legyen, hogy bubarékban nevelem őket, és azt gondolják, hogy csak ez van.

SHUBEIL SARAH

- A szüleim példáját követve én is így nevelném fel őket, muszlimként. De nyilván, az ember nem erőszakolhatja rá a gyerekeket arra, hogy muszlimok legyenek. Ezt - amikor már felfogják - úgymint el tudják dönteni, hogy ők ebben szeretnének-e élni, vagy sem. Elfogadnám azt is, ha esetleg azt mondanák, hogy ők ezt el akarják hagyni.

KISS ÁRMIN BALÁZS

- Ilyen téren én is azt a jellegű példát követném, amit a szüleimnél láttam. Biztosan vinném magammal őket szertartásokra, de amikor később már önállóan tud választani és más irányba megy el, azt is teljesen el tudom fogadni.

TARCALI BARNABÁS

- Hagynám, hogy maguknak válasszanak, de ugyanúgy, hogy én sem azért vagyok keresztény, mert a szüleim azok, ez nem így működik, ezért ők is maguknak fogják kiválasztani, hogy miben hisznek, milyen értékrend szerint élnek. Ettől függetlenül mivel szerintem ez a legjobb, vagy az, ami jó, ezért a gyerekeimnek szeretném ezt átadni. Az már rajtuk múlik, hogy azt befogadják- e, vagy sem. De ez nem úgy működik, hogy ha heti egyszer elkényszerítenek templomba, vagy gyülekezetbe, akkor keresztény leszel. Megmutatnám nekik, mert az én életképemnek, az identitásomnak egy nagyon fontos része. Mindkét kérdésre igen a válasz.

TÖRÖK BLANKA

- Én úgy csinálnám, hogy olyan 15 éves korig keresztényként nevelném, majd aztán, miután már el tudja dönteni istenigazából és nem más hatására, azután talán engedném is, hogy döntsön ő maga, ahogy szeretne.

Te is az általad említett korban vagy most, tizenöt körül. Neked engednék, hogy áttérj? Egyébként a kereszténységbe beleneveltek?

Belém ezt belémneveltek. Kiskoromban, amikor 8-10 éves voltam, akkor református hittantanárhoz is jártam. Az nagyon fontos, hogy a kereszténységben belül maradjon az ember.

Mi a véleményed a vallásod például az abortuszról, vagy az azonos neműek házasságáról szóló gondolatairól, amiről aktuálisan is eléggé megoszlik a közvélemény?

EÖRDÖGH DALMA

- Szerintem ezek abból a szempontból vallástól független, személyes dolgok, hogy mindenki maga dönti el. Én most így kapásból nem tudom, hogy a vallásom az azonos neműek házasságáról mit gondol, nem is ismerek rá példát. Mindenki azt szeret, akit szeret. Biztos találnak rá a közösségen belül erre lehetőséget. Az abortusszal én személyesen sem értek egyet, mert abban hiszünk, hogy mindenkiben van egy lélek, mi a lélek vagyunk maga. A test pedig cserélődik. A lélek pedig már akkor benne van a testben, amikor amikor az még nem alakul ki, amikor még embrió formában van. Azzal, hogy elveszük a testet, akadályozzuk a lelket. Ez olyan, mintha megölnénk egy személyt, attól, hogy a teste még nincs kialakulva. Ezek politikai dolgok is. Azt gondolom, hogy a közösségen belül meg lehet beszélni.

Nem kérdőjeleződött meg benned semmi a szentírásokban leírtakkal kapcsolatban?

Szerintem a leírtak egymásból következnek. Azt vettem észre, hogy a szentírásba nem csak tények vannak beledobálva. Ha egy valamivel egyetértesz, akkor nagy valószínűséggel a többivel is egyet fogsz érteni. Ha az alapelveket nem tudnád elfogadni, akkor valószínű, hogy nem ez lenne a vallásod. Régebben voltak részletek, amiket nem értettem. Ezekre a helyzetekre az a megoldás, hogy megkérdezzük valakitől, akinek több tudása van, akinek több belátása van ezekről a témákról, és ő tud segíteni, elmagyarázni.

SHUBEIL SARAH

- Ez egy érdekes kérdés, sokszor gondolkodtam ezen. Tudni kell, hogy az iszlámban az abortusz egyes esetekben megengedett. Én ezzel teljesen egyetértek. Ha például valakinek akarata ellen lesz babája, szóval megerőszakolásból, vagy a baba olyan súlyosan beteg, hogy az az élettel összeegyeztethetetlen, vagy az anyuka élete a tét, akkor el lehet vetni a babát, tehát abortuszt végezni az anyukán. Az azonos neműek házassága egy rendkívül érdekes kérdés, mert az iszlámban ez bűn. Viszont szerintem az én generációmnak, és az utánunk következő generációknak ez már természetes. A médiában ez egyre többször, egyre gyakrabban van ez reprezentálva, és már nem annyira furcsa, mint körülbelül húsz évvel ezelőtt. Úgyhogy engem különösebben nem zavar, de tudom, hogy az iszlám szempontjából ez nem jó.

KISS ÁRMIN BALÁZS

- Ezek olyan kérdéskörök, amikről órákon keresztül lehet beszélni. Ez nagyon sokrétű. Sokat gondolkodtam már én is ilyen dolgokról. Az én közösségemben azt látom,

hogy nagyon elfogadóak. Nem akarják megváltoztatni a másik embert, de ha olyan szituáció van, akkor természetesen kifejezik a nemtetszésüket. Szerintem nagyon fontos, hogy elfogadjuk egymást. Ebbe az is beletartozik, hogy azt is elfogadjuk, ha valaki nem úgy gondolkodik, mint mi, és nem tudja elfogadni az embereket. Mindennel kapcsolatban az a fontos, hogy ne zárjuk el a másik ember véleményét. Fogadjuk el, hogy mást hisz. Ha felül tudunk emelkedni a saját véleményünkön, akkor nagyon sokat tanulhatunk másoktól.

TARCALI BARNABÁS

- Érdekes kérdés. Erről mostanában egész sokat szoktam beszélgetni, meg gondolkodni is. A kereszténység, a Biblia egyértelműen fogalmaz erről a két dologról. Mind a kettőt helytelennek tartja, azt mondja róluk, hogy bűn. Az abortuszra azt, hogy gyilkosság, az azonos neműek házasságára pedig azt, hogy nem erre lettünk kitalálva. Mindkettő értékrendi kérdés. Az a mondás, hogy mindent szabad, ami másnak nem árt, ez tök jó. Szóval itt az a kérdés, hogy mi az, ami másnak árt. Erre mindenkinek megvan a saját válasza. Jó, akkor azonos neműek házassága, persze, éljenek boldogan, engem nem zavar, tényleg nem, ő dolguk. Az, hogy utána ők örökbefogadhatnak-e gyereket, az megint egy másik kérdés. Én úgy gondolom, hogy a gyerek fejlődésének nem az a normális, hogy ebbe a normarendszerbe szokik bele, árt annak, amire ő ki lett találva, amire ő teremtvé lett. Ezért én úgy gondolom, hogy ez neki árt, tehát nem szabad. Erre ott van a másik nézőpont, ami azt mondja, hogy dehogy árt! Megkapja a szeretetet, az odafigyelést, stb. Ez a két értékrend ilyenkor ütközik. Ezért vannak kormányok, vezetők, hogy választással a többség eldöntheti, hogy akkor ez most árt-e, vagy sem. Innentől kezdve a politika feladata. Ez nem azt jelenti nálom, hogy azokat az embereket, akik az előbb említettekben részt vesznek, vagy benne vannak, azokat nem szeretem, vagy elítélem. Azt amit csinálnak, azt nem tartom helyesnek, de ez nem befolyásolja a hozzájuk való viszonyomat.

TÖRÖK BLANKA

- A szüleim nagyon genderellenesek. Az abortusszal nekem különösebb gondom nincs, bár én biztos, hogy nem mennék abortuszra. Biztos van ok, amiért valaki megy, és nem azért veteti el a babát, mert úgy van kedve. Nekem az elég megrázó, amikor látok két azonos nemű embert csókolózni, vagy akármi ilyesmi. Amikor átoperáltatják magukat, transzneműek lesznek, azokat már nagyon nem bírom, az nem normális.

Volt-e olyan, hogy megingott a hited, vagy elgondolkodtál-e azon, hogy jó helyen vagy-e?

EÖRDÖGH DALMA

- Igen, volt ilyen. Igazából ez abból adódik, hogy nincs elég tudásod, mert ha nincs, akkor elég könnyen meg tudsz kérdőjelezni dolgokat. De ha sokat vagy olyan emberekkel, akik tudnak tanítani, ha eleget olvasol, és a gyakorlat is örömet okoz, akkor visszaáll a hited. Szerintem ezek a kis megingások egy idő után megerősítik a hitedet. Ezek a kis akadályok engem is erősítettek.

SHUBEIL SARAH

- Igen. Ez szerintem teljesen normális állapot, mert ha megingok, az azt jelenti, hogy gondolkodom, és nem pedig vakon követem a vallást. Ilyenkor mindig azt csináltam, hogy utánanéztam a dolgoknak, és megerősítettem magamat abban, hogy az miért van így. Szerintem fontos, hogy az ember néha kicsit megálljon és gondolkodjon.

Ha megkérdezhetem, akkor mi volt az, ami kiváltotta? Egy-egy gondolat, vagy inkább történés, esemény?

Inkább gondolatok. Egyszer rákerestem arra a dologra az interneten, hogy nők az iszlámban. Valahogy így írhattam be a keresőbe. Második találatként kidobott egy olyan oldalt, ahol olyan dolgokat írtak le, minthogyha az igaz lenne. Telerakták Korán idézetekkel, de brutális dolgok kiírva, például, hogy a nőket verni kell. Megijedtem. Én ezt nem tanultam az iszlámból, dehát ott a Korán-idézet, akkor ez mégis megengedett? Eltelt legalább fél óra, kicsit lenyugodtam, megvizsgáltam az oldalt, és kiderült, hogy pont egy iszlám-ellenes oldal. Utána megnéztem az igazi forrást, elolvastam a Koránban a hiteles fordításokat. Rájöttem, hogy direkt félre voltak fordítva. Ilyen események voltak. Szerencsére nem történt velem semmi olyan dolog, ami miatt nagyon meginoghattam volna.

KISS ÁRMIN BALÁZS

- Abban, hogy ez az én utam-e, abban nem inogtam meg. Viszont nagyon sokszor volt ilyen érzés. Egy-egy nehezebb tanításnál elfáradtam, besokalltam, olyanok futották át az agyamon, hogy haza akarok menni, pihenni akarok, de közben tudtam, hogy ez ezzel jár. A nehézségeket is meg kell élni és el kell fogadni. Bár szerintem ilyenek sokaknak bekúsznak. Természetes dolog, hogy az ember kételkedik abban, amit lát, hall.

Tehát ezeken mindig sikerült túllépned.

Igen.

TARCALI BARNABÁS

- Persze. Szerintem mindenkinek vannak ilyen pontjai az életben.

Rád ezek a pontok rád milyen hatással voltak vagy vannak?

Ha az ember ezekből kijön, feláll, akkor megerősítő élmények, gondolatok. Isten nem bábuknak, vagy önálló gondolatok nélküli lénynek teremtette az embert. Teljesen normális, sőt fontos, hogy időről időre végigmenjünk magunkon, hogy jó helyen vagyok-e, mit gondolok azokról az alap dolgokról, amikben hiszek, hogy ne váljanak pusztán rutinná, hanem legyen ez egy meggyőződés. Előfordul, hogy valaki ezekre hosszú ideig nem tud válaszolni, vagy nem tudja azt válaszolni, amit szeretné, hogy válaszoljon.

TÖRÖK BLANKA

- Igen, volt már párszor. Olvasok más vallásokról is, ahol sokkal nyíltabb ez az egész és sokkal elfogadhatóbb maga a vallás. Isten az Újszövetségben nagyon kedves, mindazonáltal az Ószövetségben durva dolgokat tesz. El szoktam gondolkodni, hogy Isten jó vagy rossz? Néha úgy érzem, hogy olyan dolgokat vár el tőlem, amit nem kellene.

Milyen hatással van rád egy-egy megingás, elgondolkodás?

Uh! Én nagyon szégyellem magam ezekért, de olyan, mintha utána elveszteném egy kis időre a hitem, bár ezek nem tartanak sokáig. Mindig visszajön.

Mennyire ismered a többi vallást? Hogyan viszonyulsz hozzájuk?

EÖRDÖGH DALMA

- Az apukám keresztényként nőtt fel, gyerekkorában római katolikus volt. Én azt mondanám, hogy eleget ismerek a legtöbb vallásból, de van olyan is, amiről szinte semmit sem tudok, például az iszlám vallásról nem tudok túl sok mindent. Természetesen azokat, amelyeket ismerem, azokat sem úgy, mint a saját vallásomat, így nem mondhatom azt, hogy teljesen átlátok ezen az egészen. De érdekelnek,

szívesen tanulok róluk. Egyébként az a tapasztalatom, hogy annyira nem tér el a filozófiájuk, csak kicsit máshogy vannak megfogalmazva, valahol valamiből kicsit több van, valamiből meg kicsit kevesebb. Olyannal még nem találkoztam, hogy megnéztem valamit egy másik vallásban, hogy ott hogyan van, és teljesen eltértek volna a gondolatok. Az összes egy istenben hisz. Azt hiszem, óriási eltérések nincsenek, csak a gyakorlásban.

SHUBEIL SARAH

- Talán egy kicsit jobban ismerem a többi vallást, a vallásokat, mint egy átlagember, mert engem ez nagyon érdekel. Nem tudom, hogy ismered-e azt a programot, hogy Élő Könyvtár. Ide olyan emberek kapnak meghívást, akik valamilyen előítélettel élnek a mindennapokban. Engem is meghívtak már többször, mint muszlim könyv. Az a lényeg, hogy ezek az előítélettel élők a könyvek, az emberek pedig úgymondva kikölcsönözhetik őket egy fél órára, órára, és beszélgethetnek velük. Itt nem csak én voltam a vallásos, hanem találkoztam kereszténnyel, buddhistával, zsidóval. Nagyon jókat tudtunk beszélgetni.

KISS ÁRMIN BALÁZS

- Úgy vagyok vele, hogy az alapeszméje mindegyik vallásnak jó és elfogadható. Nem azért jön létre egy vallás, mert valaki rosszat akar. Jó szándékból folytatódnak az olyan gyakorlatok, amikkel a lelki épséget fent lehet tartani. Nézhetnénk egészen materialista gondolkodással is, hogy egyesek pszichológushoz járnak, amíg mások templomba. Minden vallás jó. Egyedül azt, nem is nem tudom elfogadni, hanem nem szeretem, hogyha valaki nagyon erősen ateistának vallja magát. Nagyon lényeges minőséget hoz be a vallás azzal, hogy mi, emberek nem egymásnak próbálunk megfelelni, hanem egy felsőbb szellemnek. Akár létezik ez, akár nem, ha nekünk és a lelkünknek jól tesz, akkor onnantól ez a kérdés lényegtelen is.

TARCALI BARNABÁS

- Az alaptéziseket nagyjából ismerem. Tudok a létezésükről. Néhánynak talán olyan pontjáról is, amiben egyet nem értés van a kereszténységgel. Nagyjából az az ismeretem, amit az iskolában kaptam történelem órán. Nem jártam például buddhista, vagy taoista szertartáson.

TÖRÖK BLANKA

- Vegyük példának az iszlámot, mert azt viszonylag ismerem és olvastam is róla. Hasonlít a kereszténységhez, mert Allahban hisznek. De ott a nőket eléggé elnyomják és ez nekem alapvetően nem tetszik. A napi három imádkozást is túl soknak tartom. A robbantgatások külföldön, Franciaországban meg mindenhol azért ezek is nagyban befolyásolják a gondolataimat, a döntésemet.

Na és a többi vallás?

A többit annyira nem ismerem. Például?

Például Krisna-tudat vagy buddhizmus.

A Krisna-tudatot nem ismerem. Buddhizmus. Hát, igen... A buddhizmus kicsit hasonlít az iszlámhoz, nem? Nem vagyok benne ezekben a témákban...

Lényegében az a kérdésre a válasz, hogy nem igazán ismered őket.

Hát, igen.

Mit gondolsz a vallás és a tudomány kapcsolatáról?

EÖRDÖGH DALMA

- Ez érdekes, mert nagyon sokan - főleg akik nem gyakorolnak vallást - azt gondolják, hogy ez pusztán az, hogy hiszel benne és azért gyakorlod. Szerintem a tudomány

alátámasztja a hitedet. A Krisna-tudat könyveiben olyan sok minden le van írva például a teremtésről, különféle univerzumokról, bolygórendszerekről. Ez a rész inkább tudomány. De az a része, hogy elkötelezett vagy, és gyakorlod, az már hit. Ha a tudományt megismered, eredhet abból a hit.

SHUBEIL SARAH

- A darwinizmusban egyáltalán nem hiszek. Az iszlám is elítéli ezt a nézetet. A tudomány, mint átfogó dolog, az iszlámban nagyon-nagyon fontos. A muszlim tudósok világhíresek. Érdekes látni, hogy ami a Koránban le lett írva több, mint 1400 évvel ezelőtt, azokat a tudósok a mai napig vizsgálják, és rájönnek, hogy ami ott le van írva, az tényleg megvalósulhat, vagy már megvalósul. Például az, hogy az idő fel fog gyorsulni, meg ilyesféle dolgok. Ezek a Koránban mind le vannak írva. Elképesztő, engem teljesen lenyűgöz.

KISS ÁRMIN BALÁZS

- Nekem az a filozófiám, hogy egy kérdés érdemes minél több szempontból megnézni, legalább két-három szempontból. A legtöbb kérdésben van egy pont, ahol a nézőpontok találkoznak. A tudomány és a vallás is két ilyen szempont. Tegyük fel, hogy tudományosan azt mondjuk, hogy a részecskék vonzzák egymást, illetve ilyen-olyan fizikai törvények mozgatják a világot. Lényegében a vallás ugyan ezt fogalmazza meg, csak kicsit elvontabban. Ott az isteni erő mozgatja a világot, bár ez az isteni erő lehet egy fizikai erő is. Nem hiszem, hogy a kettő kizárja egymást. Én is igyekszem mind a kettőt szem előtt tartani.

TARCALI BARNABÁS

- Mind a kettő fontos része az életnek. Az egyik sem zárja ki a másikat, sőt... Reál beállítottságú vagyok és alapvetően értelmiséginek tartom magam. Fontos része a tudomány az életemnek, foglalkozni szeretnék vele, kutatói pozícióban is szeretnék majd elhelyezkedni. Úgyhogy én fontos dolognak tartom a tudományt. Sokmindenben nincs összeütközés a vallással, amiben meg van, például a teremtés versus nagy bumm, az egy olyan dolog, hogy mindkettő egy-egy elmélet, ami tehát hit kérdése. Egyelőre nem tudjuk bebizonyítani, hogy hogyan történt.

TÖRÖK BLANKA

- Biztos, hogy van kapcsolat a vallás és a tudomány között. Elég szoros. A vallás talán elő is segíti a tudományágakat. Régebben is, amikor valamit feltaláltak, akkor is biztos Isten is segített, vagy más vallásokból a fő ember.

Ha üzenhetnél egy gondolatot egy korunkbelinek a vallásodról, akkor mit mondanál?

EÖRDÖGH DALMA

- Ez nagyon érdekes kérdés. Azt mondanám, hogy a Krisna-tudat egy nagyon befogadó és örömmel végezhető vallás. Minden kérdéssedre választ ad.

SHUBEIL SARAH

- Talán azt, hogy az iszlám nem feltétlenül az, amit a tévében bemutatnak. Érdemes nyitottnak lenni, és meghallgatni a muszlim embereket. Muszáj egy kicsit elfogadóbbnak lennünk egymással. Együtt kell élnünk azzal, hogy vannak másféle emberek, akik máshogy gondolkodnak, vagy máshogy öltözködnek.

KISS ÁRMIN BALÁZS

- Talán azt, hogy minden, ami körbevesz minket, az él. Tisztelnünk kell a környezetünket és az élet minden formáját.

TARCALI BARNABÁS

- A legfontosabb etikai tétele a kereszténységnek két nagy parancsolatban van összefoglalva. Szeresd Istent és szeresd embertársaidat, mint önmagadat! Ezzel elég jól össze lehet foglalni azt, hogy mi az, amit tanít a kereszténység, a Biblia.

TÖRÖK BLANKA

- Soha ne add fel és folyamatosan bízz! Nem azt mondom, hogy nem fogsz csalódní, mert biztos, hogy fogsz, de csalódások mindig vannak.

Mennyire gondold a vallásodat mainak, modernnek? Egyáltalán kell-e, hogy egy vallás modern legyen?

SHUBEIL SARAH

- Ez egy nehéz kérdés, még soha senki nem kérdezte tőlem. Az iszlámot lehet kivitelezni a mai korban is, mert nem csak 1400 évvel ezelőtt volt élhető, hanem a mai napig az. Szerintem látszik rajtunk, hogy úgymond fejlődünk a korrall. Nem az van, amit a média beállít rólunk. Én sem vagyok most nikábban a példa kedvéért. Próbálok a mai divat szerint öltözködni, de az iszlámnak megfelelő módon. Az öltözködésen kívül persze egy csomó más ilyen dolog van.

KISS ÁRMIN BALÁZS

- Azért fontos valamilyen szinten az, hogy modern legyen, mert csak akkor tud az aktuális problémákkal foglalkozni. Minden kornak megvan a maga problémája. Manapság mondjuk az internetfüggőség egy nagyon-nagy probléma. Ha erre nem megfelelő segítséget hoz a vallás, akkor valószínűleg nem fog működni. Fontos az, hogy fejlődjön a vallás a korrall. A tengrizmust nehéz meghatározni, hogy mennyire modern. Mongóliában ez a mai napig egy élő hagyomány. Amit mi itthon gyakorlunk, az nem teljesen ugyanaz. A tanítók próbálnak az ősmagyar vonatkozásokba menni. Az ősi magyar hagyományokat egyáltalán nem nevezhetjük élő hagyományoknak, még úgy sem, hogy most már vannak, akik megpróbálják feleleveníteni. Így kimaradt egy párszáz év ebből a vallásból. Mi onnan próbáljuk felvenni a szálat, ahol körülbelül ötszáz éve teljesen elvesztettük. Ezért van az, hogy itthon minél természetesebben végezzük a szertartásokat, ha akár a tűzgyújtás nézzük. Mongóliában simán fogják a konyhasárkányt és azzal gyújtják meg. Nekik nem kell a körítés ahhoz, hogy átszellemüljenek, mert ez náluk élő hagyomány, amik haladnak is a korrall.

TARCALI BARNABÁS

- Mit értünk az alatt, hogy modern? Három fontos kérdés van, ami minden kor emberében felmerül. Ki vagyok? Hol a helyem? Mi a dolgom? Ez az a három kérdés, amiről el tudom képzelni, hogy a legtöbb filozófiai gondolkodó, a legtöbb vallási vezető e köré építette fel azt, hogy mit gondol a világról. Ezekre a kérdésekre a kereszténység választ ad, de nem általánosságban. A kereszténység kapcsolati etika, amely Isten és az ember kapcsolatán múlik. Ezekre a kérdésekre mindenkinek személyes válaszai vannak. Nincs olyan kérdés ezek közül, amire az én és a te válaszod ugyanaz lesz. Máshonnan jövünk, más a gondolkodásunk a világról, máshogy érzékeljük a világot. Tehát ezeket a személyes válaszokat mindenkinek magának kell megbeszélennie Istennel. Bár ha nem hisz, akkor csak magával, ami sokkal nehezebb, sokkal nehezebb valódi válaszokat találni. Nem a vallás, mint olyan ad választ, hanem az ember és Isten kapcsolatán belül történik ez a válaszolás. Ezek a kérdések aktuálisak voltak kétezer évvel ezelőtt, aktuálisak most és aktuálisak lesznek kétezer év elmúltával is. Ilyen szempontból modern a kereszténység.

Mit jelent számodra kereszténynek lenni?

Erre a három kérdésre, amiket előbb mondtam, megvan a válaszom. Tudom azt, hogy nem véletlenül vagyok, hanem valaminek a részeként. Tudom, hogy szeretve vagyok és ezt másoknak is át tudom adni. Tudom, hogy honnan jöttem és hova megyek. Emiatt sokkal egyszerűbben tudok jelen lenni a világban.

TÖRÖK BLANKA

- Az én felfogásom szerint a vallások egyáltalán nem modernnek. Amikor a vallás eszembe jut, akkor egyértelműen a 'régire' tudom társítani. Szerintem nincs is modern vallás. A legtöbb vallás nagyon régen alakult ki.

Attól, hogy régen alakult ki, attól nem lehet modern?

Így nézve tényleg! Lehet modern. Az is modern, ha ennyien még ma is például keresztények vagy iszlám vallásúak.

Neked mit jelent kereszténynek lenni?

Ez nehéz kérdés. A fogalom is tág. Nem érzem magamat annyira vallásosnak, mint egy kereszténynek kellene lennie. Tapasztalataim szerint ezzel sokan mások is így vannak. Nekem nagyon fontos az, hogy higgyek Istenben, mert ha benne nem hiszek, az egész vallásban nem hiszek.

A jelenlegi, a vírus okozta online időszakot a vallás szempontjából hogyan éled meg?

SHUBEIL SARAH

- Sokkal egyszerűbb így a vallás gyakorlása. Amikor be kellett járnom órára, akkor nehéz volt kivitelezni az imádkozást, amit napi ötször szoktunk. Sokszor az volt, hogy akkor tudtam pótolni, akár két imát is, amikor hazaértem. Most sokkal egyszerűbb. Most, április tizenkettedikén kezdődik a Ramadán. Valószínűleg akkor még a korlátozások alatt lesz Magyarország. A Ramadán során a pirkadattól naplementéig nem eszünk és nem iszunk semmit. Általában naplemente után megtörjük a böjtöt, és eszünk meg iszunk. Ezt szerintem sokkal egyszerűbb lesz itthon, mert az egyetemi előadások mindig fel vannak véve, így amikor nem érzem magamat energiateljesnek, akkor este meg tudom nézni az adott órát akár este is. Szóval szerintem csak könnyítenek a korlátozások a vallásos gyakorlásán.

TARCALI BARNABÁS

- Fontos része a hit-életnek a közösség, az, hogy összegyűlünk, hogy együtt vagyunk. Ez most sokkal nehezebben megtehető. Körülbelül egy éve online istentiszteletek vannak, Zoom beszélgetések vannak utánuk. A házi csoporttal is online vannak a találkozók, elég régóta. A szolgálatot, amit végzek, a Royal Rangers, ami körülbelül egy keresztény cserkészet, azt is nagy részben online csináljuk. Mindenkinek jobb a személyes kapcsolat, mert fontos része az emberi létnek. Tehát nehéz, de most ez van, így tudunk vigyázni egymásra.

